

SILNE.

Aperiodyk społeczny

8/2023

Dodatek specjalny

Redaktorka naczelna

Agnieszka Gralak

Kontakt do redakcji: silne.aperiodyk@gmail.com

<https://www.facebook.com/silne.aperiodyk/>

<https://www.instagram.com/silne.aperiodyk/>

<http://lodzkiedziewuchy.org.pl/numer>

<https://issuu.com/silne.aperiodyk>

Ilustracja na okładce

Marcelina Chmielecka

Projekt graficzny, skład DTP

Agnieszka Gralak

Czasopismo *SILNE. Aperiodyk społeczny* jest objęte licencją Creative Commons:

Uznanie autorstwa – Użycie niekomercyjne – Bez utworów zależnych 4.0

Międzynarodowe ([CC BY-NC-ND 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/))

Treści publikowanych artykułów nie zawsze odzwierciedlają zdanie redakcji

Łódź 2023

ISSN 2719-3179

e-ISSN 2719-3195

Wydawnictwo

Stowarzyszenia Łódzkie Dziewuchy Dziewuchom

ul. Kpt. Franciszka Żwirki 1C/4D

90-448 Łódź

jesteśmy...

SILNE!

Łódzka

kampania

na rzecz

praw kobiet

Spis treści

Łódzka kampania na rzecz praw kobiet *Jesteśmy... SILNE!*.....7

Przemoc ze względu na płeć. Raport badawczy i rekomendacje.....9

1. Streszczenie

1.1. Desk research

1.2. Wywiad grupowy i SWOT

1.3. Wizyta na Islandii i analiza notatek

1.4. Ankieta z ekspertami dotycząca możliwości implementacji pomysłów badaczy na temat zmian w systemie przeciwdziałania przemocy oraz rankingowanie SWOT

2. Wnioski i rekomendacje

Załącznik 1. Definicje i desk research

Czym jest przemoc?

Przemoc ze względu na płeć (GBV)

Zjawisko GBV na świecie

Polska

Łódź

Desk research

Stan problemu przemocy ze względu na płeć

Metody rozwiązywania problemu przemocy ze względu na płeć

Wnioski i wskazania badaczy

Rekomendacje w zakresie działań dla kobiet

Rekomendacje w zakresie działań dla mężczyzn

Rekomendacje w zakresie działań dla uczniów

Mniejszości seksualne i płciowe

Środowisko

Pandemia COVID19

Istniejące programy interwencyjne

Załącznik 2. SWOT – wersja 1

Mocne strony

Słabe strony

Szanse

Zagrożenia

Załącznik 3. SWOT – wersja finalna

Mocne Strony

Słabe Strony

Szanse

Zagrożenia

SWOT – opracowanie wyników

Załącznik 4. Podsumowanie wizyty studyjnej na Islandii

Islandia – podsumowanie wizyty

1. Dobre praktyki dotyczące przeciwdziałania przemocy

1.1. Systemy wsparcia ofiar

1.1.1. Bjarkarhlid –The Family Justice Center

1.1.2. Schronisko dla kobiet

1.1.3. Woman legal Conceling (oraz Icelandic Human Rights Centre)

1.1.4. Stigamot-survivors of sexual violence

1.1.5. Þroskahjálp

1.2. Systemy interwencji i organizacje polityczne

1.2.1. Together Against Violence

1.2.2. Policja

1.2.3. Icelandic Women's Rights Association

2. Wprowadzanie zmian w systemie

2.1. Kooperacja – wzajemne wsparcie, zaufanie, wymiana informacji, wspólne cele

2.2. Sojusznicy i siła polityczna

2.3. Skutki i koszt przemocy

2.4. Edukacja i kampanie

2.4.1. Edukacja o przemocy i jej czynnikach

2.4.2. Edukacja o prawach kobiet i postępowaniu w przypadku przemocy

2.4.3. Edukacja sprawców

2.4.4. Edukacja obywatelska

2.4.5. Edukacja policji

2.4.6. Kampanie

3. Wnioski

Kontakty

Załącznik 5. Analiza wyników ankiety z ekspertami

Rekomendacje z wizyty studyjnej na Islandii.....**78**

Materiały do kampanii wytworzone podczas warsztatów w ramach projektu.....**84**

Raport podsumowujący część warsztatową z wytwarzania materiałów – podsumowanie i wnioski.....**89**

Streszczenie

Podsumowanie części warsztatowej

Przebieg działań

Spotkanie międzynarodowe

Przebieg warsztatów

Przygotowanie warsztatów

Warsztaty antydyskryminacyjne

Warsztaty Wendo

Wnioski

Plakaty wykorzystane w kampanii informacyjnej.....**97**

Łódzka kampania na rzecz praw kobiet *Jesteśmy... SILNE!*

Już od ponad roku pracujemy nad projektem *Jesteśmy... SILNE! Łódzka kampania na rzecz praw kobiet*. „My” to członkinie Stowarzyszenia Łódzkie Dziewuchy Dziewuchom. Powstałyśmy jako grupa nieformalna, która w kwietniu 2016 zorganizowała w Łodzi pierwszy krajowy marsz w obronie praw kobiet. Od tego czasu większość naszych działań poświęcona była wzmacnianiu samostanowienia kobiet, w tym dostępowi do bezpłatnej i bezpiecznej aborcji. W 2020 roku postanowiłyśmy podjąć się nie lada wyzwania, tj. poruszyć temat przemocy i zrobić to w sposób intersekcyjny, międzysektorowy i włączający, tj. nie stygmatyzujący mężczyzn, którzy według statystyk są głównymi sprawcami przemocy.

SILNE.

Idea projektu została oparta na podjęciu różnorodnych działań, wspólnie prowadzących do kampanii informacyjnej, podnoszącej świadomość w zakresie kulturowych i społecznych źródeł przemocy ze względu na płeć oraz sposobów jej przeciwdziałania. Kampania została wsparta m.in. działaniami edukacyjnymi skierowanymi do chłopców i mężczyzn oraz do osób doznających przemocy. Całe to przedsięwzięcie nie byłoby możliwe bez dotacji programu Aktywni Obywatele – Fundusz Krajowy, finansowanego z Funduszy EOG.

Kwestia przeciwdziałania przemocy ma w Polsce wciąż wymiar polityczny. Mimo ratyfikowania przez nasz kraj w 2015 r. Konwencji o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, do tej pory nie wdrożono jej postanowień, funkcjonuje niepełna definicja przemocy i gwałtu, a sprawcy nie są izolowani od ofiar. W Polsce nie propaguje się równości płci, a działania państwa są farsą w stosunku do skali zjawiska i potrzeb. Niebezpieczne są wypowiedzi rządu PiS i Prezydenta RP, że należy wypowiedzieć Konwencję, a przynajmniej celowo jej nie wdrażać, co dodatkowo podważa działania na rzecz ochrony i wsparcia ofiar przemocy, czy też wypracowanie zintegrowanego podejścia do likwidacji przemocy wobec kobiet i przemocy domowej.

Założyłyśmy więc sobie, że poprzez projekt postaramy się podnieść świadomość mieszkańców województwa łódzkiego o źródłach przemocy ze względu na płeć oraz o sposobach jej przeciwdziałania. Zależało nam na tym, by wzmacniać przekonanie, że prawa kobiet to prawa człowieka i wesprzeć sieciowanie różnych grup zawodowych pracujących z osobami dyskryminowanymi i doznającymi przemocy ze względu na płeć (MOPS, policja, Centrum Praw Kobiet, władze lokalne, pracowni- cy młodzieżowi, inne organizacje pozarządowe).

Do działań podeszłyśmy metodycznie – na początku projektu przeprowadziłyśmy badanie służące wypracowaniu definicji przemocy i przemocy ze względu na płeć, czemu posłużyły: desk research, SWOT, wywiad fokusowy, ankieta internetowa oraz wizyta studyjna na Islandii.

Jesteśmy... SILNE!

Według naszej definicji przemoc to czyn niezgodny z prawami człowieka i zasadami ustalonymi w ramach relacji, który zakłada wykorzystanie swojej przewagi fizycznej, emocjonalnej, sytuacyjnej lub strukturalnej przeciwko innej osobie lub grupie osób po to by osiągnąć ważny dla siebie cel jej kosztem.

SILNE.

Przeprowadziliśmy także warsztaty antydyskryminacyjne dla mężczyzn, które zaoferowały nam nową perspektywę na rozumienie kwestii przemocy wśród chłopców i mężczyzn ze środowisk marginalizowanych. Kobietom z doświadczeniem przemocy zaoferowałyśmy warsztaty Wendo (Wendo to metoda zapobiegania i reagowania na przemoc wobec kobiet, która uczy jak chronić swoje granice). Warsztat miał za zadanie pozytywnie wpłynąć na ich poczucie sprawczości i bezpieczeństwa. Staraliśmy się udzielić wsparcia psychologicznego osobom doświadczającym przemocy także poprzez konsultacje psychologiczne.

Działaniem objęliśmy łódzkie NGO, szkoły oraz przedstawicieli Urzędu Miasta. Wykorzystałyśmy wsparcie i współpracę z organizacjami walczącymi o prawa kobiet i prawa osób doświadczających przemocy w województwie łódzkim. Szerzej zaś postanowiłyśmy wesprzeć się doświadczeniem organizacji walczących o prawa kobiet za granicą: Icelandic Women's Rights Association (IWRA) z Islandii oraz Bulgarian Centre for Lifelong Learning (BCLL) z Bułgarii. To dzięki temu partnerstwu mogliśmy poznać systemowo wprowadzane dobre praktyki związane z przeciwdziałaniem przemocy i reagowaniem na nią przez organy państwowe i lokalne.

Choć przez cały czas trwania projektu nagłaśniałyśmy kwestie przemocy przez nasze social media, to właśnie w ostatnim etapie projektu przystępujemy do realizacji zintensyfikowanej kampanii informacyjnej. Próbuje zainteresować rezultatami naszych projektowych starań polityków i polityczki, gdyż to właśnie oni mogą decydować o stosowaniu mechanizmów zapobiegających przemocy i odpowiadania na nią. Trzymajcie za nas kciuki!

Polecamy:

<https://lodzkiedziewuchy.org.pl/lodzka-kampania-na-rzecz-praw-kobiet-jestesmy-silne/>

Wypracowane w ramach projektu materiały dla ojców:

<https://lodzkiedziewuchy.org.pl/dla-ojcow/>

Materiały ogółem dla mężczyzn:

<https://lodzkiedziewuchy.org.pl/dla-mezczyzn/>

Social Media:

<https://www.facebook.com/lodzkiedziewuchy/>

[instagram.com/lodzkie_dziewuchy/](https://www.instagram.com/lodzkie_dziewuchy/)

Małgorzata Wochowska

Stowarzyszenie Łódzkie Dziewuchy Dziewuchom

Przemoc ze względu na płeć

Raport badawczy i rekomendacje

Spis treści

SILNE.

1. Streszczenie

- 1.1. Desk research
- 1.2. Wywiad grupowy i SWOT
- 1.3. Wizyta na Islandii i analiza notatek
- 1.4. Ankieta z ekspertami dotycząca możliwości implementacji pomysłów badaczy na temat zmian w systemie przeciwdziałania przemocy oraz rankingowanie SWOT

2. Wnioski i rekomendacje

Załącznik 1. Definicje i desk research

Czym jest przemoc?

Przemoc ze względu na płeć (GBV)

Zjawisko GBV na świecie

Polska

ŁÓDŹ

Desk research

Stan problemu przemocy ze względu na płeć

Metody rozwiązywania problemu przemocy ze względu na płeć

Rekomendacje w zakresie działań dla kobiet

Rekomendacje w zakresie działań dla mężczyzn

Rekomendacje w zakresie działań dla uczniów

Załącznik 2. SWOT – wersja 1

Mocne strony

Słabe strony

Szanse

Zagrożenia

Załącznik 3. SWOT – wersja finalna

SWOT – opracowanie wyników

MOCNE STRONY

SŁABE STRONY

SZANSE

ZAGROŻENIA

Załącznik 4. Podsumowanie wizyty studyjnej na Islandii

Załącznik 5. Analiza wyników ankiety z ekspertami

Streszczenie i rekomendacje

1. Streszczenie

SILNE.

Raport powstał w drugiej połowie listopada 2021. Raport jest materiałem roboczym podsumowującym część badawczą projektu pt.: *Jesteśmy... SILNE! Łódzka kampania na rzecz praw kobiet*, zbierającym większą część materiałów powstałych od kwietnia do listopada 2021.

Raport jest podsumowaniem przeprowadzonego badania; desk research, SWOT, jednego wywiadu fokusowego, wizyty studyjnej na Islandii oraz ankiety internetowej dotyczącej możliwości implementacji dobrych praktyk w Łodzi. Raport składa się z dwóch części a) rekomendacji, b) załączników; wyników badania, notatek, narzędzi badawczych.

1.1. Desk research

Desk research przebiegł zupełnie inaczej niż planowaliśmy. Podstawowym założeniem było odnalezienie definicji przemocy i przemocy ze względu na płeć akceptowalnej dla Stowarzyszenia jak i obowiązującej w instytucjach do których chcielibyśmy się odwoływać – instytucje Unii Europejskiej, Światowa Organizacja Zdrowia. Definicje te jednak były albo zbyt szerokie, albo zbyt wąskie, dlatego na podstawie dostępnych źródeł naukowych burzy mózgów stworzyliśmy własną definicję przemocy opisującą według nas wszystkie zjawiska. Podobny problem mieliśmy z dobrymi praktykami w zakresie przemocy ze względu na płeć – właściwie jedyną praktyką zalecaną przez WHO były warsztaty równościowe, nie odnaleźliśmy modelowego państwa, prowincji czy gminy, które doskonale radzi sobie z problemem przemocy.

DEFINICJA 1. Przemoc to czyn niezgodny z prawami człowieka i zasadami ustalonymi w ramach relacji, który zakłada wykorzystanie swojej przewagi fizycznej, emocjonalnej, sytuacyjnej lub strukturalnej przeciwko innej osobie / grupie osób po to by osiągnąć ważny dla siebie cel jej kosztem

Zdobyta wiedza nie wydawała się jednak badaczom wystarczająca by opracować punkty SWOT oraz scenariusz do wywiadu jakościowego. Postanowiliśmy przyjąć więc bardziej profesjonalną metodologię i powiększyć naszą wiedzę (wykorzystaliśmy metody analizy danych zastanych w ramach internetowych baz artykułów naukowych). Rezultat tego działania opisany jest w „załącznik 1. definicje i desk research”.

1.2. Wywiad grupowy i SWOT

Po desku przystąpiliśmy do prac nad SWOT oraz scenariuszem wywiadu grupowego z ekspertami. Grupę zrekrutowaliśmy przede wszyst-

kim dzięki znajomościom w NGO oraz UM Łódź; porażką jest to, że nie udało się nam zrekrutować reprezentacji służb mundurowych i przedstawicieli wymiaru sprawiedliwości. Wywiad grupowy przebiegł zgodnie z oczekiwaniami – szkoda, że nie dało się wydłużyć jego trwania (z drugiej strony to dobrze ze względu na transkrypcję którą badacze, ze względu na problemy z transkrypcją ze strony osób którym ją zleciliśmy wykonali sami, a zajęło to nie 5 godzin jak planowaliśmy, a około 25 łącznie) ponieważ dzięki wywiadowi grupowego oraz udziałowi ekspertów zmieniliśmy znacząco pierwszą wersję SWOT (załącznik nr. 2) na bardziej opracowaną razem ze współbadaczami wersję (załącznik nr. 3). SWOT – wersja finalna zmieniany był parę razy aż w końcu końcowa wersja razem z ankietą dotyczącą Islandzkich rozwiązań powstała w listopadzie.

SILNE.

W skrócie proces powstawania finalnej wersji wyglądał następująco: powstanie pierwszej wersji SWOT na podstawie desk research. Analiza stworzonego przez badaczy SWOT na warsztatach z ekspertami (w tym punkcie również współbadaczami). Przeformułowanie czynników na podstawie wspomnianej analizy oraz wyników opracowanego wywiadu grupowego. Ponowna analiza powstałych czynników SWOT przez współbadaczy; telefony indywidualne do każdego z ekspertów. Tak powstały SWOT wysłaliśmy do rankingowania przez współbadaczy razem z ankietą dotyczącą rozwiązań z Islandii.

1.3. Wizyta na Islandii i analiza notatek

Wizyta na Islandii odbyła się na przełomie października i listopada i trwała tydzień. Uczestniczyło w niej sześć osób: cztery przedstawicielki stowarzyszenia Łódzkie Dziewuchy Dziewuchom oraz dwoje badaczy. Odbyło się dziewięć spotkań z przedstawicielkami islandzkiego systemu przeciwdziałania przemocy, z których część została umówiona przed wyjazdem przez partnerkę projektu, Brynhildur Heiðarog Ómarsdóttir, przedstawicielkę Icelandic Women's Rights Association, część udało umówić się będąc już na miejscu. Spotkania miały na celu poznać z pierwszej ręki dobre praktyki w zakresie przeciwdziałania i radzenia sobie ze skutkami przemocy ze względu na płeć oraz realizacji kampanii. Na każdym spotkaniu robiliśmy notatki, które potem przepisywaliśmy do ogólnodostępnego pliku. Następnie wspólnie ustanowiliśmy kategorie wiedzy, którą zdobyliśmy na Islandii i konkretne informacje przydzieliliśmy do konkretnych kategorii (całość w Załączniku nr. 4, nieobrobione notatki wraz ze zdjęciami dodajemy jako załącznik do sprawozdania).

1.4. Ankieta z ekspertami dotycząca możliwości implementacji pomysłów badaczy na temat zmian w systemie przeciwdziałania przemocy oraz rankingowanie SWOT

Przed wizytą na Islandii opracowaliśmy ostateczną wersję wskaźników SWOT i rozpoczęliśmy ocenę wskaźników. Praca ta jednak mocno

SILNE.

wyczerpała zasoby ekspertów, którym dodatkowo sprawiła problem forma, w której poprosiliśmy o rankingowanie wskaźników SWOT (wysłałiliśmy tabele w Excel – badacze mieli doświadczenie z tą metodą oceny i ją wykorzystywali we wcześniejszych projektach). Wobec tego uznaliśmy, że potrzebujemy jak najbardziej skondensowanej i łatwej w obsłudze formy zbierania danych od ekspertów. Po wizycie na Islandii opracowaliśmy zestaw praktyk oraz możliwych do wykorzystania metod, które moglibyśmy przenieść do Łodzi. Wobec trudności w zbieraniu tabel Excela od ekspertów stworzyliśmy narzędzie badawcze w serwisie interankieta i poprosiliśmy ekspertów o wypełnienie tej formy, która była najłatwiejsza w obsłudze. W rezultacie stworzyliśmy ranking SWOT (Załącznik 4) oraz analizę odpowiedzi z pytań z ankiety (Załącznik 5). Samo narzędzie badawcze dołączamy do sprawozdania jako dodatkowy załącznik.

2. Wnioski i rekomendacje

Wnioski z badania są przygnębiające. Po wizycie na Islandii wiemy już, że istnieją systemy które są lepsze od polskiego, ale raczej są dalekie od doskonałości. Przemoc jest zjawiskiem, które jest bardzo trudne do redukcji i zwalczania; bardzo często osoba która jest sprawcą ma większy kapitał społeczny od ofiary i potrafi świetnie manipulować. Dodatkowo bardzo trudno ocenić czy przemoc rzeczywiście występowała i czy ofiara przemocy jest rzeczywiście ofiarą, a nie próbuje się np. zemścić. Uważamy narrację „ofiara ma zawsze rację” za podejście utylitarystyczne – nie akceptujące jednostkowych praw człowieka – jednak faktem jest to, że grupy wykluczone i słabsze są częściej ofiarami przemocy, nie tylko domowej, ale również strukturalnej, a brak reakcji na przemoc ze strony służb/institucji o wiele częstsze niż próby manipulacji. Dodatkowo grupy wykluczone poddane są nieustającej przemocy instytucjonalnej, choćby poprzez ułomne działanie służb/institucji zajmującej się przeciwdziałaniem przemocy; zarówno w Polsce jak i na Islandii. Przykładem wykluczenia mogą być np. osoby niepełnosprawne intelektualnie na Islandii, gdzie instytucje długo ignorowały zwiększoną przemoc wobec tej grupy odpowiadając np. brakiem danych (których nie zbierały) o przemocy w tej grupie. W Polsce całe zjawisko przemocy jest w dużej mierze spychane na margines poprzez tragiczne niedofinansowanie służb/institucji zajmujących się jej zwalczaniem oraz brakiem informacji o skutecznych metodach radzenia sobie z problemem. Policja nie dysponuje skutecznymi sposobami interwencji, a funkcjonariusze często działają wobec ofiar w sposób stereotypowy bądź nieudolny. Pracownicy pomocy społecznej są zniechęceni do walki ze zjawiskiem poprzez niskie wynagrodzenia i biurokrację, zgodnie z raportami NIK oraz naszym badaniem finansowanie działań antyprzemocowych realizowanych przez NGO jest bardzo niskie (w Łodzi prawie nie istnieje, a służby pomocowe zarabiają mniej niż średnia wojewódzka). Zgodnie z naszym

badaniem pracownicy instytucji w Polsce są poddawani przemocy instytucjonalnej która rodzi w efekcie przemoc instytucjonalną wobec grup, którym instytucje/służby mają pomagać co znacząco odróżnia sytuację w Polsce od sytuacji na Islandii.

Wobec powyższego uważamy, że na początku implementacji zmian trzeba działać trójtorowo. Po pierwsze badacze długo szukali online informacji jak radzić sobie z przemocą i odkryli, że ofiary przemocy mają bardzo utrudniony dostęp do rzetelnej wiedzy. Na Islandii dostarczanie wiedzy i uproszczeń dla ofiar w procedurach jest podstawą; sztandaryowym przykładem może być choćby włączana na Islandii do użytku od niedawna aplikacja, dzięki której ofiary mogą uzyskiwać wsparcie informacyjne, czy choćby rejestrować obrażenia które zadał im sprawca poprzez ich fotografowanie. Dostarczenie rzetelnej wiedzy jest podstawową ścieżką wsparcia ofiar, główną poradą dostępną dla ofiar jest poinformuj policję co w Polsce bardzo często (o ile nie najczęściej) kończy się spektakularną porażką, po której ofiara niekoniecznie będzie chciała podejmować dalsze próby wyjścia z przemocowej sytuacji.

SILNE.

Z drugiej strony system przeciwdziałania przemocy nie może działać dobrze bez dobrego finansowania ze strony państwa/samorządu oraz procedur lepszych interwencji. W Łodzi zarówno pracownicy MOPS-u jak i NGO są tragicznie niedofinansowane przez co raczej markują działanie (sytuację zmienia często jedynie czynnik ludzki, czyli olbrzymie zaangażowanie niektórych osób pracujących w obszarze przeciwdziałania przemocy) niż realnie pomagają – a decydenci, zgodnie z opinią ekspertów nie są zbyt zainteresowani poprawą jakości systemu, wobec czego należy im zwrócić uwagę na te niedociągnięcia. Z kolei interwencje policji polskiej i islandzkiej znacząco się różnią, wobec czego należałoby rozpocząć proces zamiany, który może być wsparty przez Islandzką policję, która wyrażała chęć podzielenia się swoimi metodami interwencji z policją polską.

Z trzeciej strony, jak usłyszeliśmy zarówno od Islandzkich instytucji jak i służb, procedury są niczym w porównaniu z kulturą, jeśli chodzi o skuteczność. Zmiana świadomości i edukacja (np. obywatelska i seksualna) wydają się więc być jednym z filarów potrzebnej zmiany. Z tak postawionym problemem zdają się zgadzać eksperci WHO, pisząc, że jedyną metodą o sprawdzonej naukowo skuteczności na redukcję przemocy ze względu na płeć są zajęcia antydyskryminacyjne i równościowe dla młodzieży.

Załączniki

Załącznik 1. Definicje i desk research

Czym jest przemoc?

Temat warto rozpocząć od zdefiniowania samej przemocy, ponieważ

SILNE.

definicje słowa przemoc w prawie międzynarodowym, polskim oraz różnych opracowaniach i dokumentach są bardzo różne. W tym celu prześledziliśmy konceptualizacje słowa przemoc podawane w artykułach, słownikach, badaniach oraz aktach prawnych. Rozpoczynając od słownika języka polskiego, gdzie przemoc to „przewaga wykorzystywana w celu narzucenia komuś swojej woli, wymuszenia czegoś na kimś; też: narzucona komuś bezprawnie władza”¹, która wskazuje na posłużenie się kilka istotnych elementów, takich jak narzucenie komuś swojej woli, wymuszenie lub celowość aktu przemocy przeszliśmy do poszerzenia tej definicji o tę dostępną w aktach prawnych.

W polskim prawie definicję przemocy odnajdujemy w ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Określa ona przemoc, jako: „jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodzin [...], w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą”². Zwraca ona uwagę na umyślność działań przemocowych, kwestię naruszania praw lub dóbr osobistych (czyli na niejednorodność przemocy), oraz na jej skutki, czyli niebezpieczeństwo, na które wystawiona jest ofiara, zarówno w aspekcie fizycznym jak i psychicznym, oraz uwzględnia możliwe cierpienia i krzywdy moralne, co jest istotne, ze względu na konsekwencje doświadczania przemocy wśród ofiar.

Następnie sięgnęliśmy po definicje naukowe, przytoczone poniżej:

R. Gellesa i M.A. Straus zaznaczają, że przemoc nie jest określeniem klinicznym ani naukowym. Na jego definicje wpływać będą sytuacja polityczna i społeczna³. To zdanie każde nam zastanowić się nad kontekstem kulturowym i społecznym pojęcia przemocy i stawia potrzebę wyznaczenia jego granic w kontekście zachowań akceptowanych w kontekście norm kulturowych.

W opinii WHO przemoc jest intencjonalnym grożeniem lub aktem użycia siły lub przewagi przeciwko sobie, innej osobie, grupie lub społeczności, które powoduje obrażenia, śmierć, szkody moralne, zaburzenia rozwoju, deprawację lub zwiększone ryzyko tych konsekwencji. Definicja WHO dzieli przemoc na przemoc ze strony własnej, interpersonalną oraz kolektywną. Ze względu na realizowane zadanie skupimy się na przemocy interpersonalnej oraz kolektywnej. Przemoc interpersonalna odnosi się do przemocy między jednostkami i dzieli się na przemoc rodzinną i między partnerami oraz przemoc społeczną. Pierwsza kategoria obejmuje krzywdzenie dzieci, przemoc ze strony partnera

¹<https://sjp.pwn.pl/slovniki/przemoc.html> (dostęp 26.04.2021)

² Ustawa z dnia 29.07.2005 o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie Dz.U.2020.218 t.j.

³ Za: I. Pospiszyl, *Przemoc w rodzinie*, WSiP, Warszawa 1994, s. 14.

i znęcanie się nad osobami starszymi. Druga kategoria odnosi się do przypadków przemocy ze strony znajomych i nieznajomych oraz obejmuje akty przemocy wśród młodzieży; napaść na nieznajomych; przemoc związaną z przestępstwami rabunkowymi; oraz przemoc w miejscach pracy i innych instytucjach. Przemoc kolektywna odnosi się do przemocy popełnianej przez większe grupy ludzi i można ją podzielić na społeczną, polityczną i ekonomiczną wobec innej grupy osób. Należy zwrócić uwagę, że definicja WHO jest bardzo szeroka w porównaniu do definicji występującej w polskim prawie. W przeciwieństwie do definicji w prawie polskim uwzględnia nie tylko działania skierowane stronę jednostki, ale także całych grup i społeczności.

SILNE.

W literaturze definiuje się przemoc jako rodzaj relacji między ludźmi, która opiera się na użyciu przeważającej siły⁴. W przypadku przemocy interpersonalnej występuje sprawca oraz ofiara; określa się ją (przemoc interpersonalną) jako nadużycie lub wykorzystanie swojej przewagi fizycznej, emocjonalnej lub sytuacyjnej nad inną osobą dla uzyskania ważnego dla siebie celu⁵. Odbywa się poprzez naruszenie praw osobistych drugiego człowieka oraz manipulowanie drugą osobą, nieliczenie się z dobrem ofiary oraz powodowaniem cierpienia⁶.

Po zapoznaniu się z proponowanymi definicjami i licznych przemysleniach postanowiliśmy stworzyć naszą definicję, która obejmowałaby wszystkie istotne dla nas aspekty zagadnienia, zebrała w jednym miejscu istotne aspekty i stanowiła punkt wyjścia w dalszych rozważaniach. Według naszej definicji **przemoc to czyn niezgodny z prawami człowieka i zasadami ustalonymi w ramach relacji, który zakłada wykorzystanie swojej przewagi fizycznej, emocjonalnej, sytuacyjnej lub strukturalnej przeciwko innej osobie / grupie osób po to by osiągnąć ważny dla siebie cel jej kosztem.**

Podczas naszych poszukiwań definicji przemocy zauważyliśmy, że elementem zwykle przypisywanym przemocy jest łamanie norm społecznych. Uznaliśmy, że definicja ta wymaga uszczegółowienia. Postanowiliśmy to skonkretyzować i w to miejsce zaproponować prawa człowieka jako zbiór norm, do którego chcemy się odwoływać, które stanowią podstawowy zbiór niezrzekalnych praw przysługujących każdemu człowiekowi. Uważamy, że są podstawowym zbiorem zasad wspólnej egzystencji ludzi i jako taki powinny stanowić bazę do rozważań o relacjach międzyludzkich i ich granicach. Odwołanie się do praw

⁴ J. Rudniański, *Klasyfikacja, źródła i ocena przemocy w stosunkach międzyludzkich. Zarys ogólny*, [w:] B. Hołyst (red.), „Przemoc w życiu codziennym”, Cinderella Books, Warszawa 1997, s. 5

⁵ Brzezińska A., Hornowska E. *Dzieci i młodzież wobec agresji i przemocy*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa, 2007

⁶ Ks. J. Młyński, *Przemoc w rodzinie : skala zjawiska, ofiary przemocy i formy pomocy pracowników socjalnych*, [w:] „Studia Socialia Cracoviensia 4”, 2012, nr 2(7)s. 143

człowieka jest uzasadnione, ponieważ są chronione na podstawie rozdziału II Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej (1997) i dodatkowo gwarantowane przez ratyfikowane traktaty międzynarodowe.

SILNE.

W przedstawionej przez nas definicji nie tylko prawa człowieka stanowią o ramach, w których mówimy o przemocy. Każda relacja międzyludzka posiada swoisty zestaw zasad i norm, których przestrzeganie określa granice zachowań osób w tej relacji. Uporczywe, świadome przekraczanie tych granic może być objawem jednego lub kilku rodzajów przemocy.

Jednocześnie uściślenia wymaga przewaga sytuacyjna. W tym wypadku jest to rozumiane jako okoliczności, które, wykorzystane przez sprawcę, stają się sposobem do uzyskania przez niego supremacji nad ofiarą. Zaliczamy tutaj m.in. przemoc ekonomiczną lub zaniedbanie, czyli sytuacje, w których jedna osoba jest zależna od drugiej. Przewaga strukturalna natomiast zachodzi, kiedy uprzywilejowana systemowo grupa społeczna posiada prawo do decydowania za inną, defaworyzowaną grupę.

Ważnym aspektem jest również koszt ponoszony przez ofiarę przemocy. Podczas poszukiwań spójnej definicji nasza uwaga skupiła się również na celowości przemocy. Większość definicji przemocy, zarówno polskich jak i międzynarodowych, zwraca uwagę na intencjonalność lub umyślność tych aktów. Postanowiliśmy rozróżnić jednak intencjonalność/umyślność od celowości, ponieważ naszym zdaniem ludzie często dopuszczają się przemocy nieumyślnie, lecz w jakimś celu. Część działań człowieka odbywa się w sferze podświadomej, część może mieć ukryte funkcje kulturowo-społeczne których nie widać na pierwszy rzut oka. Czasami ludzie podejmują akcje bez świadomości ich przyczyn. W ten sposób mogą stosować na przykład przemoc psychiczną, nie zdając sobie w istocie sprawy, że to co robią naraża drugą osobę na trwałe krzywdy. Niejednokrotnie sprawca takiej przemocy działa nawet w złe rozumianej dobrej wierze (np. z woli wychowania kogoś, wybicia komuś z głowy niepożądanych nawyków).

Przemoc ze względu na płeć (GBV)

Według Komisji Europejskiej przemoc ze względu na płeć (gender-based violence, GBV) jest aktem przemocy skierowanym przeciwko osobie z powodu jej płci lub rodzajem przemocy który wpływa na osoby określonej płci w nieproporcjonalny sposób. Może mieć formę przemocy fizycznej, psychicznej, seksualnej lub ekonomicznej albo strukturalnej. Przykładami przemocy ze względu na płeć jest przemoc domowa, molestowanie seksualne, okaleczanie narządów płciowych, przymusowe małżeństwa lub nękanie w przestrzeni internetowej. Szczególnie dotknięte przemocą ze względu na płeć są kobiety⁷.

⁷Konwencja Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej. Stambuł, 11.05.2011 Dz.U.2015.961

Przemoc wobec kobiet jest tematem niejednokrotnie poruszonym na arenie międzynarodowej. W 1993 roku na forum ONZ utworzono definicję przemocy wobec kobiet jako każdy akt przemocy związany z faktem przynależności danej osoby do płci, którego efektem może być lub jest fizyczna, psychiczna krzywda lub cierpienie kobiet, na także groźby, wymuszenia oraz pozbawienie wolności, zarówno w życiu publicznym jak i prywatnym. Zgromadzenie Ogólne określiło, że zagadnienie obejmuje fizyczną, seksualną i psychiczną przemoc wobec kobiet na poziomie rodziny, społeczności oraz państwa. Deklaracja uwzględnia zarówno bicie, wykorzystywanie seksualne w domu rodzinnym i małżeństwie, konflikty dotyczące posagu, tradycyjne zabiegi i inne okrutne praktyki, przemoc związaną z wyzyskiem w rodzinie, wykorzystywanie seksualne, molestowanie i zastraszanie kobiet w miejscu pracy i instytucjach edukacyjnych, gwałty, zmuszanie do prostytucji i handel kobietami oraz przemocy stosowanej lub tolerowanej przez państwo⁸.

SILNE.

Definicję przemocy wobec kobiet zawarto również w Konwencji Stambulskiej⁹; ujmuje ona przemoc wobec kobiet jako naruszenia praw człowieka oraz formę dyskryminacji kobiet, w tym wszelkie akty przemocy ze względu na płeć, które prowadzą lub mogą prowadzić do fizycznej, seksualnej, psychologicznej lub ekonomicznej szkody. Rozumiana jest również jako każdy akt związany lub spowodowany przynależnością do danej płci, który skutkuje krzywdą poniesioną przez ofiarę. Konwencja Stambulska jako pierwsza wprowadza również termin płci społeczno-kulturowej, rozumianej jako zestaw ról, zachowań, działań i atrybutów, które są społecznie uznane za przypisane do jednej z płci.

Definicja przyjęta w Konwencji jest zgodna z naszym podejściem do przemocy jako naruszenia praw człowieka, uwzględnia najważniejsze obszary, w których kobiety doznają przemocy, a uwzględnienie tematyki płci społeczno-kulturowej jest ważne w celu zadbania o ochronę przed przemocą ze względu na płeć osoby, które mają doświadczenie funkcjonowania społecznie w roli kobiety, na które dotyka przemoc z tej przyczyny. Skutkiem GBV są niekorzystne konsekwencje zdrowotne, zarówno fizyczne, jak i psychologiczne, w tym niekorzystne wyniki ciąży, zaburzenia ginekologiczne, zespół jelita drażliwego, przewlekłe zespoły bólowe, depresja, lęk, fobie, zespół stresu pourazowego (PTSD), samobójstwa i nadużywanie substancji psychoaktywnych.

Zjawisko GBV na świecie

Przemoc ze względu na płeć wciąż jest olbrzymim problemem na całym świecie.

⁸ Zgromadzenie Ogólne ONZ, "Deklaracja o Eliminacji Przemocy Wobec Kobiet", <http://www.un-documents.net/a48r104.htm> dostęp 26.04.2021

⁹ dokument opracowany przez Radę Europy, udostępniony do podpisu w 2011 roku w Stambule.

SILNE.

Według raportu WHO jedna trzecia kobiet na świecie, która ukończyła 15 rok życia doświadczyła przemocy fizycznej lub seksualnej. Najczęściej sprawcą jest partner kobiety. Szacuje się, że 38% wszystkich zabójstw kobiet popełniają ich mężowie lub partnerzy¹⁰ (Intimate Partner Violence, IPV)¹¹.

Z szacunków Alliance 8.7 na temat współczesnego niewolnictwa wynika, że w 2016 roku około 15,4 miliona ludzi było w małżeństwie z przymusu. 88% ofiar stanowiły kobiety i dziewczynki. 37% ofiar miało mniej niż 18 lat w czasie swojego ślubu. 44% z nich miały mniej niż 15 lat¹².

Również kobiety, w 93% przypadków, stanowią ofiary przemocy na tle honoru. Szacuje się, że na tym tle popełniane jest około 5000 morderstw rocznie i zdarzają się na całym świecie, również w Europie¹³.

Sytuacja w Europie również jest poważna. Według badania dotyczącego sytuacji Gender Based Violence (GBV) w Europie tylko w 2011 roku 13 mln kobiet doświadczyło w UE przemocy fizycznej, 7% kobiet w wieku 18–74 lata zamieszkujących Unię Europejską. 22% kobiet pozostających w związkach z mężczyznami doświadczyło z ich strony przemocy seksualnej lub fizycznej po ukończeniu 15 roku życia¹⁴.

Polska

Mimo ratyfikowania przez Polskę w 2015 r. Konwencji o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, do tej pory w Polsce nie wdrożono jej postanowień, funkcjonuje niepełna definicja przemocy i gwałtu, a sprawcy nie są wystarczająco skutecznie i szybko. Konwencja ma chronić kobiety przed wszelkimi formami przemocy oraz zapobieganie, ściganie i eliminację przemocy wobec kobiet i przemocy domowej. Obecnie rząd deklaruje chęć wypowiedzenia konwencji.

¹⁰ Violence Against Women Prevalence Estimates regional and national prevalence estimates for intimate partner violence against women and global and regional prevalence estimates for non-partner sexual violence against women WHO, on behalf of the United Nations Inter-Agency Working Group on Violence Against Women Executive summary Estimation and Data, 2018 Global, (VAW-IAWGED) [https://cdn.who.int/media/docs/default-source/documents/violence-prevention/vaw_report_executive-summary_web_09032021_oleksandr-\(1\).pdf?sfvrsn=8ee5f68b_5](https://cdn.who.int/media/docs/default-source/documents/violence-prevention/vaw_report_executive-summary_web_09032021_oleksandr-(1).pdf?sfvrsn=8ee5f68b_5)

¹¹ Katharine J. McCarthy, Ruchi Mehta, Nicole A. Haberland, Gender, power, and violence: A systematic review of measures and their association with male perpetration of IPV https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0207091&utm_source=IGWG&utm_campaign=ce1eb9e981-EMAIL_CAMPAIGN_2020_02_18_03_36&utm_medium=email&utm_term=0_a24996ea0a-ce1eb9e981-60910207

¹² Global Estimates of Modern Slavery, Geneva 2017 https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/documents/publication/wcms_575479.pdf

¹³ Cynthia Helba, Ph.D. Matthew Bernstein Mariel Leonard Erin Bauer, Report on Exploratory Study into Honor Violence Measurement Methods, <https://www.ojp.gov/pdffiles1/bj-s/grants/248879.pdf>

Europejskie pilotażowe badanie przemocy uwarunkowanej płcią przeprowadzone w Polsce¹⁵, którego celem było dotarcie do osób pokrzywdzonych i uzyskanie informacji na temat różnych form przemocy w życiu rodzinnym, zawodowym, społecznym wykazało, że ponad połowa osób chociaż raz doświadczyła przemocy ze strony obecnego lub byłego partnera, w miejscu pracy lub stalkingu. Również w Polsce kobiety częściej padają ofiarami przemocy niż mężczyźni, badacze zwracają jednak uwagę, że przemoc dotyka przedstawicieli obu płci, mimo, że różnią się jej formy i stopień.

Według raportu NIK¹⁶ tylko 1/4 przypadków przemocy wychodzi na światło dzienne. Obecnie istotną funkcję w procesie zapobiegania przemocy ma pełnić Niebieska Karta. Z raportu wynika również, że procedura ta jest realizowana w większości przez policję. Przedstawiciele oświaty lub ochrony zdrowia bardzo rzadko korzystają z procedury NK, mimo że mają taką możliwość.

Zespoły interdyscyplinarne odpowiedzialne za opracowanie planu pomocy osobom dotkniętym przemocą nie są wyposażone w uprawnienia oraz szkolenia pozwalające skutecznie wykonywać powierzone im zadania. Problem stanowią przede wszystkim ograniczone możliwości odizolowania sprawców przemocy od osób krzywdzonych, niewystarczającej pomocy specjalistycznej oraz braku skutecznych metod w zakresie nakłaniania sprawców do udziału w procedurze. Większość z członków zespołów poza wykonywaniem obowiązków odbywa regularną pracę, na udział w zespołach poświęcając swój czas wolny.

Wsparcie zapewniane osobom doświadczającym przemocy było niewystarczające. Schronienie w sytuacji kryzysowej zapewniały wszystkie ośrodki, które zostały poddane kontroli, to tylko w 9 z 24 gmin udało się stworzyć warunki umożliwiające osobom historią przemocy w domu w pierwszej kolejności uzyskać trwałe schronienie. Jedynie 14 ośrodków zatrudniało specjalistów w zakresie poradnictwa rodzinnego. W siedmiu byli dostępni specjaliści z zakresu pracy z dziećmi.

Według Rzecznika Praw Obywatelskich projekt rządowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na rok 2021 koncentruje się na przemocy w bliskich związkach; nie uwzględnia zaś innych form przemocy motywowanej płcią – doświadczanych przez kobiety w sferze prywatnej i publicznej i nie realizuje założeń konwencji antyprzemocowej¹⁷.

¹⁴ EUROPEAN UNION AGENCY FOR FUNDAMENTAL RIGHTS, *Przemoc wobec kobiet. Badanie na poziomie Unii Europejskiej*, Luksemburg 2014, https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2014-vaw-survey-at-a-glance-oct14_pl.pdf

¹⁵ https://www.researchgate.net/publication/340661579_Europejskie_badanie_przemocy_uwarunkowanej_plcia_GBV_-_zagadnienia_metodologiczne_badan_pilotazowych

¹⁶ <https://www.nik.gov.pl/plik/id,10943,vp,13290.pdf>

¹⁷ <https://www.rpo.gov.pl/pl/content/rpo-przemoc-w-rodzinie-dotyka-glownie-kobiet-nie-ma-rzadowego-programu-przeciwdzialania>

Łódź

SILNE.

Dane dotyczące przemocy w woj. łódzkim, m.in. zawarte w Wojewódzkim Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2017-2022. Według danych policji dotyczących Niebieskiej Karty, w 2019 w skali kraju nastąpił wzrost liczby przypadków w rodzinie w woj. łódzkim. Najczęstszym rodzajem przemocy pozostaje przemoc psychiczna. Także według danych Komendy Wojewódzkiej Policji w Łodzi wzrasta liczba wydawanych niebieskich kart. W 2019 w całym województwie zanotowano wzrost ilości ofiar znęcania się fizycznego i psychicznego. W 2019 roku w Łodzi wydano o 286 niebieskich kart więcej niż w 2018 r., w woj. łódzkim zarejestrowano o 188 więcej takich przypadków. Według danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej najczęstszą przyczyną wyrobienia niebieskich kart jest uporczywe nękanie.

Prognozowany wzrost skali przemocy ze względu na płeć związany z epidemią koronawirusa. Na skutek izolacji społecznej wzrost przemocy na poziomie 30-50% potwierdziły już m.in. Francja, Australia, Wielka Brytania, Hiszpania (dane z kwietnia 2020). Mimo iż brak analogicznych prognoz dla Polski, a tym bardziej dla woj. łódzkiego, zarówno Centrum Praw Kobiet w Łodzi oraz z pełnomocniczką Prezydent Łodzi ds. dzieci i młodzieży, osobą zajmującą się przemocą wobec dzieci, młodzieży i kobiet. Wedle wszelkich przesłanek skala przemocy ze względu na płeć w woj. łódzkim potężnie wrośnie w nadchodzącym roku jako skutek kryzysu ekonomicznego i społecznego. Nastąpi eskalacja przemocy domowej, dlatego, że sprawcy i ofiary pozostają w zamknięciu, a wszelkie +interwencje są utrudnione.

Desk research

Wstępnej selekcji artykułów dokonano na podstawie dwóch wyszukiwań w bazie Google Scholar przy użyciu poniżej opisanych słów kluczowych oraz ram czasowych. W ramach przeglądu postanowiliśmy sprawdzić przede wszystkim źródła wtórne (metaanalizy i przeglądy) oraz badania odnoszące się przynajmniej do paru krajów. Odrzucono również artykuły będące skrótowymi recenzjami książek bądź będącymi streszczeniami badań, do których badacze uzyskali dostęp.

Strategia wyszukiwania:

Lata: 2015-2021

Słowa kluczowe: „violence” (w tytule)

Rezultat wyszukiwania: n=7320 publikacji naukowych

Dodano termin „gender” (w tytule)

Rezultat wyszukiwania: n=333 publikacji naukowych

Wykluczono 303 artykuły – brak dostępu, język artykułu lub były źródłami pierwotnymi

Efekt: włączono 30 publikacji naukowych

Uzyskano dostęp do 30 pełnych tekstów z czego po głębszej analizie tylko 20 zostały wykorzystane w ramach desk research.

Informacje z artykułów na początku (ze względu na tematykę badania i projektu podzieliliśmy na dwa kategorie: stan problemu oraz metody rozwiązywania problemu. Kategorie te podzieliliśmy na podrozdziały odpowiadające znalezionym informacjom.

SILNE.

Stan problemu przemocy ze względu na płeć

a) wiktylizacja kobiet i mężczyzn

Stereotypy związane z płcią są w dużej mierze omawiane w kontekście występowania przemocy małżeńskiej, głównie w literaturze międzynarodowej. Celem badania *Intimate Partner Violence and Gender A/Symmetry: An Integrative Literature Review* było zmapowanie i przeanalizowanie literatury naukowej, opublikowanej w latach 2010-2015, z wykorzystaniem różnych baz artykułów naukowych. Zastosowano następujące strategie doboru źródeł: a) pierwsza strategia wyszukiwania – „intimate partner violence” AND „gender symmetry”; b) druga strategia wyszukiwania – „intimate partner violence” AND „gender asymmetry”. Przeanalizowano 48 artykułów z czasopism dostępnych w całości online. Większość publikacji pochodzi ze Stanów Zjednoczonych (60,41%) i wykorzystuje ilościowe metody badawcze (60,41%). Najczęściej stosowanym narzędziem była Zmieniona Skala Taktyki Konfliktu (CTS2), choć krytykowana ze względu na swoją strukturę listy kontrolnej. Według badaczy nie ma zgody co do asymetrii płci w przemocy małżeńskiej.

Zgodnie z artykułem *The Extent and Gender Directionality of Intimate Partner Violence in Different Relationship Types: A Systematic Review and Meta-Analysis* badania nad przemocą domową wskazują na dwa różne podejścia do ofiar. Według autorów z jednej strony argumentuje się, że przemoc jest męskim lub patriarchalnym mechanizmem kontroli i wyższości, opierając się na badaniach, które wykazują wyższe wskaźniki przemocy mężczyzn wobec kobiet niż odwrotnie. Z drugiej strony, istnieje wiele badań, które popierają tezę, że wzorce przemocy i wskaźniki wiktylizacji są równe dla obu płci. Te sprzeczne ustalenia wymagają systematycznego przeglądu i metaanalizy danych empirycznych w celu ustalenia zakresu i kierunkowości wiktylizacji i nadużyć w związkach nacechowanych przemocą. Aby zapewnić bardziej zniuansowany przegląd tego zjawiska, omawiany przegląd badań częstotliwość występowania przemocy fizycznej w różnych typach związków heteroseksualnych – randkach, konkubinatach i małżeństwach – zgodnie z krajowymi badaniami i samoopisami ofiar. Analiza jest ograniczona do źródeł w języku hebrajskim i angielskim. Procedura wyszukiwania i kryteria zastosowane przy wyborze badań pozwoliły na uzyskanie 55 opublikowanych badań z 36 krajów. Głównym wnioskiem z przeglądu jest to, że zakres i kierunek przemocy różnią się w zależności od rodzaju związku: podczas gdy w przypadku randek odnotowano wyższy wskaź-

nik wiktyimizacji mężczyzn, w przypadku związków kohabitacyjnych i małżeńskich to raczej kobiety zgłaszały wyższy poziom wiktyimizacji.

SILNE.

Wnioski z omawianego przeglądu skłaniają się ku teorii symetrii płci. Wymaga to według autorów ponownego rozważenia feministycznego podejścia do IPV. Dlaczego społeczna percepcja nadal koncentruje się na kobietach jako ofiarach związków nacechowanych przemocą i na mężczyznach jako sprawcach? Jedną z przyczyn tego stanu rzeczy jest tendencja do zakładania systematycznych różnic między płciami i przypisywania ich kobietom i mężczyznom wyłącznie na podstawie ich płci biologicznej. Tradycyjny stereotyp społeczny przypisuje pewne role i cechy mężczyznom, postrzegając ich jako bardziej asertywnych, niezależnych, ambitnych, silnych, kompetentnych i autorytatywnych, podczas gdy kobiety postrzegane są jako pasywne i zależne od swoich partnerów. Jednak demokratyzacja i liberalizacja w wielu krajach osłabiły ten stereotyp oraz faktyczną władzę i przywileje przyznane mężczyznom. W konsekwencji byliśmy świadkami drastycznej zmiany w tradycyjnych rolach męskich, wraz z pojawieniem się wielu „nowych” cech męskich, takich jak wyrażanie uczuć, dzielenie się słabościami i wrażliwością oraz rozwijanie świadomości swoich potrzeb emocjonalnych. Jednakże ta zwiększona świadomość niekoniecznie musi się przejawiać w równym traktowaniu płci, jeśli chodzi o przemoc domową, ponieważ społeczeństwo ma tendencję do postrzegania ofiar płci żeńskiej jako ważniejszych niż ofiary płci męskiej, co przyczynia się do wspomnianego wcześniej niedostatecznego zgłaszania problemu przez ofiary płci męskiej.

W świetle badania *Gender Differences in Risk Markers for Perpetration of Physical Partner Violence: Results from a Meta-Analytic Review* nie ma zgodności co do tego, czy stosowanie przemocy ze strony partnera intymnego jest wyraźnie odmienne u mężczyzn i kobiet, czy też mężczyźni i kobiety mają podobne markery ryzyka popełnienia IPV. W wspomnianym wyżej badaniu porównano 60 różnych markerów ryzyka dla sprawstwa IPV u mężczyzn i kobiet przy użyciu metaanalizy. Stwierdzono, że trzy z 60 markerów ryzyka różniły się istotnie między kobietami i mężczyznami: bycie świadkiem lub doświadczanie przemocy w dzieciństwie, wzorce komunikacji oparte na żądaniu/wycofywaniu się oraz problemy z alkoholem. Wyniki sugerują, że istnieje więcej podobieństw między mężczyznami i kobietami niż różnic w markerach ryzyka sprawstwa IPV.

b) Przyczyny istnienia przemocy ze względu na płeć

W artykule *Gender, power, and violence: A systematic review of measures and their association with male perpetration of IPV* autorzy uznali, że do zrozumienia, skąd bierze się przemoc wobec kobiet istotne jest określenie, które miary norm, poglądów, relacji i praktyk dyskryminujących ze względu na płeć są obecnie stosowane i które są najsilniej związane z popełnianiem przez mężczyzn IPV. Autorzy uwzględnili badania i artykuły które opisywały związek między nierównościami płciowymi

a popełnianiem przemocy wobec kobiet przez mężczyzn przy pomocy różnych skal pomiarowych. Pomiary akceptacji przemocy wobec kobiet lub przekonań na temat seksualnych uprawnień mężczyzn, a następnie skale mierzące poglądy respondentów na temat ról/norm płci, były najbardziej spójne ze sprawstwem przemocy w bliskiej relacji.

SILNE.

Autorzy przeglądu *Towards Intersectionality: A Literature Review of Risk and Protective Factors Associated with Gender-Based Violence in India* uważają, że przemoc ze względu na płeć (GBV) i jej wpływ na kobiety na całym świecie jest coraz częściej uznawana za jeden z kluczowych problemów zdrowia publicznego w odniesieniu do zdrowia matek i dzieci na całym świecie. W artykule dokonano przeglądu literatury z ostatnich dwudziestu lat na temat GBV w Indiach i zidentyfikowano istotne tematy i czynniki. Wyłoniły się cztery kluczowe tematy, takie jak tradycyjne role płci, praktyki kulturowe dotyczące kobiet i małżeństwa, słabe sankcje społeczne przeciwko przemocy domowej oraz rola rodziny biologicznej.

Tabela 1 przedstawiona w *A systematic review of the evidence that supports gender transformative interventions that address violence against women*, przedstawia czynniki ryzyka przemocy ze strony partnera oraz przemocy seksualnej.

Tabela dzieli czynniki na indywidualne, interpersonalne, wspólnotowe i społeczne, pokazując obszary wymagające interwencji na podstawie wskazań WHO dedykowanych sporządzaniu programów zapobiegania tym rodzajom przemocy.

W artykule *Masculine gender role stress and violence: A literature review and future directions* Amy R. Baugher i Julie A. Gazmararian (badania z USA) piszą, że stres związany z męską rolą płciową (MGRS) jest powiązany z przemocą wobec kobiet i gejów, choć obecna literatura traktuje te grupy osobno. Syntetyzując literaturę na temat przemocy i MGRS oraz opisywany tutaj przegląd pokazuje, jak MGRS jest wykorzystywany do kontrolowania osób postrzeganych przez sprawcę jako kobiety. MGRS był związany z wcześniejszą agresją wobec kobiet i osób LGBT+. Użyta przez badaczy literatura dotycząca przemocy wobec kobiet wykazała, że mężczyźni o wysokim MGRS częściej niż mężczyźni o niskim MGRS popierali przemoc wobec partnerki intymnej, gdy ich męskość była zagrożona, popierali antykobiece normy, wykazywali niedostosowane style przywiązania i byli przekonani do sztywnych norm płciowych. Literatura badająca przemoc wobec osób LGBT+ wykazała, że mężczyźni o wysokim MGRS częściej niż mężczyźni o niskim MGRS częściej w przeszłości popierali antykobiecość, gniew i przemoc wobec osób LGBT+. Ograniczeniem badania jest brak zróżnicowanego doboru próby wśród mężczyzn; mocną stroną jest spójność pomiaru.

Przemoc ze względu na płeć może obejmować, ale nie ogranicza się do przemocy domowej, przemocy ze strony partnera intymnego, gwałtu i zabójstwa partnera intymnego. Autorzy badania *Examining the relationship between urban liveability and gender-based violence: A systematic*

Jesteśmy... **SILNE!**

Tabela 1. Czynniki ryzyka zarówno dla przemocy ze strony partnera intymnego jak i przemocy seksualnej

SILNE.

Sprawstwo mężczyzn		Wiktymizacja kobiet
Poziom indywidualny		
Dane demograficzne - niskie dochody - niskie wykształcenie		Dane demograficzne: - niskie wykształcenie - młody wiek Stan cywilny: separacja rozwód
Narażenie na maltretowanie dzieci - nadużycia seksualne - przemoc wewnątrz rodzinna		Narażenie na maltretowanie dzieci: przemoc wewnątrz rodzinna
Zaburzenia psychiczne Osobowość antyspołeczna		Zaburzenia psychiczne Depresja
Używanie substancji - szkodliwe używanie alkoholu - używanie nielegalnych narkotyków		Używanie substancji - szkodliwe używanie alkoholu - używanie nielegalnych narkotyków
Akceptacja przemocy		Akceptacja przemocy
Poziom interpersonalny		
Wielu partnerów seksualnych/niewierność		
Niska odporność na presję rówieśników		
Poziom wspólnotowy		
Słabe sankcje wspólnotowe		Słabe sankcje wspólnotowe
Ubóstwo		Ubóstwo
Poziom społeczny		
Tradycyjne normy dotyczące płci i normy społeczne wspierające przemoc		Tradycyjne normy dotyczące płci i normy społeczne wspierające przemoc

Tabela zaadaptowana z dokumentu WHO przygotowanego dla decydentów i planistów w celu opracowania opartych na danych i dowodach programów zapobiegania IPB i przemocy seksualnej.

review. stwierdzili, że nierówność płci jest głównym czynnikiem powodującym przemoc ze względu na płeć.

W artykule dokonano systematycznego przeglądu empirycznej literatury ilościowej badającą przemoc ze względu na płeć w odniesieniu do dziesięciu miejskich atrybutów dzielnic sprzyjających życiu: gęstości punktów sprzedaży alkoholu (alkohol sprzyja jeśli występują inne zmienne związane z przemocą płciową), przestępczości i zakłóceń porządku w dzielnicy, środowiska hazardu (podobny casus jak z alkoholem), jakości i przystępności cenowej mieszkań, transportu publicznego, dostępu do lokalnych usług, kapitału społecznego dzielnicy (rozumianego głównie jako stosunki między sąsiadami, jednak autorzy sami zaznaczyli nie-spójność definicyjną w różnych analizowanych badaniach), bezrobocia na danym obszarze, terenów zielonych i oświetlenia ulic. Wyniki badań wykazały, że baza dowodowa dla większości z tych atrybutów dzielnic dopiero się tworzy: zidentyfikowano bardzo niewiele badań dotyczących aspektów środowiska zabudowanego. W przypadku atrybutów o stosunkowo bardziej ugruntowanej podstawie dowodowej (kapitał społeczny, gęstość punktów sprzedaży alkoholu oraz w mniejszym stopniu bezrobocie na danym obszarze oraz przestępczość i zakłócanie porządku w dzielnicy), badania były ograniczone ze względu na ich jakość.

SILNE.

c) stan obecny

Według autorów artykułu *Are interventions focused on gender-norms effective in preventing domestic violence against women in low and lower-middle income countries? A systematic review and meta-analysis* z wielu badań podstawowych wynika, że jedna na trzy kobiety na świecie doświadcza przemocy ze strony partnera intymnego. Jednak systematyczne przeglądy i metaanalizy dotyczące przemocy ze strony partnera są bardzo ograniczone. W związku z tym autorzy postanowili podsumować wyniki istniejących badań pierwotnych, aby stworzyć dowody umożliwiające podejmowanie świadomych decyzji w zakresie zwalczania przemocy domowej wobec kobiet w krajach o niskim i niższym średnim dochodzie.

Do przeglądu systematycznego włączono 52 badania. Spośród nich, 33 badania zostały włączone do metaanalizy. Łączne rozpowszechnienie przemocy ze strony partnera w ciągu całego życia wyniosło średnio 55%. Wśród nich głównymi kategoriami były: przemoc fizyczna (39%); przemoc psychiczna (45%) i przemoc seksualna (20%). Ponadto łączne rozpowszechnienie obecnej przemocy ze strony partnera intymnego wynosiło (38%). Spośród nich, przemoc fizyczna (25%); przemoc psychiczna (30%) i przemoc seksualna (7,0%) stanowiły łączne rozpowszechnienie dla głównych rodzajów przemocy ze strony partnera intymnego. Ponadto równoczesna przemoc ze strony partnera intymnego wynosiła 13%. Czynniki na poziomie indywidualnym, związku, społeczności i społeczeństwa były związane z przemocą wobec partnera intymnego.

SILNE.

W artykule *A Profile of Gender-Based Violence Research in Europe: Findings From a Focused Mapping Review and Synthesis* – Caroline Bradbury-Jones, Jane V. Appleton, Maria Clark, Eija Paavilainen, 2019 przedstawiono wyniki nowej formy przeglądu: ukierunkowanego przeglądu i syntezy mapowania. Celem było stworzenie współczesnego, migawkowego profilu charakteru i zakresu badań nad przemocą związaną z płcią (GBV) prowadzonych w Europie. Wiele tytułów i streszczeń nie wskazuje jednoznacznie na genderową naturę badań, „a badacze muszą to wyraźnie zaznaczać w swoich publikacjach”. Podawane są różne metodologie, przy czym badania w pojedynczych krajach są częściej prowadzone niż we współpracy międzynarodowej.

Zwiększenie możliwości prowadzenia badań międzynarodowych może rozwiązać problem globalnego charakteru GBV. Większość badań koncentruje się na IPV i wykorzystywaniu seksualnym, ale żadne z nich nie dotyczy FGM/C (female genital mutilation), a tylko jedno bada wcześnie i przymusowe małżeństwa. Podejście oparte na cyklu życia znajduje odzwierciedlenie w naszych wynikach – badania dotyczące GBV koncentrują się na dzieciach i dorastających dziewczętach, a także na starszych kobietach. Przeciwdziałanie GBV wymaga synergii dowodów empirycznych i polityki, które będą motorem działań.

Autorzy artykułu *Gender-Based Violence During COVID-19 Pandemic: A Mini-Review* uważają że kwarantanna jest konieczna, aby ograniczyć rozprzestrzenianie pandemii, ale ma ona również poważne konsekwencje psychologiczne i społecznie destrukcyjne. Zjawisko znane jest jako „paradoks kwarantanny”, który obejmuje również wzrost liczby przypadków przemocy ze względu na płć.

Istnieje jednak wyraźna luka w literaturze badającej tę kwestię, dlatego też w niniejszym artykule podjęto próbę zrozumienia przemocy związanej z płcią jako aspektu blokady COVID-19. Dokonano w nim przeglądu wzorca wzrostu liczby przypadków przemocy ze względu na płć oraz wynikających z tego problemów psychologicznych i społecznych, a także podjęto próbę stworzenia świadomości poprzez zainicjowanie dyskursu wzywającego do zmiany reakcji na ofiary przemocy ze względu na płć. Autorzy próbują również zaproponować środki łagodzące problemy związane z przemocą ze względu na płć podczas kwarantanny.

Według autorów ich badanie ujawnia, że podobnie jak w przypadku poprzednich pandemii i epidemii, w czasie pandemii COVID-19 nastąpił alarmujący wzrost liczby przypadków przemocy ze względu na płć. Autorzy kładą również nacisk na omówienie różnych innych czynników ryzyka, które zostały uznane za przyczyniające się do wzrostu przemocy ze względu na płć, takich jak niepewność ekonomiczna i spożywanie alkoholu. Wyniki przeglądu sugerują, że pomimo globalnego rozpowszechnienia, przemoc ze względu na płć jest jednym z najbardziej zaniebdywanych skutków pandemii.

d) lgbtq+

Autorzy *A systematic literature review of intimate partner violence victimisation: An inclusive review across gender and sexuality* twierdzą, że tradycyjne spojrzenie na przemoc ze strony partnera intymnego (IPV) zakłada, że sprawca jest mężczyzną, a ofiara kobietą. W związku z tym większość badań nad doświadczeniami wiktymizacyjnymi wydaje się być prowadzona z udziałem kobiet będących ofiarami IPV, a badania z udziałem ofiar płci męskiej oraz ofiar ze społeczności LGBTQ+ są mniej powszechne.

SILNE.

Autorzy podkreślają wyraźny i znaczący wpływ, jaki IPV może mieć na ofiary, zarówno pod względem psychicznym, jak i fizycznym. Podkreślono również potrzebę dalszego ulepszania obecnej bazy literatury naukowej. W znacznej większości badań wykorzystano ilościowe metody badawcze i próby kobiet będących ofiarami w związkach osób przeciwnej płci. Powoduje to, że nie bada się bogatych doświadczeń indywidualnych, a niektóre grupy ofiar, takie jak mężczyźni i ofiary ze społeczności LGBTQ+, są niedostatecznie reprezentowane. To z kolei skutkuje marginalizacją znacznej liczby ofiar IPV i utrwała tradycyjny pogląd, że IPV to przemoc między mężczyznami a kobietami. Jeśli chodzi o pytanie badawcze, oczywiste jest, że na temat doświadczeń związanych z maltretowaniem oraz skutków, jakie maltretowanie wywiera na ofiary, można odpowiedzieć jedynie w odniesieniu do kobiet będących ofiarami w związkach osób przeciwnej płci.

Autorzy artykułu *Gender and Same-Sex Intimate Partner Violence: A Systematic Literature Review* stwierdzają, że wpływ płci na przemoc ze strony partnera intymnego (IPV) był badany głównie w związkach osób przeciwnej płci. W artykule przedstawiono wyniki systematycznego przeglądu literatury, którego celem było zrozumienie, w jaki sposób płeć może wpływać nie tylko na przemoc w IPV osób tej samej płci, ale także – i przede wszystkim – na każdy element pary i reakcje osób trzecich. Na podstawie analizy siedmiu wybranych artykułów zidentyfikowano cztery główne obszary, w których płeć wpływa na te relacje: normalizacja przemocy, trudność w rozpoznaniu przemocy, trudność w szukaniu pomocy i izolacja społeczna.

Stwierdzono, że płeć, czy też oczekiwania dotyczące roli płci, nie mogą być ignorowane podczas badania przemocy. Bardziej niż wpływ na przemoc per se, płeć kształtuje sposób, w jaki każda osoba będąca w związku postrzega swoje doświadczenia i postrzeganie przez osoby trzecie (np. rodzinę, przyjaciół, wymiar sprawiedliwości i specjalistów zajmujących się pomocą ofiarom), uniemożliwiając adekwatną reakcję społeczną na tę formę przemocy. Autorzy artykułu *Violence motivated by perception of sexual orientation and gender identity: a systematic review* przeszukali dziewięć baz danych w zakresie od 2000 do kwietnia 2016 roku. Autorzy wykluczyli przemoc wobec partnerów intymnych i samo-okaleczenia, mierzyli „częstość występowania przemocy fizycznej i seksualnej postrzeganej jako motywowana orientacją seksualną i tożsamo-

SILNE.

ścią płciową lub ekspresją płciową". Uwzględnili 76 artykułów z 50 krajów, obejmowały one 74 badania przeprowadzone w latach 1995-2014, w tym łącznie 202 607 uczestników należących do mniejszości seksualnych i płciowych. W badaniach, w których wszystkie mniejszości seksualne i płciowe były analizowane jako jedna populacja, rozpowszechnienie przemocy fizycznej i seksualnej wahało się odpowiednio od 6% (w badaniu obejmującym 240 osób) do 25% (49/196 osób) oraz od 5,6% (28/504) do 11,4% (55/484). W przypadku osób transpłciowych rozpowszechnienie wahało się od 11,8% (w podpróbie 34 osób) do 68,2% (75/110) oraz od 7,0% (w badaniu obejmującym 255 osób) do 49,1% (54/110).

Metody rozwiązywania problemu przemocy ze względu na płeć

W artykułach przeanalizowano badania, rekomendacje i działania związane z reagowaniem i rozwiązywaniem problemu przemocy ze względu na płeć.

Głównym tematem rekomendacji w artykułach był dalszy rozwój badań ze względu na duże białe plamy jeśli chodzi o wiedzę, co nie dziwi jeśli bierze się pod uwagę, że artykuły piszą naukowcy, a nie praktycy. W poniższym podrozdziale przedstawiamy zaproponowane w omawianych badaniach rozwiązania i dobre praktyki z zakresu przeciwdziałania przemocy.

a) wnioski i wskazania badaczy

Rekomendacje w zakresie działań dla kobiet

Tradycyjne przekształcenie norm płciowych w społeczności, zaangażowanie interesariuszy, wzmocnienie pozycji kobiet, integracja interwencji i ramy polityczne/prawne są niezbędnymi działaniami mającymi na celu zapobieganie przemocy partnerów intymnych (IPV)^{18 19}.

Istotnym elementem jest również odejście od obwiniania ofiar²⁰. Stygmatyzacja utrudnia osobie dotkniętej GBV powrót do społeczeństwa i poradzenie sobie z doświadczeniem. Badacze rekomendują również uczynienie kobiet częścią ich własnego procesu zdrowienia poprzez pokazanie im ich własnego potencjału transformacji oraz promowanie refleksji nad socjalizacją. Za wspierające uznaje się tworzenie formalnych i nieformalnych sieci pomocowych. Istnieje wiele korzyści z posiadania formalnego lub nieformalnego wsparcia podczas powrotu do zdrowia. W sieciach nieformalnych podnoszenie świadomości i zapewnianie szkoleń są niewystarczające do promowania aktywnego wsparcia, niezbędna jest dodatkowa pomoc.²¹

¹⁸ Are interventions focused on gender-norms effective in preventing domestic violence against women in low and lower-middle income countries? A systematic review and meta-analysis

¹⁹ A systematic review of the evidence that supports gender transformative interventions that address violence against women

²⁰ <https://www.rivisteweb.it/doi/10.1482/94264>

²¹ „I think I will need help”: A systematic review of who facilitates the recovery from gender-based violence and how they do so

Rekomendacje w zakresie działań dla mężczyzn

Jako czynniki istotne w powstawaniu zjawiska przemocy ze względu na płeć badacze wskazują przekonania na temat seksualnych uprawnień mężczyzn²², oraz stres związany z męską rolą płciową²³. Mężczyźni przekonani o wyższych uprawnieniach seksualnych statystycznie są bardziej skłonni do przemocy wobec partnerek.

SILNE.

Stwierdzono, że należy podjąć znaczne wysiłki w celu opracowania interwencji dotyczących stresu spowodowanego męską rolą płciową i przemocy. Przyszłe badania powinny obejmować próbę zróżnicowania mężczyzn i opracować interwencje antyprzemocowe skierowane do mężczyzn o wysokim MGRS. Wiedza ta może być przydatna dla specjalistów wdrażających interwencje antyprzemocowe lub pracujących z mężczyznami zmagającymi się ze stresem. Badacze przypominają jednak, że nie należy generalizować tych przypadków i należy ocenić specyfikę każdej pary²⁴.

Mężczyźni i chłopcy również padają ofiarą przemocy²⁵, konieczne są przyszłe przeglądy koncentrujące się na kwestiach ich dotyczących. Przyczyniłoby się to do szerszego zrozumienia problemu GBV. Byłoby to także odpowiedzią na obawy, że badania nad mężczyznami jako ofiarami były ignorowane.

Rekomendacje w zakresie działań dla uczniów

Obecnie programy koncentrują się na krótkoterminowych interwencjach na poziomie lokalnym, a ograniczona uwaga poświęcona jest polityce i procesom jej wdrażania. Najbardziej obiecujące interwencje są wielowarstwowe i dotyczą powiązań między przemocą, tożsamościami, normami społecznymi i kulturowymi oraz krzyżującymi się nierównościami strukturalnymi²⁶. Przeprowadzane programy wykazały konieczność odpowiedniego przeszkolenia nauczycieli oraz zasadności zatrudniania zewnętrznego personelu do przeprowadzania zajęć i tworzeniu bezpiecznej atmosfery i środowiska wolnego od osądów jako gruntu dla edukowania młodzieży. Zastosowanie znalazło również przekazywanie wiedzy młodzieży przez ich rówieśników. Ponadto ustalono, że edukacja seksualna może być skutecznym narzędziem rozwiązywania proble-

²² Gender, power, and violence: A systematic review of measures and their association with male perpetration of IPV

²³ Masculine gender role stress and violence: A literature review and future directions

²⁴ „Intimate Partner Violence and Gender A/Symmetry: An Integrative Literature Review

²⁵ „A Profile of Gender-Based Violence Research in Europe: Findings From a Focused Mapping Review and Synthesis – Caroline Bradbury-Jones, Jane V. Appleton, Maria Clark, Eija Paavilainen, 2019”

²⁶ ED573791 – A Rigorous Review of Global Research Evidence on Policy and Practice on School-Related Gender-Based Violence, UNICEF, 2016

mów związanych z postrzegania norm społecznych dotyczących zdrowych związków, postaw wobec chorób przenoszonych drogą płciową, HIV, opóźniania współżycia seksualnego, oraz że krytyczna refleksja może wspierać zmianę postaw i zachowań²⁷.

SILNE.

Mniejszości seksualne i płciowe

Krajowe polityki i interwencje w zakresie zapobiegania przemocy powinny uwzględniać pełne spektrum płci i seksualności, co pozwoli na udzielenie lepszego wsparcia każdej ofierze IPV, niezależnie od jej płci i seksualności^{28 29}. Badania przeprowadzone w tym zakresie są niewystarczające – brak dokładnych, oficjalnych danych o parach/rodzinach nieheteronormatywnych (liczebność, itd.) nie pozwala na projektowanie działań.

Środowisko

W badaniach wykazano, że środowisko, miejsce zamieszkania i najbliższe otoczenie odgrywają istotną rolę. Zbadano jak przemoc na tle płciowym utrwała się w kontekście sąsiedztwa i czy atrybuty mogą mieć związek z nierównością płci i przemocą. Próbowano określić związki między przemocą uwarunkowaną płcią a kilkoma czynnikami na poziomie warunków życia w dzielnicy. Kapitał społeczny dzielnicy był najbardziej konsekwentnie związany z ograniczeniem przemocy ze względu na płeć choć problemem jest tu różne jego definiowanie w różnych badaniach. Jest uzasadniona potrzeba, żeby dokładniej zbadać, w jaki sposób kombinacja pozytywnych lub patogennych atrybutów sąsiedztwa może wzmacniać przemoc lub jej zapobiegać³⁰.

Warunki życia w mieście (lub ich brak) mogą tworzyć odpowiednio środowiska korzystne lub patogenne. Istnieje potrzeba zbadania tych atrybutów dzielnic jako czynników wzmacniających w kontekście płciowych czynników przemocy uwarunkowanej płcią. Lepsze zrozumienie wielu wzajemnie oddziałujących na siebie czynników, które wzmacniają przemoc ze względu na płeć, może być wykorzystane w działaniach z zakresu prewencji pierwotnej i wielosektorowych wysiłkach na rzecz redukcji przemocy ze względu na płeć³¹.

²⁷ A systematic review of the evidence that supports gender transformative interventions that address violence against women

²⁸ Violence motivated by perception of sexual orientation and gender identity: a systematic review

²⁹ A systematic literature review of intimate partner violence victimisation: An inclusive review across gender and sexualit

³⁰ Examining the relationship between urban liveability and gender-based violence: A systematic review.

³¹ Tamże.

Pandemia COVID19

Stwierdzono, że sytuacje pandemiczne wiążą się z postępem w dziedzinie medycyny. Jednak nieodłączną częścią tej sytuacji jest praktyka kwarantanny, która ma kilka negatywnych skutków. Obejmuje to również wzrost przemocy ze względu na płeć, co budzi poważne obawy o bezpieczeństwo kobiet. Ponieważ ustawodawstwo i środki podjęte przez rządy są niewystarczające w rozwiązywaniu tego problemu, wiele organizacji pozarządowych podejmuje działania, aby zapewnić niezbędne usługi dla tych ofiar. Co więcej, ustawodawstwo i usługi dostępne dla takich ofiar są często nieodpowiednie, co pogarsza ich sytuację. Jest widoczna potrzeba naprawy sytuacji ze strony ustawodawczej i usługowej. Zasadne jest zwiększenie dostępności środków dla organizacji pozarządowych oferujących pomoc prawną, doradztwo i schronienie dla kobiet doświadczających przemocy; opracowanie specjalnych protokołów w celu zapewnienia wsparcia kobietom trans, kobietom niepełnosprawnym i migrantkom, oraz innym grupom³².

SILNE.

b) istniejące programy interwencyjne

Przegląd badań *A systematic review of the evidence that supports gender transformative interventions that address violence against women* miał na celu pomóc określić jakie rodzaje interwencji istnieją obecnie na świecie, jaka jest skuteczność istniejących programów i czy istnieją czynniki związane z programami lub ich realizacją, które zwiększają skuteczność, które są efektywne?

Na podstawie powyższego badania określono następujące rodzaje interwencji:

Szkolne interwencje

Szkolne interwencje dotyczące przemocy na randkach³³ wśród nastolatków wykazują pewną skuteczność. Interwencje poruszały tematykę płci, ról płciowych, praw seksualnych, niezamierzonych ciąż i dynamiki władzy. Umiejętności, które miały być przedmiotem interwencji, to zdolność do zabierania głosu, efektywne umiejętności komunikacyjne do rozpraszania trudnych sytuacji oraz zachowania związane z poszukiwaniem pomocy. Jedna z interwencji zawierała także sesję dla rodziców.

Większość interwencji dotyczyła zarówno postaw, jak i zachowań. Wykazały zmniejszenie częstości występowania sprawstwa i doświadczania przemocy. Postawiono hipotezę, że powodem ich skuteczności jest fakt, że programy zapobiegania przemocy na randkach były ofero-

³² Gender-Based Violence During COVID-19 Pandemic: A Mini-Review

³³ Autorzy nie przedstawiają konkretnej definicji przemocy na randkach, jednak w naszym rozumieniu to zagadnienie dotyczy powielaniu negatywnych schematów zachowań, norm dotyczących płci, wywieranie presji w kwestiach seksualnych (np. namawianie do seksu, szantaż emocjonalny, namawianie do seksu bez zabezpieczenia) i innych zbliżonych zagadnień.

SILNE.

wane w trakcie edukacji i dlatego mogły one włączyć umiejętności rozwinięte podczas interwencji w ich praktykach randkowych przez cały okres szkoły średniej. Programy prewencyjne były także skuteczne w odniesieniu do akceptacji postaw seksistowskich, norm dotyczących płci, zdrowych związków, pytania o zgodę i rozwiązywania konfliktów. Jednakże, nie stwierdzono efektów w zakresie zapobiegania lub ograniczania poważnej wiktylizacji fizycznej.

Program *Bezpieczne randki* był realizowany przez cztery lata i został poddany ocenie w czterech okresach kontrolnych. Wykazał pozytywne efekty we wszystkich okresach. Dowodzi to, że interwencje mogą być skuteczną metodą, nawet jeśli nastolatki stykają się z nią w dowolnym momencie nauki szkolnej.

Programy zapobiegania przemocy na randkach były najbardziej obiecujące w tym przeglądzie, a ich znaczenie jest istotne ze względu na potencjalnie znaczenie ze względu na długoterminowe efekty w dorosłym życiu. Co więcej, dowody sugerują, że wysiłki w zakresie zmiany norm dotyczących przemocy na randkach oraz szkodliwych norm dotyczących płci mogą pomóc zapobiegać przemocy na randkach wśród nastolatków.

Szkolna edukacja seksualna/zdrowotna

Oferowanie edukacji seksualnej i zdrowotnej w środowisku szkolnym wykazuje coraz większą skuteczność. Szkoły pozostają ważnym miejscem do zajmowania się kwestiami płci, seksu i przemocy. W przypadkach omówionych w badaniu mowa głównie o normach płci odbywających się zazwyczaj w ramach programów nauczania, które dotyczyły edukacji zdrowotnej w ogóle lub edukacji seksualnej.

Praktyki, które były uwzględnione w omawianych programach to powołanie szkolnej komisji ds. promocji zdrowia, spotkania rówieśników, poradnictwo i programy nauczania dotyczące niezamierzonych ciąż, płci i dynamiki władzy, seksualności, używania prezerwatyw i przemocy ze strony partnerów.

Rezultaty, które odnosiły te interwencje obejmowały zmiany zachowania związane z płcią, seksualnością i przemocą: seks bez przymusu, stosunek uczniów wobec przemocy i postawa wobec równości płci.

Jako istotne czynniki wskazano interakcję z materiałem w sposób wolny od osądów oraz odpowiednie przeszkolenie nauczycieli w zakresie przeprowadzania interwencji.

Dodatkowo badania wykazały, że korzystanie z pomocy personelu zewnętrznego było bardziej efektywne niż szkolenie nauczycieli w tworzeniu przestrzeni, w której młodzież czuła się swobodnie, zadając pytania i mogła dyskutować na trudne tematy. Co więcej, stwierdzono, że facylitatorzy odgrywali kluczową rolę, na ich interakcje z nastolatkami były bardzo istotne dla zmiany postaw i zachowań. Facylitatorzy rówieśniczy również okazali się obiecującym narzędziem do przekazywania wrażliwych treści.

Interwencje powinny być skierowane do poszczególnych nastolatków, a także wpływać na ogólny klimat szkoły. Interwencja w szkole miała większy wpływ, jeśli towarzyszyły im elementy ogólnoszkolne, które miały na celu poprawę klimatu szkoły.

SILNE.

Poradnictwo w środowisku klinicznym

Jedynе badanie dotyczące poradnictwa omawiane w przeglądzie miało miejsce w Indiach. Obejmowało ono trzy sesje poradnictwa w zakresie planowania rodziny i równości płci dla żonatych mężczyzn i wspólną sesję z żoną. Sesje były prowadzone przez pracowników służby zdrowia płci męskiej. To badanie było skuteczne w oddziaływaniu na wyniki behawioralne związane z używaniem antykoncepcji i małżeńską komunikacją antykoncepcyjną. Była to interwencja o niskiej intensywności, która przyniosła obiecujące efekty, wykorzystująca istniejącą infrastrukturę zdrowotną i która może być powtórzona w innych miejscach.

Promocja zdrowia i edukacja zdrowotna na poziomie społeczności lokalnych

Interwencje oparte na wspólnotowej transformacji przekonań o normach dotyczących płci wykazują się skutecznością. Jest to wedle przeglądu najlepiej przebadana dobra praktyka.

Badacze podkreślają znaczenie takich czynników jak zapewnienie kulturowej adekwatności programu, realizację programu przez personel odpowiedniej płci, adekwatność treści w oparciu o kulturę populacji docelowej, identyfikowanie szkodliwych norm płci poprzez konsultacje ze społecznością.

Wiele interwencji wykazało, że dodanie komponentu zmian norm dotyczących płci do programu wsparcia ekonomicznego może rozwiązać obawy związane z programami ekonomicznymi. Problematyka dotyczy programów które są wdrażane bez żadnych wysiłków w celu podważenia męskich założeń normatywnych i mogą potencjalnie zwiększyć przemoc wobec kobiet, gdy stają się one bardziej upodmiotowione i niezależne finansowo.

W badaniach, odnotowano wzrost wiedzy na temat koncepcji płci (takich jak tradycyjnych ról płciowych, przekonania dotyczące napaści seksualnych) i świadomość postaw (przemoc domowa jako sprawa prywatna, usprawiedliwianie bicia żon, możliwość odmowy seksu przez kobietę).

W dwóch badaniach podkreślono znaczenie osób w wieku postprodukcyjnym – autorzy na podstawie badań uważają, że trzeba zmienić przekonania osób starszych, aby pozytywne zmiany norm płci były trwałe w danej społeczności.

Edukacja w miejscu pracy

W badaniach opisano interwencje, które były prowadzone za pomocą wyświetlaczy informacyjnych, interakcji jeden na jeden, interaktywnych gier ulicznych, obozów zdrowia i zajęć. W obu badaniach podkre-

ślono wykonalność w miejscu pracy i możliwość dotarcia do dużej liczby osób. Zmiany zostały zaobserwowane w ramach czasowych programu i utrzymały się po roku obserwacji.

SILNE.

Załącznik 2. SWOT – wersja 1

Narzędziem rankingowania będzie zmodyfikowana analiza SWOT. Analiza SWOT to technika porządkowania listy zidentyfikowanych w toku diagnozy czynników strategicznych (w tym wypadku – problemów społecznych). Polega ona na posegregowaniu zbioru czynników na cztery podzbiory, nazywane z angielskiego: Strengths (mocne strony), Weaknesses (słabe strony), Opportunities (szanse) i Threats (zagrożenia), przy czym podział na podzbiory jest adekwatny (każdy czynnik strategiczny należy do któregoś z podzbiorów) i rozłączny (żaden czynnik nie należy jednocześnie do więcej niż jednego podzbioru). Michał Nowicki w swoim artykule naukowym opisuje podzbiory SWOT w następujący sposób:

1. mocne strony (siły) → czynniki wewnętrzne (cechy badanego obiektu i/lub zależne od niego) stanowiące atut, zaletę analizowanego obiektu, uwarunkowania pozytywnie oddziałujące, które pozwalają na budowanie przewagi (siły); to umiejętności lub potencjał umożliwiające sprawne działanie systemu. W naszym badaniu są to przede wszystkim mocne strony Łódzkiego systemu przeciwdziałania przemocy np. duża aktywność NGO lub funkcjonowanie Telefonów Zaufania.

2. słabe strony (słabości) → uwarunkowania wewnętrzne (cechy badanego obiektu i/lub zależne od niego), stanowiące słabość, wadę badanego obiektu, czyli determinanty negatywnie oddziałujące na budowę przewagi (siły) lub wręcz stanowiące barierę tego procesu; to brak pewnej umiejętności lub zdolności, który nie pozwala dokonać wyboru i wdrażać strategii. W naszym badaniu są to przede wszystkim słabe strony Łódzkiego systemu przeciwdziałania przemocy np. brak budżetu na finansowanie zespołów interdyscyplinarnych.

3. szanse → czynniki zewnętrzne (cechy otoczenia i/lub aspekty jego oddziaływania na badany obiekt) stwarzające dla analizowanego obiektu szansę na korzystną zmianę i osiągnięcie założonego celu; są to wszelkie zjawiska i tendencje zachodzące w otoczeniu, które stanowią impuls rozwoju i środek ograniczający zagrożenia, jeśli tylko zostaną odpowiednio wcześniej i prawidłowo zidentyfikowane i wykorzystane, szanse pobudzają możliwości osiągnięcia bardzo dobrych wyników działania; W naszym badaniu są to przede wszystkim szanse dla Łódzkiego systemu przeciwdziałania przemocy np. wzmożona dyskusja publiczna na temat przemocy.

4. zagrożenia → uwarunkowania zewnętrzne (cechy otoczenia i/lub aspekty jego oddziaływania na badany obiekt) stanowiące utrudnienia i bariery stwarzające dla analizowanego obiektu niebezpieczeństwo

wystąpienia zmiany niekorzystnej, a więc zmiany oddalającej od osiągnięcia założonego celu lub powodującej konieczność poniesienia dodatkowych kosztów, wysiłków i nakładów; zagrożenia to obszary w otoczeniu, które zwiększają trudności napotymane w trakcie działania i ograniczają możliwości osiągania dobrych wyników. W naszym badaniu są to przede wszystkim zagrożenia dla Łódzkiego systemu przeciwdziałania przemocy np. szkodliwe stereotypy dotyczące przemocy

SILNE.

Mocne strony

Interdyscyplinarność zespołu

Jedną z mocnych stron systemu przeciwdziałania przemocy wymienianych w ramach badań i dokumentów jest możliwość tworzenia koalicji organizacji i służb o charakterze strategicznym (jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, policji, oświaty, ochrony zdrowia) w celu stworzenia wielowymiarowego obrazu sytuacji. Interdyscyplinarność zespołu prowadzi do współdziałania przy prowadzeniu oddziaływań interwencyjnych i pomocowych poprzez uwzględnienie różnych perspektyw: np. różnych instytucji, różnych służb czy chociażby poprzez potrzebną wymianę wiedzy.

Indywidualne plany pomocy

Możliwość podejścia do każdej sprawy indywidualnie, tworząc plan pomocy danej osobie, podchodzący do sprawy wielowymiarowo i interdyscyplinarnie. Indywidualizacja pracy z klientem powoduje możliwość stworzenia kompleksowej oferty dla ofiar.

Jasne cele i zasady pracy zespołu

Zgodnie z Łódzkim Programem Przeciwdziałania Przemocy członkowie łódzkiego zespołu interdyscyplinarnego mają jasne zadanie i procedury według których postępują.

Zaangażowanie osób pracujących w zespole interdyscyplinarnym

Osoby zaangażowane w pracę w zespole interdyscyplinarnym. Sprawy idą do przodu dzięki ich dużemu zaangażowaniu w rozwiązanie problemów.

Funkcjonowanie miejskich Telefonów Zaufania

Dostępność miejskich Telefonów Zaufania przez całą dobę.

Duża aktywność NGO w kwestii edukowania i zapobiegania przemocy

Łódzki Program Przeciwdziałania Przemocy wymienia aktywność NGO jako istotny element zapobiegania przemocy.

Istnienie funduszu korkowego z którego można finansować działania antyprzemocowe

Łódź posiada duży fundusz korkowy z którego można finansować działania antyprzemocowe.

Możliwość czasowej eksmisji sprawcy przemocy

SILNE.

Policja w przypadku sprawców przemocy domowej jest uprawniona do tymczasowego usunięcia sprawcy, nawet jeśli jest właścicielem lokalu. Sprawca jest umieszczany w lokalu tymczasowym. Przepis wszedł w życie w roku 2020.

Ogromny potencjał osobowy

Łódź posiada w swoich zasobach dobrych specjalistów oraz działaczy. Powstała rada do spraw bezdomności – która działa sprawnie. Ludzie w mieście, którzy chcą działać i pomagać.

Sieciowanie

Coraz lepsze kontakty pomiędzy osobami, które mogą wykorzystywać zasoby osób z którymi mają kontakty, lepsze połączenia, współpraca, dodatkowe wsparcie między instytucjami.

Działalność charytatywna firm

Coraz większe zainteresowanie firm wsparciem działań charytatywnych poprzez przekazywanie artykułów spożywczych oraz innego wsparcia, potencjał biznesowy w służbie społeczności. Zgodnie z sygnałami z UM miasto zamierza zwiększać współpracę pomiędzy sektorem prywatnym a NGO.

Słabe strony

Duże obciążenie pracą zespołu interdyscyplinarnego i grup roboczych

Członkowie zespołów interdyscyplinarnych w badaniu przeprowadzonym przez SMG/KRC wskazują na niedostateczną ilość osób skierowanych do bycia członkami zespołów interdyscyplinarnych oraz przeciążenie pracą.

Godzenie obowiązków i ograniczeń czasowych

By zespół interwencyjny spotkał się, musi wyznaczyć termin, który pasuje wszystkim członkom, którzy poza uczestnictwem w zespole mają swoje obowiązki zawodowe i życie prywatne. Znacząco przedłuża to trwanie sprawy, która wymaga pilnej reakcji.

Problem stabilnego zatrudnienia osób udzielających wsparcia

Powszechną jest sytuacja, w której osoby realizujące działania antyprzemocowe często pracują w różnych miejscach zatrudnione na część etatu. Brak finansów, który pozwoliłby pracować w jednym miejscu, i skuteczniej realizować powierzone zadania. Częste rotacje pracowników powodują, że ciężiej zrealizować sprawy do końca.

Niewielka oferta warsztatów korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców

Niewyedukowani sprawcy, nawet, jeśli odbędą karę, będą stanowić zagrożenie dla kolejnych osób. Bez dostępnej, dobrze skatalogowanej oferty korekcyjno-edukacyjnej dla sprawców nie mają oni możliwości zrozumieć i zmienić swojego postępowania. W Łodzi jest jedno miejsce w którym prowadzi się warsztaty korekcyjno-edukacyjne dla sprawców, skala tych warsztatów jest tak mała, że eksperci nie są w stanie ustalić czy są one w ogóle skuteczne.

SILNE.

Brak zinwentaryzowanej oferty dotyczącej przeciwdziałania przemocy

Brak wiedzy, gdzie i co jest realizowane, brak zinwentaryzowanej oferty i dostępności do ofert. Często nie wiadomo, gdzie kogo odesłać, jeśli nawet wiadomo co danej osobie jest potrzebne to nie jest wiadome gdzie.

W trakcie toku procedury ofiara nie jest chroniona

Zaproszenie na spotkanie zespołu interdyscyplinarnego lub grupy roboczej często przychodzi na adres, pod którym mieszka również sprawca przemocy. Uprowadzony o wszczętej procedurze NK sprawca, nie odizolowany od ofiary może dopuścić się jeszcze gorszych aktów przemocy by ukarać ofiarę. Ofiara często pozostaje bez wsparcia psychologicznego, psychologów jest za mało, są obłożeni pracą.

Brak wiedzy dotyczącej systemu przeciwdziałania przemocy

Nie jest wiadome jakie braki systemu organizacje pozarządowe muszą łątać. Osoby zgłaszające się po pomoc często nie wiedzą, jakiej pomocy mogą oczekiwać. Badania dotyczące przeciwdziałania przemocy w Łodzi nie są dostępne.

Brak przepływu informacji

Nie działa przepływ informacji i koordynacji w placówkach i pomiędzy placówkami. Praca często jest dublowana. Pracownicy boją się dzielić informacjami czy spostrzeżeniami z innymi pracownikami, spodziewają się podstępów ze strony przełożonych.

Ciężkie warunki pracy pracowników w MOPSie i niedoceniana praca środowiskowa.

Złe finansowanie, ciężkie warunki pracy, wypalenie zawodowe, częsta rotacja pomiędzy placówkami i roszczeniowość, przemoc wewnątrz instytucji bądź wobec instytucji, brak szacunku od klientów powodują wypalenie zawodowe pracowników MOPSu.

W złych, niestabilnych warunkach ciężiej jest udzielać wsparcia osobom w sytuacjach kryzysowych.

Brak przeszkolenia lub chęci personelu do wszczynania procedury Niebieskiej Karty wśród przedstawicieli oświaty i ochrony zdrowia.

Z różnych przyczyn bardzo mało zgłoszeń pochodzi z gkrpa, od szkół i od lekarzy. Szkoły w ramach reakcji najczęściej kierują do MOPSu lub na policję.

SILNE. Ograniczenia budżetowe instytucji związanych z przeciwdziałaniem przemocy

Z problemami finansowymi zmagają się właściwie wszystkie instytucje związane z przeciwdziałaniem przemocy. Łódź wśród dużych miast w Polsce wydaje szczególnie mało na działania NGO związane z przeciwdziałaniem przemocy. Brakuje też środków finansowych w instytucjach opieki społecznej, duża część ekspertów uważa że jest to forma przemocy instytucjonalnej.

Problem występuje też w przypadku środków finansowych przeznaczonych (a właściwie ich brak) na działalność zespołów interdyscyplinarnych, jak i gratyfikacje dla członków grup i zespołów, które pracują bez dodatkowego wynagrodzenia za dodatkowe obowiązki. Warto zaznaczyć, że zespół interdyscyplinarny nie dysponuje własnymi środkami finansowymi.

Braki wśród zasobów zespołów interdyscyplinarnych

Braki w zasobach do pracy oraz instrumentach i uprawnieniach do egzekwowania podjętych decyzji, brak szkoleń, brak wiedzy, brak możliwości prawnych i lokalowych.

Skomplikowana procedura, nadmierna biurokracja

Utrudnienia związane z gromadzeniem dokumentacji i procedurami. Konieczność wypełniania obszernej dokumentacji dotyczącej każdego przypadku jeszcze bardziej uszczupla czas, który mogą poświęcić na swoją pracę pracownicy zespołów, MOPSu i innych instytucji.

Przepływ informacji

W Urzędzie brak przepływu informacji o zadaniach, zadania i dokumenty są dublowane, informacje nie są przekazywane swobodnie, są traktowane jako atut którym nie warto się dzielić.

Braki wśród zasobów zespołów interdyscyplinarnych.

Braki w zasobach do pracy oraz brak instrumentów i uprawnień do egzekwowania podjętych decyzji, brak szkoleń, brak wiedzy, brak możliwości prawnych, lokalowych

Długi termin oczekiwania na pomoc

Raport NIK wskazuje na długi okres oczekiwania na pomoc przez ofiary. Często procedura zależy od dobrej woli sprawcy – np. czy pokaże się on na spotkaniu z zespołem interdyscyplinarnym, do czego to zespół w żaden sposób nie może takiej osoby zmusić. W takich sytuacjach często zaniechano podejmowania działań wobec sprawców przemocy.

Trudna emocjonalnie, upokarzająca procedura

Wg raportu NIK przebieg spotkanie ofiary przemocy z zespołem interdyscyplinarnym było bardzo trudnym doświadczeniem, podczas którego osoba dotknięta przemocą w obecności od kilku do kilkunastu obcych osób musiała opowiedzieć o przemocy której była ofiarą. Często warunki lokalowe nie zapewniały możliwości przeprowadzania rozmowy z osobą doznającą przemocy w warunkach gwarantujących swobodę wypowiedzi i poszanowanie godności.

SILNE.

Brak wzajemnego zaufania

Wewnątrz placówek brakuje wzajemnego zaufania pomiędzy pracownikami a kierownictwem/Urzędem Miasta. Pracownicy spodziewają się podstępów ze strony kierownictwa, wątpi się w ich realizację obowiązków, negatywna komunikacja.

Ograniczone możliwości realizowania procedury odizolowywania sprawców przemocy od osób krzywdzonych

Brak wystarczającej ilości lokali pozwalających na odizolowanie sprawców przemocy od ich ofiar.

Niewystarczająca edukacja seksualna w szkołach i profilaktyka anty-przemocowa

Brak odpowiednio prowadzonych zajęć edukacji seksualnej oraz brak odpowiednich działań profilaktycznych prowadzi do wzrostu szkodliwych stereotypów (napędzanych przez konserwatywne programy profilaktyczne) na temat przemocy seksu i płci.

Brak trybu i metod identyfikacji rodzin szczególnie zagrożonych przemocą

Niemożliwość rozwoju profilaktyki jako skutecznej formy pomocy w sytuacjach, gdy w rodzinie nie występuje jeszcze przemoc, ale może być tym zjawiskiem zagrożona.

Brak zasobów lokalowych

Przede wszystkim mieszkań, bezpiecznych schronień dla ofiar oraz lokali dla sprawców, tymczasowo usuwanych z lokali podczas interwencji.

Z powodu braku lokali bardzo trudno odizolować sprawcę i ofiarę. Z powodu braku izolacji kobiety nie chcą zgłaszać przypadków przemocy, bo się boją sprawców. Jest to podstawowy element hamujący wykonywanie kroków w kierunku zapobiegania przypadkom przemocy. Dodatkowym problemem jest generalna sytuacja lokalowa w kraju, kiedy brakuje miejsc dla innych „porządnych ludzi” albo ofiar przemocy, więc znajdowanie lokali dla sprawców stanowi dla części pracowników systemu poważny moralny problem.

Przemoc instytucjonalna

W strukturach instytucji/organizacji (m.in. policja i pomoc społeczna) zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy na porządku dziennym jest stosowanie przemocy instytucjonalnej, przejawiającej się m.in. przez zbyt duże obciążenie pracą.

SILNE.

Trudności w egzekwowaniu czasowego usunięcia sprawcy przemocy z lokalu

Poza brakiem lokali trudność w zrealizowaniu przepisu stanowi bierność ofiar, które muszą podjąć w tym wypadku działanie, takie jak wymiana zamków czy wniesienia pozwu.

Szanse

Wzmocniona dyskusja na temat przemocy

Rosnące zainteresowanie społeczeństwa tematyką przemocy może prowadzić do zwiększenia świadomości społecznej na temat przemocy, zmniejszenie wpływu stereotypów oraz zwiększenie wydatków na przeciwdziałanie przemocy.

Istnienie zewnętrznych źródeł finansowania dla działań antyprzemocowych

Istnienie zewnętrznych źródeł finansowania dla działań antyprzemocowych tj. fundusze ogólnopolskie, norweskie, unijne, wojewódzkie, ogólnopolskie, z których można finansować działania antyprzemocowe.

Świadomość NGO

Rosnąca świadomość NGO o ich własnym wpływie oraz świadomość miasta o istotności NGO dla jego funkcjonowania. "Bez NGO nie istnieje miasto i nie działa, miasto powinno podkreślać i kooperować z NGO" – jak stwierdziła ekspertka.

Zagrożenia

Nierówności społeczne związane z gorszą sytuacją społeczno-ekonomiczną kobiet oraz innych grup wykluczonych

Kwestia dotyczy nie tylko różnic w wynagrodzeniach, ale także wykluczenia w sprawowaniu wysokich stanowisk oraz umniejszaniu ich osiągnięć na innych polach.

Dodatkowo obecna władza stosuje sama z siebie przemoc strukturalną i nie uznaje za prawdziwe wyników badań dotyczących nierówności płciowych.

Stereotypy związane z przemocą, brak edukacji seksualnej

Istnieje bardzo wiele stereotypów sprzyjających rozwojowi przemocy, m.in. że w sprawy rodzinne nie należy się wtrącać, lub że mężczyźni mają specjalne przywileje seksualne.

Akceptacja przemocy i mała świadomość czym jest przemoc

Mała świadomość społeczna na temat rodzajów i przejawów przemocy skutkuje nie zauważeniem jej i akceptacją jej przejawów.

Brak skutecznych rozwiązań

SILNE.

Przedstawicielom zespołów interdyscyplinarnych oraz innych organów często brakuje możliwości by egzekwować swoje założenia, co zmniejsza skuteczność ich pracy

Problem stanowi niekonsekwencja w egzekwowaniu prawa, brakuje wiedzy z zakresu przepisów, brakuje umiejętności wykorzystania przepisów i brak zasobów, mieszkań oraz prawdopodobnie osoby decyzyjnej w zespole.

Niska reaktywność sądów

Brak szybkich reakcji ze strony sądów. Często oczekiwanie na reakcję na pozew złożony przez ofiarę, duża opieszałość sądów.

Próby wycofania się Polski z konwencji antyprzemocowej

Konwencja antyprzemocowa chroni kobiety przed doświadczeniem przemocy. Jeśli Polska wypowie konwencję, sytuacja kobiet doznających przemocy może drastycznie pogorszyć się.

Wzrost wrogości wobec osób LGBT+

Stymulowana politycznie nagonka na niektóre grupy dyskryminowane powoduje wzrost agresji wobec np. osób LGBT+.

Konserwatywny kierunek polityki społecznej rządu

Obecny kierunek polityki społecznej w Polsce pozwala przewidywać wzrost przemocowych systemowych rozwiązań, negatywny wpływ na sytuację kobiet oraz osób LGBT+, większą akceptację przemocy w społeczeństwie, zmniejszenie finansowania na zapobieganie przemocy wobec kobiet.

Kościół i jego narracja

Aktualna narracja Kościoła, nawołująca do nietolerancji oraz promowany przez tę instytucję wzór kobiety oraz rodziny powoduje wzrost podziałów w społeczeństwie oraz powoduje zwiększanie się nierówności pomiędzy płciami.

Pandemia

W trakcie pandemii powstało dużo utrudnień w niesieniu pomocy osobom doświadczającym przemocy. Praca zdalnie, przez telefon przyniosła wiele utrudnień w załatwianiu i rozwiązywaniu spraw. Kontakt z organizacjami został znacznie utrudniony dla osób poszukujących wsparcia.

Załącznik 3. SWOT – wersja finalna

Mocne Strony

Sieciowanie, kontakty pomiędzy instytucjami – Mocna Strona

SILNE.

Dzięki coraz lepszym kontaktom pomiędzy instytucjami i organizacjami, więcej osób ma dostęp do większej liczby zasobów. Oznacza to lepsze połączenia, współpracę, dodatkowe wsparcie między instytucjami.

Powolna zmiana wewnątrz policji oraz część funkcjonariuszy doskonale wypełniających swoje obowiązki – Mocna Strona

(dodatkowe informacje: proszę ocenić na ile policja spełnia (i będzie wspierać) swoje zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy)

Wieloletni współpracownicy policji w zakresie przeciwdziałania przemocy widzą zmiany w zachowaniach funkcjonariuszy które stają się z biegiem czasu coraz bardziej zbliżone do weberowskiego typu idealnego (mimo że wciąż do takiego typu idealnego daleko). Dodatkowo już teraz wśród policjantów istnieją jednostki z którymi dobrze pracuje się w obszarze przeciwdziałania przemocy.

Pozytywny potencjał (i funkcjonalność) procedur związanych z zespołem interdyscyplinarnym oraz wysokie specjalistyczne umiejętności członków zespołu – Mocna Strona

Zespół Interdyscyplinarny w założeniach ma być jednostką znacznie ułatwiającą przeciwdziałanie przemocy w gminie mając do dyspozycji np. procedurę niebieskiej karty. Znamy z opowieści zarówno takie historie w których zespołom udało się wypełnić ich ustawowe powinności, jak i takie w których wyzwania związane z sytuacją kryzysową wykraczały ponad narzędzia jakimi zespół dysponował. Przykładowo jedną z mocnych stron systemu przeciwdziałania przemocy wymienianych w ramach badań i dokumentów jest możliwość tworzenia koalicji organizacji i służb o charakterze strategicznym (jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty, ochrony zdrowia) w celu stworzenia wielowymiarowego obrazu sytuacji. Interdyscyplinarność zespołu prowadzić może do współdziałania przy prowadzeniu oddziaływań interwencyjnych i pomocowych poprzez uwzględnienie różnych perspektyw: np. różnych instytucji, różnych służb czy chociażby poprzez potrzebną wymianę wiedzy.

Innym przykładem dobrej praktyki są Indywidualne Plany Pomocy (IPP) charakteryzujące się możliwością podejścia do każdej sprawy indywidualnie, tworząc plan pomocy danej osobie, podchodzący do sprawy wielowymiarowo i interdyscyplinarnie. Indywidualizacja pracy z klientem powoduje możliwość stworzenia (przynajmniej w teorii) kompleksowej oferty dla ofiar. Kolejnym przykładem realizowanej procedury realizowanej przez zespół jest procedura niebieskiej karty.

Duże zaangażowanie w pracę części pracowników MOPS – Mocna Strona

Duże zaangażowanie części pracowników pomocy społecznej w ich pracę, mimo przeciwnościom jest faktem. Zasób społeczny, jakim jest kapitał ludzki MOPS jest najmocniejszą stroną tej instytucji.

SILNE.

Rosnące znaczenie NGO – Mocna Strona

Łódzki Program Przeciwdziałania Przemocy wymienia aktywność NGO jako istotny element zapobiegania przemocy. Rosnąca świadomość NGO o ich własnym wpływie, oraz świadomość miasta o istotności NGO dla jego funkcjonowania. „Bez NGO nie istnieje miasto i nie działa, miasto powinno podkreślać i kooperować z NGO” – jak stwierdziła ekspertka. Dysponują dużymi zasobami ludzkimi, osobami o olbrzymim potencjale

Istnienie funduszu korkowego z którego można finansować działania profilaktyczne i antyprzemocowe – Mocna Strona

Łódź posiada duży fundusz korkowy z którego można finansować działania antyprzemocowe.

Słabe Strony

Brak zasobów potrzebnych ofiarom przemocy – Słaba strona

Potrzebne są przede wszystkim lokale lub środki na lokal na wynajem. Potrzebny jest zasób mieszkań niedrogich, tanich miejskich lokali socjalnych. W wielu przypadkach kobiety w złej sytuacji finansowej odchodząc od jednego przemocowego partnera wchodzi w następny, podobny związek oparty na zależności finansowej.

Ograniczenia budżetowe instytucji związanych z przeciwdziałaniem przemocy – Słaba Strona

Z problemami finansowymi zmagają się właściwie wszystkie instytucje związane z przeciwdziałaniem przemocy. Łódź wśród dużych miast w Polsce wydaje szczególnie mało na działania NGO związane z przeciwdziałaniem przemocy. Brakuje też środków finansowych w instytucjach opieki społecznej, duża część ekspertów uważa, że jest to forma przemocy instytucjonalnej.

Problem występuje też w przypadku środków finansowych przeznaczonych (a właściwie ich brak) na działalność zespołów interdyscyplinarnych, jak i gratyfikacje dla członków grup i zespołów, które pracują bez dodatkowego wynagrodzenia za dodatkowe obowiązki. Warto zaznaczyć, że zespół interdyscyplinarny nie dysponuje własnymi środkami finansowymi.

Wadliwe, a nawet przemocowe procedury obecne w praktyce zespołu interdyscyplinarnego; w tym procedura niebieskiej karty – Słaba Strona

Mimo dobrej woli, bardzo często wysokiego profesjonalizmu działań

SILNE.

członków, zespół interdyscyplinarny często jest pozbawiony zasobów i/lub narzędzi aby pełnić swoje ustawowe funkcje. Przykładowo zarówno raport NIK jak i eksperci wskazują na długi okres oczekiwania na pomoc przez ofiary. Często procedura zależy od dobrej woli sprawcy – np. czy pokaże się on na spotkaniu z zespołem interdyscyplinarnym, do czego to zespół w żaden sposób nie może takiej osoby zmusić. W takich sytuacjach często zaniechano podejmowania działań wobec sprawców przemocy. Na całokształt składają się na przykład:

Długi termin oczekiwania na pomoc – długi okres oczekiwania na pomoc przez ofiary. Często procedura zależy od dobrej woli sprawcy – np. czy pokaże się on na spotkaniu z zespołem interdyscyplinarnym, do czego to zespół w żaden sposób nie może takiej osoby zmusić. W takich sytuacjach często zaniechano podejmowania działań wobec sprawców przemocy.

a. Trudna emocjonalnie, upokarzająca procedura – bardzo często przebieg spotkania ofiary przemocy z zespołem interdyscyplinarnym było bardzo trudnym doświadczeniem, podczas którego osoba dotknięta przemocą w obecności od kilku do kilkunastu obcych osób musiała opowiedzieć o przemocy której była ofiarą. Często warunki lokalowe nie zapewniały możliwości przeprowadzania rozmowy z osobą doznającą przemocy w warunkach gwarantujących swobodę wypowiedzi i poszanowanie godności.

b. W trakcie toku procedury ofiara nie jest chroniona – zaproszenie na spotkanie zespołu interdyscyplinarnego lub grupy roboczej często przychodzi na adres, pod którym mieszka również sprawca przemocy. Uprowadzony o wszczętej procedurze NK sprawca, nie odizolowany od ofiary może dopuścić się jeszcze gorszych aktów przemocy by ukarać ofiarę. Ofiara często pozostaje bez wsparcia psychologicznego, psychologów jest za mało, są obłożeni pracą.

c. Duże obciążenie pracą zespołu interdyscyplinarnego i grup roboczych – Członkowie zespołów interdyscyplinarnych w badaniu przeprowadzonym przez SMG/KRC wskazują na niedostateczną ilość osób skierowanych do bycia członkami zespołów interdyscyplinarnych oraz przeciążenie pracą.

d. Godzenie obowiązków i ograniczeń czasowych – by zespół interdyscyplinarny spotkał się, musi wyznaczyć termin, który pasuje wszystkim członkom, którzy poza uczestnictwem w zespole mają swoje obowiązki zawodowe i życie prywatne.

e. Braki wśród zasobów zespołów interdyscyplinarnych – braki w zasobach do pracy oraz instrumentach i uprawnieniach do egzekwowania podjętych decyzji, brak szkoleń, brak wiedzy, brak możliwości prawnych i lokalowych.

f. Eksperci często mówią o niskiej skuteczności zespołu, jeśli zawodzi czynnik ludzki

g. Praca zespołów jest niedoceniana – „dużo odpowiedzialności

i zero wynagrodzenia". Eksperci zauważają, że jest to przemoc na poziomie instytucji.

h. Postawa sprawców na spotkaniach zespołów – „albo brak sta-
wiennictwa, albo składanie wyjaśnień i zdobywanie zrozumienia i przy-
chylności członków zespołu. Sprawcy często są czarującymi mężczyzna-
mi o dobrej pozycji, lekarze, przedsiębiorcy, prawnicy, z łatwością zjed-
nający sobie ludzi”.

SILNE.

Przemoc instytucjonalna stosowana przez Wymiar Sprawiedliwości – Słaba Strona

Przemoc instytucjonalna dotyka osoby na wielu etapach kontaktu z systemem. Znamy historię w której ofiara przemocy została ukarana mandatem podczas interwencji policji. Podczas spraw sądowych i roz-
praw kwestia przemocy bywa bagatelizowana, na oczekiwanie na decy-
zję sądu przeciąga się miesiącami, nawet jeśli wniosek zostanie zgłoszo-
ny w trybie pilnym. Nastawienie instytucji reprezentujących Wymiar
Sprawiedliwości, ich postawy i zachowania potrafią być przemocowe
i okrutne wobec ofiar przemocy i pobłażliwe wobec sprawców. Brak
empatii i przemoc ze strony instytucji potrafi zniechęcić ofiary do po-
szukiwania pomocy przez wiele lat. W przypadku próby kontaktu
z policją ciężko osiągnąć pomoc lub natychmiastowe wsparcie. Uzyska-
nie szybkiej reakcji może wymagać wypracowanej współpracy np.
z dzielnicowym bądź prywatnych kontaktów/znajomości.

System przeciwdziałania przemocy mierzy się z brakami w procedu-
rach. Nie ma procedur prewencyjnych, działanie następuje dopiero, gdy
nastąpi już akt przemocy. Problem stanowi niekonsekwencja w egzekwo-
waniu prawa, brakuje wiedzy z zakresu przepisów, brakuje umiejętności
wykorzystania przepisów. Nie ma systemów zapewniania bezpieczeństwa
ofiaram przemocy. W niektórych sytuacjach policja np. nie jest w stanie
wyegzekwować oddania dziecka opiekunowi, nie ma przymusu dla spraw-
cy przemocy żeby realizować jakieś aktywności korekcyjno-edukacyjne.

Niska świadomość policji dotycząca przemocy oraz wynikająca z niej oraz z „kultury macho” przemoc w działaniach policji – Słaba Strona

Policjanci często odznaczają się niską świadomością na temat prze-
mocy, przez co popełniają błędy merytoryczne w kontakcie zarówno
z ofiarą jak i sprawcą. W ich myśleniu wciąż funkcjonuje wiele stereoty-
pów, zarówno dotyczących płci jak i przemocy. Policjanci uczą się
z podręczników z błędami, a skuteczność szkoleń w których uczestniczą
zależy od ich indywidualnego zaangażowania. W działaniach policji
przemoc przejawia się na wielu poziomach. Jest obecna tam zarówno
przemoc psychiczna zaczynająca się od zniechęcania do zgłaszania
przypadków przemocy, straszenia procedurami, używania wulgary-
zmów w stosunku do ofiar przemocy czy sympatyzowania ze sprawca-
mi. Policja ucieka się również do przemocy fizycznej, np. na protestach.

Złe traktowanie pracowników MOPS, przemoc instytucjonalna – Słabe Strony

SILNE.

Pośród instytucji zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy na porządku dziennym jest stosowanie przemocy instytucjonalnej wobec pracowników, przejawiającej się m.in. przez zbyt duże obciążenie pracą, brak godzin na odpoczynek oraz brak wsparcia ze strony przełożonych to tylko niektóre z nich. Złe finansowanie, ciężkie warunki pracy, wypalenie zawodowe, częsta rotacja pomiędzy placówkami i na stanowiskach (wielu pracowników długo nie wytrzymuje, praca w MOPSie jest nieatrakcyjna), przemoc wewnątrz instytucji bądź instytucji wobec klientów i pracowników, brak szacunku wśród klientów, brak superwizji (sami pracownicy czasem nie wiedzą co to jest) – takie warunki często powodują wypalenie zawodowe pracowników MOPSu. W złych, niestabilnych warunkach ciężiej jest udzielać wsparcia osobom w sytuacjach kryzysowych. Rzeczywistość wygląda tak, że często niedofinansowani, przepracowani pracownicy, dostają bezsensowne polecenia służbowe (np. mają pracownicy iść w teren i liczyć ludziom dzieci bez precyzyjnych instrukcji/kwestionariuszy i klienci to widzą co wywołuje brak szacunku do instytucji). Praca obciążona jest licznymi procedurami oraz „papierologią”, często przeciwdziałającą skutecznemu działaniu i powodującą dodatkowe frustracje. Pracownicy stale są pod presją spowodowaną naciskami przełożonych oraz nałożoną na MOPS odpowiedzialnością przed społeczeństwem („gdzie był MOPS gdy...” – z drugiej strony pracownicy nie zawsze czują poparcie miasta czy przełożonych). Studia nie zapewniają dobrego przygotowania do pracy w pomocy społecznej. Przeładowanie pracą – np. do asystentów rodzin są kolejki.

Niewystarczające zaangażowanie UM w przeciwdziałanie przemocy, lęk/niechęć przed wyzwaniem związanymi z przeciwdziałaniem przemocy – Słabe Strony

Decydenci nie wykazują zainteresowania tematem przeciwdziałania przemocy w Łodzi. Występuje wypieranie tematu, działania dążą do zachowania status quo, jednak, gdy jakiś temat trafia na okładki gazet dopiero wtedy staje się tematem zainteresowania decydentów. Relacje pomiędzy instytucjami zajmującymi się przeciwdziałaniem przemocy (np. NGO), a Urzędem Miasta są niezbędne w celu wspólnego podejmowania prób rozwiązań problemów. Reagowanie miasta dopiero w momentach kryzysu powoduje brak zmian w systemie. Część działań finansowanych w ramach urzędu ma cechy działań pozornych – pojęcia ukutego przez łódzkiego socjologa Jana Lutyńskiego. Działania pozorne (definicja) – system nie radząc lub nie chcąc radzić sobie z konkretnymi problemami tworzy działania pozorne. Formalnie mają one na celu rozwiązanie problemu. Działania te jednak nie rozwiązują trudności, o czym wiedzą wszyscy wtajemniczeni w działanie systemu (jednak wiedza ta nie staje się powszechna). Działania pozorne mają wiele po-

bocznych i ukrytych funkcji, które często stanowią istotę danego działania pozornego. Skomplikowane procedury i nadmierna biurokracja, wiążą się z utrudnieniami i przeładowaniem systemu.

Trudności komunikacyjne wewnątrz UM – Słaba Strona

SILNE.

Wewnątrz placówek brakuje wzajemnego zaufania pomiędzy pracownikami a kierownictwem/Urzędem Miasta. Demotywowanie pracowników poprzez ciągle poddawanie w wątpliwość ich kompetencji, negatywna komunikacja. W Urzędzie brak przepływu informacji o zadaniach, zadania i dokumenty są dublowane, informacje nie są przekazywane swobodnie, są traktowane jako atut, którym nie warto się dzielić. Nie działa przepływ informacji i koordynacji w placówkach i pomiędzy placówkami. Pracownicy boją się dzielić informacjami czy spostrzeżeniami z innymi pracownikami, spodziewają się podstępów ze strony przełożonych.

Obciążająca i frustrująca praca w NGO, niskie wynagrodzenia, mała ilość godzin i brak stabilności zatrudnienia w obszarze przeciwdziałania przemocy – Słaba Strona

Praca w NGO angażuje myśli nie tylko w godzinach aktywności, ale również w czasie wolnym, kiedy pracownicy myślą o rozwiązaniach problemów klientów albo o pozyskiwaniu nowych środków. Mimo chęci i pomysłów często brakuje narzędzi do realizacji działań. Brakuje również czasu na dodatkową pracę w postaci np. pisanie wniosków, by zdobyć nowe dotacje. Wymagałoby to zaprzestanie na jakiś czas wykonywania bieżących obowiązków, co oznaczałoby, że część osób nie otrzyma pomocy – dodatkowo pieniądze zgarniane są często przez organizacje, które świetnie potrafią pisać wnioski a niekoniecznie już realizować działania. Obłożenie pracą i brak widocznych efektów oraz niestabilność zatrudnienia (szkodząca również klientom) prowadzi do wypalenia zawodowego. Pracownicy organizacji wchodzą z energią i potencjałem w swoją pracę, odkrywają że ich działania nie przynoszą efektu, finanse są bardzo zniechęcające, praca ciężka i niskie wynagrodzenie.

Brak odpowiedniej oferty programów profilaktycznych w szkołach; albo są to programy których treść budzi wątpliwość (np. archipelag skarbów) albo profilaktyka/zajęcia o przemocy są ewentualnie prowadzone przy okazji przez nauczycieli, ich jakość zależy od nauczycieli – Słaba Strona

Brak oferty zajęć równościowych, antydyskryminacyjnych w szkołach zwłaszcza dla mężczyzn. Temat antydyskryminacyjny jest bardzo niewygodny. szkoły boją się wpuszczać edukatorów. Oczywiście szkoły mają wpisane programy profilaktyczne, ale to jak jest realizowany program jest bardzo zależne od danej placówki.

Często zdarza się, że temat jest wpisany do dziennika na lekcji wychowawczej, jednak zajęcia przeznaczone są na realizację programów

SILNE.

z innych przedmiotów. Nie ma również odpowiednio prowadzonych zajęć edukacji seksualnej oraz brak odpowiednich działań profilaktycznych. Prowadzi to do rozrostu szkodliwych stereotypów (Istnieje bardzo wiele stereotypów sprzyjających rozwojowi przemocy, m.in. że w sprawy rodzinne nie należy się wtrącać, lub że mężczyźni mają specjalne przywileje seksualne, napędzanych przez konserwatywne programy profilaktyczne) na temat przemocy seksu i płci. Zdarza się, że szkoły rezygnują z programów edukacyjnych i profilaktycznych albo że rodzice „robią kłopoty”

Szkoła uczy jak kłamać i oszukiwać w celu uzyskania korzyści dla siebie, ale nie uczy jak radzić sobie z emocjami, świadomości co jest przemocą a co nie jest oraz jak reagować, kiedy jest się ofiarą przemocy. Skutkuje to brakiem świadomości w społeczeństwie i osobami, które nie wiedzą, jak się bronić.

Brak reakcji szkoły na przemoc; widać to zarówno w ilości zakładanych niebieskich kart (szkoły zgłaszają dosłownie kilka w ciągu roku), jak i brak w relacjach osób których dzieci chodzą do szkoły. W systemie edukacji panuje przyzwolenie na przemoc spowodowane licznymi praktycznymi powodami (np. brakiem chęci wywoływania afery, brakiem wiedzy i umiejętności reagowania) – Słaba Strona

Większość z nauczycieli wie, że istnieje przemoc i jakie są jej przejawy. Mimo to chodząc po korytarzu udają, że nie widzą problemu. Nie mają jak zareagować, próba rozdzielenia dwójki bijących się dzieci może być odebrana jako ingerencja siłowa i naruszenie nietykalności ucznia. Nauczyciele wolą udawać że nie widzą bo jeżeli zareagują mogą sami zostać posądzeni o stosowanie przemocy. Pozostawieni bez wsparcia dyrektora nauczyciele są zdani na siebie. Szkoły udają, że nie widzą problemu, bo wiąże się to z dodatkowymi dokumentami i często wiąże się to z kontrolą w szkole, co jest stresujące zarówno dla nauczycieli i dyrektora. Zamiast zgłaszać przemoc dzwonią na policję lub do mopsa delegując na nich procedury formalne, Nauczyciele boją się reagować, na poziom ich wiedzy na temat przemocy i możliwych reakcji jest niski.

Brak zinwentaryzowanej oferty dotyczącej przeciwdziałania przemocy; nie wiadomo, gdzie prowadzone są konkretne działania (czy są prowadzone) i czy są na nie miejsca – Słaba Strona

Osoby zgłaszające się po pomoc często nie wiedzą, jakiej pomocy mogą oczekiwać. Brak wiedzy, gdzie i co jest realizowane, brak zinwentaryzowanej oferty i dostępności do ofert. Często nie wiadomo, gdzie kogo odesłać, jeśli nawet wiadomo co danej osobie jest potrzebne to nie jest wiadome, gdzie.

Niewielka oferta warsztatów korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców – Słaba Strona

Niewyedukowani sprawcy bez opieki terapeutycznej, nawet, jeśli odbędą karę, będą stanowić zagrożenie dla kolejnych osób. Bez dostępnej, dobrze skatalogowanej oferty korekcyjno-edukacyjnej dla sprawców nie mają oni możliwości zrozumieć i zmienić swojego postępowania. W Łodzi jest jedno miejsce, w którym prowadzi się warsztaty korekcyjno-edukacyjne dla sprawców, skala tych warsztatów jest tak mała, że eksperci nie są w stanie ustalić czy są one w ogóle skuteczne.

SILNE.

Szanse

Wzmoczona dyskusja na temat przemocy – Szansa

Rosnące zainteresowanie społeczeństwa tematyką przemocy może prowadzić do zwiększenia świadomości społecznej na temat przemocy, zmniejszenie wpływu stereotypów oraz zwiększenie wydatków na przeciwdziałanie przemocy.

Istnienie zewnętrznych źródeł finansowania dla działań antyprzemocowych – Szansa

Istnienie zewnętrznych źródeł finansowania dla działań antyprzemocowych tj. fundusze ogólnopolskie, norweskie, unijne, wojewódzkie, ogólnopolskie, z których można finansować działania antyprzemocowe oraz badania.

Zagrożenia

Konserwatywny kierunek polityki społecznej rządu – Zagrożenie

Obecny kierunek polityki społecznej w Polsce pozwala przewidywać wzrost przemocowych systemowych rozwiązań, negatywny wpływ na sytuację kobiet oraz osób LGBT+, większą akceptację przemocy w społeczeństwie, zmniejszenie finansowania na zapobieganie przemocy wobec kobiet. Stymulowana politycznie nagonka na niektóre grupy dyskryminowane powoduje wzrost agresji wobec np. osób LGBT+ oraz kobiet. Istnieją ruchy w kierunku wycofywania się z konwencji antyprzemocowej. Konwencja antyprzemocowa chroni kobiety przed doświadczaniem przemocy.

Jeśli Polska wypowie konwencje, sytuacja kobiet doświadczających przemocy może drastycznie pogorszyć się. Wsparcie i umacnianie pozycji kościoła w państwie również powoduje wzrost napięć społecznych. Aktualna narracja Kościoła, nawiązująca do nietolerancji oraz promowany przez tę instytucję wzór kobiety oraz rodziny powoduje wzrost podziałów w społeczeństwie oraz powoduje zwiększanie się nierówności pomiędzy płciami.

Podwójne standardy oczekiwań wobec przedstawicieli różnych płci, stereotypy związane z płcią powodują większe narażenie kobiet na przemoc – Zagrożenie

Istnieją wyraźne różnice między oczekiwaniami wobec matki i wo-

SILNE.

bec ojca w kwestii opieki nad dzieckiem, oraz wobec kobiety i wobec mężczyzny w ogóle. Niektóre z nich dotyczą higieny, inne uprawnień seksualnych, inne czasu poświęconego opiece nad dzieckiem. Postępująca stereotypizacja matek i kobiet jest dodatkowo wzmacniana przez pojedyncze, zapadające w pamięć przykłady niegospodarnych klientek, które wymagają gruntownej edukacji na temat gospodarowania zasobami. Stereotypy i brak wrażliwości odgrywają znaczącą rolę w niesprawnym systemie.

Stereotypy mogą nie tylko prowadzić do tradycyjne, konserwatywne normy społeczne w stosunku do przemocy, są zazwyczaj oparte na braku wiedzy i stereotypach, a w związku z tym stygmatyzujące. Trzeba pamiętać, że stygmatyzacja (etykietowanie) przyspiesza i zwiększa prawdopodobieństwo tzw. kariery dewiacyjnej. Osoby doznające przemocy / sprawcy przemocy to dość często osoby, które miały traumatyczne dzieciństwo, są zmarginalizowane, zaniedbane, mające problemy emocjonalne, psychiczne, bądź fatalne warunki życiowe.

Pandemia – Zagrożenie

W trakcie pandemii powstało dużo utrudnień w niesieniu pomocy osobom doświadczającym przemocy. Praca zdalnie, przez telefon przyniosła wiele utrudnień w załatwianiu i rozwiązywaniu spraw. Kontakt z organizacjami został znacznie utrudniony dla osób poszukujących wsparcia.

SWOT – opracowanie wyników

Ostatecznie, po kolejnych uporządkowaniach, obrabiając proponowane przez ekspertów dodatkowe czynniki oraz uwzględniając uwagi ekspertów do istniejących, łącząc czynniki podobne i usuwając powtarzające się, uzyskano listę **27** czynników strategicznych: **5 mocnych stron, 13 słabych stron, 6 szans i 6 zagrożeń** (a więc ogółem 11 czynników pozytywnych i 19 negatywnych).

Mocne strony

Analiza: mocne strony nie były przez ekspertów oceniane zbyt pozytywnie. Najbardziej rosnącymi wskaźnikami są czynniki 3 i 4 jednak wektor zmiany (czyli to jak będzie wyglądał wskaźnik, jeśli nic z nim nie będziemy robić w ciągu najbliższych 5 lat) raczej wskazuje na stagnację tych mocnych stron. Największy wektor zmiany (3,7 więc wciąż nie tak duży) otrzymaliśmy przy mocnej stronie „widać coraz większą komunikację między NGO, UM, MOPS i innymi instytucjami/organizacjami” co może tchnąć pewną nadzieję na polepszenie sytuacji. Czynnikiem o najmniejszej sile oddziaływania oraz wektorze zmiany na poziomie 2,5 okazał się fundusz korkowy (czynnik 5). Eksperti podczas spotkania fokusowego zaznaczyli, że fundusz korkowy coraz częściej wykorzystywany jest do innych celów niż przeciwdziałanie przemocy. Niski wektor

Nr	Opis czynnika strategicznego	Ranga	Dyskusja	Wektor
1	Widac coraz większą komunikację między NGO, UM, MOPS i innymi instytucjami/organizacjami	3,0	+/-	3,7
2	Pozytywny potencjał (i funkcjonalność) procedur związanych z zespołem interdyscyplinarnym oraz wysokie specjalistyczne umiejętności członków zespołu	3,0	+/-	3,2
3	Duże zaangażowanie w pracę części pracowników MOPS	3,8	-/-	3,0
4	Rosnące znaczenie NGO	3,8	+/-	3,3
5	Istnienie funduszu korkowego z którego można finansować działania profilaktyczne i antyprzemocowe	2,8	+/-	2,5

SILNE.

zmiany wskazuje, że według ekspertów, jeśli nie zostanie wykonane działanie, wartość tego czynnika dla systemu przeciwdziałania przemocy jeszcze bardziej zmniejszy się. Jest to bardzo niebezpieczne, z uwagi na już teraz niewielkie środki przeznaczane na walkę z przemocą oraz niewielką ilość mocnych stron, a także ich niski wpływ.

Słabe strony

Analiza: słabe strony były przez ekspertów oceniane jako bardzo znaczące. Wysokie oceny słabych stron (zarówno jeśli chodzi o siłę jak i o wektor zmiany) w stosunku do niskich ocen mocnych stron dają niepokojące wrażenie – mocne strony systemu przeciwdziałania w praktycznie żaden

Nr	Opis czynnika strategicznego	Ranga	Dyskusja	Wektor
1	Brak zasobów potrzebne ofiarom przemocy	4,3	-/-	4,0
2	Ograniczenia budżetowe instytucji związanych z przeciwdziałaniem przemocy	4,7	-/-	4,6
3	Wadliwe, a nawet przemocowe procedury obecne w praktyce zespołu interdyscyplinarnego; w tym procedura niebieskiej karty	3,3	-/-	3,5
4	Przemoc instytucjonalna stosowana przez Wymiar Sprawiedliwości	3,7	+/-	4,2

Jesteśmy... **SILNE!**

Ciąg dalszy tabeli:

SILNE.

Nr	Opis czynnika strategicznego	Ranga	Dyskusja	Wektor
5	Niska świadomość policji dotycząca przemocy oraz wynikająca z niej oraz z „kultury macho” przemoc w działaniach policji	4,3	-/-	4,3
6	Złe traktowanie pracowników MOPS, przemoc instytucjonalna	4,3	-/-	4,0
7	Niewystarczające zaangażowanie UM w przeciwdziałanie przemocy, lęk/niechęć przed wyzwaniem związanymi z przeciwdziałaniem przemocy	4,0	+/-	4,0
8	Trudności komunikacyjne we-wnątrz UM	3,5	-/+	3,5
9	Obciążająca i frustrująca praca w NGO, niskie wynagrodzenia, mała ilość godzin i brak stabilności zatrudnienia w obszarze przeciwdziałania przemocy	4,5	-/-	4,7
10	Brak odpowiedniej oferty programów profilaktycznych w szkołach; albo są to programy których treść budzi wątpliwość (np. archipelag skarbów) albo profilaktyka/zajęcia o przemocy są ewentualnie prowadzone przy okazji przez nauczycieli, ich jakość zależy od nauczycieli	4,0	-/-	4,2
11	Brak reakcji szkoły na przemoc; widać to zarówno w ilości zakładanych niebieskich kart (szkoły zgłaszają dosłownie kilka w ciągu roku), jak i brak w relacjach osób których dzieci chodzą do szkoły. W systemie edukacji panuje przyzwolenie na przemoc spowodowane licznymi praktycznymi powodami (np. brakiem chęci wywoływania afery, brakiem wiedzy i umiejętności reagowania)	4,2	-/-	4,3

Ciąg dalszy tabeli:

Nr	Opis czynnika strategicznego	Ranga	Dyskusja	Wektor
12	Brak zinwentaryzowanej oferty dotyczącej przeciwdziałania przemocy; nie wiadomo gdzie prowadzone są konkretne działania (czy są prowadzone) i czy są na nie miejsca	4,5	-/-	3,8
13	Niewielka oferta warsztatów korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców	4,2	-/-	4,0

SILNE.

sposób nie niwelują słabych. Najbardziej znaczącymi wskaźnikami jest czynnik 2, 9 oraz 12. Oznacza to, że te słabe strony nie tylko już mają duży wpływ na system przeciwdziałania przemocy, ale również to, że czynniki najprawdopodobniej zwiększą swoją siłę, jeśli nie zostanie wykonane żadne działanie na ich polu. Za najmniej wpływowe i najmniej rozwijające się czynniki zostały uznane 3 i 8. Warto dodać, że ekspertki oceniały czynniki dość spójnie, nie było wielu różnic w skalach ocen na poziomie 2>.

Czynnik 9 ma najwyższy wektor zmiany wśród przedstawionych czynników, drugi co do wysokości wektor zmiany ma czynnik 2 „Ograniczenia budżetowe instytucji związanych z przeciwdziałaniem przemocy” – warto zaznaczyć, że czynnik 9 dotyczy finansowania NGO, co oznacza że głównym problemem w ramach systemu w Łodzi (jak i praktycznie w całej Polsce) jest finansowanie działań antyprzemocowych, którego właściwie nie ma jeśli patrzeć na potrzeby. Znacząca wydaje się też być pozycja 12 „Brak zinwentaryzowanej oferty dotyczącej przeciwdziałania przemocy; nie wiadomo gdzie prowadzone są konkretne działania (czy są prowadzone) i czy są na nie miejsca” której siłę ekspertki oceniły na 4,5. Wedle badaczy jedną z podstawowych różnic między systemem Islandzki a Polskim (poza spychaniem działań antyprzemocowych w Polsce na margines zainteresowania instytucji) jest doinformowanie społeczeństwa co robić jeśli przemoc się dzieje (w sensie co zrobić, np. sporządzać dokumentacje obrażeń, nagrywać sprawcę).

Szanse

Analiza: Podczas spotkania eksperci wyróżnili jedynie trzy szanse (zewnętrzne uwarunkowania) które mogą wpłynąć na poprawę sytuacji kiego systemu przeciwdziałania przemocy. Najwyższą moc oddziaływania przypisano do czynnika 1, różnice w ocenie czynników wg ekspertów nie są jednak wysokie – oddziaływanie wszystkich czynników zostało ocenione jako mocne. Najwyższy wektor zmiany do czynnika 3 – Rosnącego znaczenia NGO, jednak podobnie jak w kwestii mocy oddziaływania, różnice w ocenie wektorów były niewielkie. Ekspertki stosunkowo wysoko

Jesteśmy... **SILNE!**

oceniają moc oddziaływania szans oraz przewidują, że czynniki te raczej utrzymają się na obecnym poziomie lub trochę się zwiększą.

SILNE.

Nr	Opis czynnika strategicznego	Ranga	Dyskusja	Wektor
1	Wzmoczona dyskusja na temat przemocy w związku z próbami odrzucenia konwencji stambulskiej oraz protestami kobiet	4,9	+/+	3,8
2	Istnienie zewnętrznych źródeł finansowania dla działań antyprzemocowych	4,7	-/-	3,7
3	Rosnące znaczenie NGO	4,6	+/-	4,2

Zagrożenia

Nr	Opis czynnika strategicznego	Ranga	Dyskusja	Wektor
1	Podwójne standardy oczekiwań wobec przedstawicieli różnych płci, stereotypy związane z płcią powodują większe narażenie kobiet i grup marginalizowanych na przemoc.	4,8	-/-	4,3
2	Pandemia spowodowała nasilenie zjawiska przemocy, zwłaszcza domowej	4,3	-/+	3,7
3	Konserwatywny kierunek polityki społecznej rządu mogący spowodować narastanie przemocowych trendów	4,8	-/-	4,7

Analiza: zagrożenia również zostały ocenione przez ekspertów bardzo wysoko w kwestii siły oddziaływania. Czynniki 1 i 3 zostały ocenione najwyżej, przy czym czynnik 3 (Konserwatywny kierunek polityki społecznej) dodatkowo posiada najwyższy wektor zmiany (4,7), co oznacza, że eksperci obawiają się, że jego oddziaływanie znacząco wzrośnie. Najniżej ocenionym zagrożeniem został czynnik 2 dotyczący wpływu pandemii, po którym eksperci nie spodziewają się również wielkiego wzrostu, a część ekspertów oceniła, że czynnik będzie się zmniejszał swoją siłą (ocena ekspertów zależała od tego czy wierzą w kończenie pandemii czy nie).

Załącznik 4

Podsumowanie wizyty studyjnej na Islandii w ramach projektu Stowarzyszenia Łódzkie Dziewuchy Dziewuchom Jesteśmy... SILNE! Łódzka kampania na rzecz praw kobiet

SILNE.

Islandia – podsumowanie wizyty

1. Dobre praktyki dotyczące przeciwdziałania przemocy
 - 1.1. Systemy wsparcia ofiar
 - 1.1.1. Bjarkarhlid –The Family Justice Center
 - 1.1.2. Schronisko dla kobiet
 - 1.1.3. Woman legal Conceling (oraz Icelandic Human Rights Centre)
 - 1.1.4. Stigamot-survivors of sexual violence
 - 1.1.5. Þroskahjálp
 - 1.2. Systemy interwencji i organizacje polityczne
 - 1.2.1. Together Against Violence
 - 1.2.2. Policja
 - 1.2.3. Icelandic Women's Rights Association
 2. Wprowadzanie zmian w systemie
 - 2.1. Kooperacja – wzajemne wsparcie, zaufanie, wymiana informacji, wspólne cele
 - 2.2. Sojusznicy i siła polityczna
 - 2.3. Skutki i koszt przemocy
 - 2.4. Edukacja i kampanie
 - 2.4.1 o przemocy i jej czynnikach
 - 2.4.1 edukacja o prawach kobiet i postępowaniu w przypadku przemocy
 - 2.4.2. świadomość o przemocy (seksualnej) Porunn-Dni świadomości-Margaret
 - 2.4.3. edukacja sprawców
 - 2.4.4. edukacja obywatelska
 - 2.4.5. edukacja policji
 - 2.4.7 kampanie
 3. Wnioski
- Kontakty

Islandia – podsumowanie wizyty

SILNE.

Wizyta na Islandii odbyła się na przełomie października i listopada i trwała tydzień. Uczestniczyło w niej sześć osób: cztery przedstawicielki stowarzyszenia Łódzkie Dziewuchy Dziewuchom oraz dwoje badaczy. Odbyło się dziewięć spotkań, osiem z nich zostały umówione przez partnerkę projektu, **Brynhildur Heiðar- og Ómarsdóttir**, przedstawicielkę Icelandic Women's Rights Association. Przed wyjazdem przekazała ona prośby o spotkanie oraz krótki opis projektu do organizacji i instytucji zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy. Jedno ze spotkań, z Sigríður Björk Guðjónsdóttir, Komisarz Krajowej Policji Islandii, udało umówić się będąc już na miejscu.

Spotkania miały na celu poznać z pierwszej ręki dobre praktyki w zakresie przeciwdziałania i radzenia sobie ze skutkami przemocy ze względu na płeć oraz realizacji kampanii.

Odbyte spotkania:

- ▶ z Ragną, kierowniczką Bjarkarhlid – The Family Justice Center
- ▶ z Sigþrúður Guðmundsdóttir, kierownik wykonawczą w Schronisku dla kobiet
- ▶ z przedstawicielką Throskahjalp, organizacji zajmującej się kobietami z niepełnosprawnościami, głównie intelektualnymi
- ▶ z Margret z Women's Legal Counseling oraz Icelandic Human Rights Centre
- ▶ z naszą partnerką, Brunhildur, przedstawicielką Icelandic Women's Rights Association
- ▶ ze Stefanią i Dora z Urzędu Miasta Reykjavik z projektu Together Against Violence
- ▶ z Þórunn z Stígamót (Center for Survivors of Sexual Violence)
- ▶ z Polką mieszkającą na Islandii – z jej perspektywy
- ▶ z Sigríður Björk Guðjónsdóttir, Komisarz Krajowej Policji Islandii.

1. Dobre praktyki dotyczące przeciwdziałania przemocy

Bezpośrednim celem wizyty było zgromadzenie dobrych praktyk w zakresie przeciwdziałania przemocy i prowadzenia kampanii dotyczących praw kobiet i kwestii przemocy. Po wielokrotnym przeczytaniu notatek wyłania się następujący zakres tematyczny.

1.1. Systemy wsparcia ofiar

Islandia to niewielki kraj w którym pracownicy danej dziedziny się znają i utrzymują kontakt, a kooperacja między organizacjami i instytucjami ma duże znaczenie. Kooperacja zakłada dostarczenie możliwie wielu usług niezbędnych przy zapobieganiu przemocy lub radzeniu sobie z jej konsekwencjami w możliwie najbardziej dostępnej formie.

1.1.1. Bjarkarhlid – The Family Justice Center

Bjarkarhlid to wspólny projekt Miasta Reykjavík, Ministerstwa Opieki Społecznej, Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, policji w regionie stołecznym, Stowarzyszenia Schronisk dla Kobiet, Stígamót, Dreka-slóður, Islandzkiego Biura Praw Człowieka i Służby Doradczej ds. Kobiet. Bjarkarhlid to centrum usług dla dorosłych ofiar przemocy wszystkich płci. Tam potrzebujące pomocy osoby mają możliwość bezpłatnych rozmów i porad z pracownikami socjalnymi, policją i prawnikami w komfortowych i dyskretnych warunkach.

SILNE.

Jest oparte o model The Family Justice Center. Jest to model pomocy z USA, polegający na zapewnieniu dostępu do wielu (wszystkich, jeśli możliwe/potrzebne) usług z zakresu przeciwdziałania przemocy i redukcji szkód z tym związanych w jednym miejscu, pod jednym dachem. Ma to zagwarantować kooperację doświadczonych instytucji: policjant, wsparcie pracowników socjalnych, prawników, komunikację z systemem, komunikację z grassroot organisation. Bardzo ważnym działaniem jest również udostępnianie informacji o różnych usługach i możliwościach pomocy i dzielenie się wiedzą.

Więcej o modelu poczytać można w książce: *One safe place* Pascal Frank, Bert Groen.

1.1.2. Schronisko dla kobiet

Schronisko to NGO które oferuje pomoc kobietom które z powodu przemocy nie mogą przebywać w swoich domach. Wsparcie dla kobiet polega na udzieleniu im niezbędnego schronienia i pomocy w ich procesie zmiany. Niekiedy wymagane wsparcie zaczyna się już przy zdefiniowaniu przemocy, zmianie postrzegania winy lub wstydu. Osoby pracujące w schronisku dbają o atmosferę, i wspierają tworzenie się pomiędzy kobietami mieszkającymi w schronisku społeczności. Funkcjonują wspólnie gotowane posiłki i spotkania domowe.

Po wprowadzeniu się kobieta ustala wraz z pracownikami swoje cele. Dostaje wsparcie w ich realizacji, ale również obowiązki do wykonywania. Regularnie, bardzo często, organizowane są spotkania żeby uzgodnić warunki i wesprzeć realizację celów.

Schronisko jest słabiej uregulowane prawem państwowym niż w Polsce – zapewnia to większą elastyczność. Dzięki temu nigdy nie odmawiają przyjęcia osób w kryzysie. Zarząd wychodzi z założenia, że nie da się przełożyć czyjegoś kryzysu, więc przyjmują zawsze, nawet jeśli czasem jest tłoczno.

Niezbędnym elementem funkcjonowania schroniska jest dostępność pracownika socjalnego dla matek z dziećmi. Pracownik rozmawia z dziećmi o schronisku, o sytuacji, o przemocy, o rodzinie, o trudnych rzeczach i emocjach, kontaktuje się ze szkołą, ale też tworzy ważne wspomnienia, zabiera dzieci na basen, pokazuje tanie, ciekawe formy spędzania wolnego czasu.

SILNE.

1.1.3. Woman legal Conceling (oraz Icelandic Human Rights Centre)

Spotkanie z Margret trwało tylko godzinę, podczas której reprezentowała ona dwie organizacje współpracujące ze sobą. Woman Legal Conceling zajmuje się wsparciem prawnym dla ofiar przemocy, natomiast Icelandic Human Rights Centrum zajmuje się kampaniami świadomościowymi.

Dostęp do prawnika, który specjalizuje się w pracy z osobami, które doświadczyły przemocy. Kobiety, które doświadczyły przemocy często nie mają zasobów emocjonalnych, czasowych i finansowych na samodzielną przeprawę z systemem sprawiedliwości, przejściem przez proces rozwodu. Women's Legal Counseling proponuje im dostęp do darmowej pomocy prawnej, na także wsparcia pracowników socjalnych. Ich mail i gorąca linia służą do udzielania szybkich porad i wskazówek prawnych, z zakresu reakcji na przemocową sytuację.

Działania Icelandic Human Rights Centre skupiają się na kampaniach społecznościowych i edukacji o prawach kobiet. Szkolą nauczycieli zakresu gender-studies i angażują się w dni przeciwko Gender Based Violence.

1.1.4. Stigmat- survivors of sexual violence

Ofiary przemocy seksualnej często przez lata nie sięgają po pomoc. Problemem bywa poczucie wstydu bądź winy, lub inne trudne emocje. Proces składania wyjaśnień często też jest wielkim obciążeniem emocjonalnym. Dlatego usługi dla ofiar seksualnych w przystępnej, bezpiecznej przestrzeni są ważnym i potrzebnym elementem systemu wspierania ofiar. Stigmat to NGO zajmujące się udzielaniem takich usług, wspieraniem grup samopomocowych. Osoby pracujące w tym miejscu są doświadczane w problematyce przemocy seksualnej. Odbývają się tam konsultacje oraz praca z konsekwencjami przemocy (wstyd, niepokój, smutek, niskie poczucie własnej wartości, wina, gniew, flashbaki, trudności w relacjach, strach, izolacja, emocjonalne odrętwienie, problemy w relacjach, problemy z seksualnością, trudności z koncentracją, myśli samobójcze). Istotnym działaniem są liczne kampanie, edukacja dotycząca przemocy seksualnej, przemocy w relacjach i edukowanie kadry pracującej z młodzieżą.

1.1.5. Proskahjálp

Prawdopodobieństwo doświadczania przemocy przez kobietę rośnie, gdy dochodzi dodatkowy czynnik: np. niepełnosprawność. Proskahjálp to organizacja zajmująca się kobietami z niepełnosprawnościami, głównie intelektualnymi. Duży nacisk kładziony na realne potrzeby deklarowane przez osoby niepełnosprawne i peer-support – ich działania prowadzą do wzajemnego wspierania się osób których dotyczy ten sam problem.

Starają się wykorzystywać nowoczesne technologie do terapii i edukacji, np. używają VR, żeby przygotować osoby niepełnosprawne do trud-

nych momentów z którymi będą musieli się zmierzyć. (jak korzystać z autobusu, jak to jest wyjechać na obóz, jak głosować, jak to jest być w sądzie). Dbają, żeby wszystkie zawiłości systemu i procedury były tłumaczone prostym, przystępnym językiem, możliwym do zrozumienia dla jak największej ilości osób.

SILNE.

1.2. Systemy interwencji i organizacje polityczne

1.2.1. Together Against Violence

Jest to projekt miasta Reykjavik polegający na ścisłej współpracy policji, schroniska dla kobiet, systemu opieki zdrowotnej i pracowników socjalnych. Współpraca pomiędzy przedstawicielami wygląda podobnie do naszych zespołów interdyscyplinarnych. Nie jest to główne zajęcie osób zaangażowanych w pracę nad przypadkami, jednak w przeciwieństwie do Polski, pracownicy dostają (godne i uczciwe – zespół interdyscyplinarny teoretycznie spotyka się w ramach godzin pracy) wynagrodzenie za pracę. Kolejną różnicą są możliwie najłatwiejsze procedury i ścieżki postępowania. Jeśli procedury robią się zbyt skomplikowane urząd miasta upraszcza je w konsultacji z innymi organizacjami realizującymi to zadanie. Przedstawiciele współpracujących instytucji nie muszą spotykać się na żywo, są w stałym kontakcie telefonicznym, co pozwala im na szybsze reagowanie i wymaga mniej czasu.

Urzędniczki z Together Against Violence zajmują się kontrolą przebiegu interwencji i pilnują realizacji usług. Dbają o dokumentację, odciążając pracowników terenowych i dbając o jakość wykonywanych zadań. Są dostępne pod telefonem na wypadek, gdyby ktoś miał problem np. z policją czy pracownikiem socjalnym podczas interwencji, zbierają również dane. Projekt Together Against Violence podlega ewaluacji uniwersytetu

Dużą uwagę poświęca się sprawcom i programom edukacyjnym dla nich. W przypadku sytuacji przemocy w prawie istnieje zapis, że gdy dochodzi do negocjacji między partnerami. Ofiara może wymagać umieszczenia w pisemnej umowie zobowiązania do korzystania przez sprawcę z programu korekcyjnego, jeśli ten chce wciąż być w związku małżeńskim lub utrzymywać kontakt z dziećmi. Podstawową kwestią jest również ochrona dzieci, dla których w sytuacji przemocy w rodzinie przewidziany jest pobyt w bezpiecznym miejscu oraz spotkania z psychologiem. Ofiara przemocy może liczyć również na pomoc pracownika socjalnego oraz wsparcie finansowe.

1.2.2. Policja

Policja na Islandii przeszła znaczną przemianę i odbyła szkolenia w zakresie dyskryminacji i zapobiegania przemocy wobec kobiet. Podczas pobytu na Islandii udało się umówić dodatkowe spotkanie z Siðgríður Björk Guðjónsdóttir, Komisarz Krajowej Policji Islandii. Jest ona znana ze swoich feministycznych działań i licznych doświadczeń

w zakresie zapobiegania przemocy, na spotkanie z nią było rekomendowane przez większość osób z którymi odbywały się spotkania.

SILNE.

Policja stara się być w bliskiej współpracy z organizacjami i instytucjami przeciwdziałającymi przemoc ze względu na płeć. Blisko współpracują Bjarkarhlid, urzędem miasta oraz pracownikami socjalnymi, którzy razem z nimi są na interwencjach.

Współpraca z urzędem i ewaluacja przez instytut zwiększają dostępność danych, co umożliwia skuteczniejszą pracę. Bliska współpraca z The Family Justice Center pozwala policji lepiej zrozumieć charakterystykę ofiary, pracować z nią w bardziej komfortowych warunkach, na co za tym idzie – skuteczniej zbierać dowody.

Komisarz zaznaczyła, że zbieranie dowodów jest bardzo ważne. System raportowania powinien być możliwie najprostszy a możliwości są różne: od strony oraz aplikacji do raportowania przypadków przemocy (112.is) po przycisk bezpieczeństwa wydany ofiarom przemocy, które mogą znaleźć się w sytuacji zagrożenia. Bardzo ważne jest też zachęcanie kobiet, by szły na obdukcję. Opinia lekarza stanowi ważny dowód. Bardzo ważne jest również by zawsze była dostępna osoba, która może przyjąć zgłoszenie przemocy. Pani Komisarz podzieliła się wieloma cennymi uwagami (więcej w podrozdziale „edukacja policji”).

1.2.3. Icelandic Women's Rights Association

Spotkanie z partnerką projektu, Brynhildur Heiðar- og Ómarsdóttir, z Icelandic Women's Rights Association skupione było wokół polityki. Celem Icelandic Women's Rights Association jest praca na rzecz praw kobiet i równego statusu wszystkich płci we wszystkich dziedzinach życia społecznego. Stowarzyszenie działa w oparciu o prawa człowieka i działa przeciwko wszelkim formom dyskryminacji. Aby osiągnąć ten cel, stowarzyszenie dąży do aktywnego uczestnictwa w dyskursie publicznym i skupienia się na następującej misji i celach, które mają wyraźny feministyczny cel i ekspansywne znaczenie publiczne. Zajmują się dialogiem z reprezentantami partii politycznych i promują aktywność polityczną kobiet.

2. Wprowadzanie zmian w systemie

Przemoc instytucjonalna w Polsce dotyczy osoby na wszystkich szczeblach. Niezbędne są zmiany systemowe i strukturalne. Przedstawicielki organizacji i instytucji na Islandii podkreślały, że wprowadzenie znaczących, stabilnych zmian wymaga solidnych fundamentów i znaczących wpływów, komunikacji, współpracy i sojuszników, zarówno pośród organizacji pozarządowych jak i instytucji państwowych, systemu opieki zdrowotnej oraz policji.

2.1. Kooperacja – wzajemne wsparcie, zaufanie, wymiana informacji, wspólne cele

Doświadczenie w skutecznej walce o swoje prawa Islandki zaznacza, że organizacje pozarządowe mają duże znaczenie, zarówno w sferze świadczenia usług dla ofiar przemocy i realizowaniu działań antyprzemocowych, jak i w określaniu bieżących problemów i wywieraniu presji na rządzących. Do osiągania bardziej złożonych celów nie wystarczy jednak podniosła idea, zapał i dużo pracy. Potrzebne jest wsparcie, współpraca i wymiana informacji.

SILNE.

Do ustalenia strategii działań i wprowadzania zmian niezbędne są informacje o stanie faktycznym wybranego zjawiska. Zbieranie potrzebnych danych dotyczących tematów wrażliwych społecznie, często pomijanych w dyskusji w mediach głównego nurtu, bywa utrudnione. Żeby zbierać skutecznie dane należy znaleźć inne organizacje, które szukają tych samych danych i razem się o nie starać, utrzymywać wspólny front, zgodnie pytać o dane instytucje badawcze i statystyczne, wspólnie zgłaszać potrzebę i przekuć ją na wspólny pożytek (Proskahjálp). Tak samo w przypadku realizacji celów: gdy więcej organizacji wywiera presję na osoby decyzyjne (choćby przez pisanie maili lub publiczną dyskusję) jest większa szansa, że ich uwaga faktycznie zostanie zwrócona na problem.

Dążenie do kooperacji mimo podziałów powinno być priorytetem. Praca na wspólny cel powinna być podstawą do solidarności ugrupowań feministycznych. Organizacje zajmujące się przeciwdziałaniem przemocy na Islandii są ze sobą w stałym kontakcie. Wszyscy rozmówcy podczas spotkań zaznaczali olbrzymie znaczenie bliskiej współpracy również pomiędzy organizacjami i instytucjami państwowymi takimi jak projekt Together Against Violence Urzędu Miasta Reykjavíku, NGO, pomoc społeczna oraz policja kontaktują się w sprawie potrzeb ofiar przemocy, sytuacji osób pokrzywdzonych, postępach w sprawach urzędowych, wydarzeń na interwencjach oraz przebiegu przypadków przemocy.

Dzięki temu mogą opracować ścieżki postępowania bardziej dostosowane do potrzeb sytuacji, a także wymieniać i udostępniać informacje większej ilości odbiorców. Dostęp do informacji o tym jak rozpoznać przemoc, oraz jak można jej zapobiegać lub radzić sobie z jej skutkami jest potrzebą kluczową, również według większości przedstawicieli spotkanych w projekcie przedstawicieli islandzkiego systemu przeciwdziałania przemocy (Policja, Woman Legal Consulting, Bialkarhlid, Stigamot, Proskahjálp).

Przedstawiciele islandzkiego systemu przeciwdziałania przemocy chwalą sobie tego rodzaju bliską współpracę. Potwierdzają to zarówno osoby reprezentujące NGO, policję oraz urząd. Jako zalety wymieniają m.in. lepszy przebieg interwencji, wsparcie w podnoszeniu świadomości o położeniu i potrzebach ofiary, szybszy i skuteczniejszy obieg informacji.

2.2. Sojusznicy i siła polityczna

Do wprowadzenia zmian potrzebni są również sojusznicy. Warto

znaleźć sympatyków i osoby zainteresowane na wszystkich szczeblach – opinii publicznej, znanych celebrytów, przedstawicieli innych NGO, osób wysoko postawionych i decyzyjnych, oraz policji i polityków.

SILNE.

Na spotkaniu Komisarz Policji na Islandii zwróciła uwagę na możliwość znajdowania wysoko postawionych sojuszników np. wewnątrz policji, zarekomendowała szukanie osób empatycznych i zainteresowanych. Doradziła, by spróbować skontaktować się i zaoferować współpracę polskim policjantom, jednocześnie uświadamiając im ich związek z problemami kobiet w męskim środowisku pracy. By móc zaproponować coś kobietom pracującym w policji poleciła NBA – Nordic & Baltic Police Women. Jest to międzynarodowa społeczność kobiet – policjantek, która może pomóc dotrzeć do policjantek promując solidarność z innymi kobietami i świadomość o przemocy ze względu na płeć. Komisarz poleciła również korzystanie z autorytetu. Merytoryczne wypowiedzi i wsparcie szanowanych osób (zwłaszcza mężczyzn) powinno pomóc zdobyć posłuch wśród osób nastawionych negatywnie do ruchów równościowych i feministycznych.

Niezbędna jest również kooperacja z różnymi partiami, nie tylko z tymi zgodnymi poglądami, jak potwierdzają wyniki wizyty studyjnej, wprowadzenie realnej zmiany bez siły politycznej może być bardzo trudne, lub, zdaniem partnerki projektu reprezentującej Icelandic Women's Rights Association, niemożliwe. Należy pamiętać, że cel w postaci eliminowania przemocy i równości płci, powinien być realizowany niezależnie od tego, jakie ugrupowanie sprawuje władzę. Dlatego istnieje konieczność współpracy z przedstawicielami wszystkich partii i szukanie sojuszników politycznych tam, gdzie jest to możliwe.

Siłę polityczną można osiągnąć nie tylko poprzez próby zainteresowania problemem osoby aktywne polityczne, ale również poprzez własne uczestnictwo. Organizacje islandzkie takie jak Icelandic Women's Rights Association zaznaczają wagę zaangażowania kobiet w aktywność polityczną, we wszystkich jej przejawach.

2.3. Skutki i kosztą przemocy

W ramach raportu Europejskiego Instytutu ds. Równości Płci zidentyfikowano trzy główne rodzaje kosztów: utracone potencjalne zyski ekonomiczne (np. ofiara nie jest w stanie pracować), świadczenie usług ofiarom przemocy, w tym zdrowotnych, prawnych, społecznych i specjalistycznych (np. terapia), oraz osobiste (fizyczne i emocjonalne; jaki przebieg ma wpływ na ofiarę).

Metodologia badania (opracowana przez Europejski Instytut ds. Równości Płci w pracy pt. *Szacowanie kosztów przemocy ze względu na płeć w Unii Europejskiej*) była skonstruowana wokół tych rodzajów kosztów i powstała na podstawie badań nad metodologiami w każdej z tych dziedzin, które można znaleźć w odpowiedniej literaturze. Metodologia badania wykorzystywana była w UK i w Estonii. W studiów

przypadku poszczególnych krajów rozszerzono analizę wpływu i kosztów, aby uwzględnić przemoc ze względu na płeć i przemoc intymnego partnera wobec mężczyzn.

Według Europejski Instytut ds. Równości Płci oszacował, że koszt przemocy ze strony partnera wobec kobiet w Polsce może wynieść 8 miliardów euro rocznie. W tę kwotę wchodzi zarówno utracone potencjalne zyski ekonomiczne, jak również koszt usług specjalistycznych dla ofiar.

SILNE.

Osoby które doświadczyły przemocy często nie są w stanie podjąć pracy i muszą korzystać na równych serwisów, by poradzić sobie z konsekwencjami swojego doświadczenia.. Należy do nich cała gama uczuć, które uniemożliwiają im funkcjonowanie w społeczeństwie. Są to m.in. wstyd, niskie poczucie własnej wartości, wina, gniew, natrętnie powracające wspomnienia z tego wydarzenia, trudności w relacjach, strach oraz myśli samobójcze.

2.4. Edukacja i kampanie

Niezbędnym elementem wprowadzania zmian w systemie jest edukacja, która może odbywać się na różne sposoby, między innymi za pośrednictwem programów edukacyjnych i kampanii.

2.4.1. Edukacja o przemocy i jej czynnikach

Przemoc nie zawsze jest tak oczywista do określenia jak się wydaje. Często ofiary nie zdają sobie sprawy, że jest na nich stosowana, a jej granice łatwo się zacierają.

Najczęstszą i najtrudniejszą do udowodnienia jest przemoc psychiczna lub też znęcanie emocjonalne. Przymus, groźby, krzyk, wyzwiska, wyszydzanie, oskarżenia, upokarzanie, manipulowanie poczuciem winy, przenoszenie odpowiedzialności na osobę poszkodowaną albo wmawianie choroby psychicznej to tylko niektóre jej przejawy. Należy do niej również izolowanie ofiary od jej grupy znajomych oraz kontrolowanie.

Rzadko skutecznie rozpoznaje się przemoc finansową. Przemoc ekonomiczna, to sytuacja w przypadku której dochodzi do nadużyć w sferze finansowej, czy to na rynku pracy czy w domu, kiedy np. partner odmawia drugiej osobie dostępu do informacji o sytuacji ekonomicznej rodziny, lub jako jedyny zarządza zasobami domowymi.

Przemoc fizyczna, kiedy jest naruszana nietykalność drugiej osoby również w niektórych przypadkach budzi wątpliwości ofiar, które często próbują negocjować z rzeczywistością by nie dopuścić do siebie świadomości o przemocowym charakterze relacji. Często szukają usprawiedliwienia lub uzasadnienia dla zachowania sprawcy, niejednokrotnie szukając przyczyny agresywnych zachowań w sobie.

Młode osoby, chociaż nie tylko one, w relacjach często nie znają zdrowych sposobów integrowania w bliskich relacjach, często nie są w stanie zidentyfikować sytuacji przemocowych czy asertywnie odmawiać czynności których nie chcą. Pozbawieni dobrych źródeł wiedzy i skutecznych

narzędzi, opierają swoje relacje na powtarzaniu niekorzystnych schematów oraz przekraczaniu granic drugiej strony bez jej zgody. Kobiety nie są świadome gdzie zaczyna się przemoc seksualna.

SILNE.

Spektrum przemocy seksualnej zawiera zarówno namawianie do seksu bez zabezpieczenia jak i gwałt małżeński. Szczególnie głęboko ten temat omówiony został z Þórunn Þórarinsdóttir z Centrum dla Osób z Doświadczeniem Przemocy Seksualnej Stigamót.

Osoby pracujące w Stigamót na co dzień mają do czynienia z ofiarami przemocy seksualnej. Zwracają one uwagę na niezwykle długi czas, jaki zajmuje ofiarom udanie się po pomoc. Jest to niezwykle trudne doświadczenie, ponieważ bardzo często ofiary przemocy seksualnej czują wstyd po tym, jak zostały skrzywdzone. To również jest luka w świadomości na temat przemocy współczesnych ludzi którą należy wypełnić.

Dodatkowo zagrożenie przemocą zwiększa się, gdy dochodzą dodatkowe czynniki, takie jak dzieci lub niepełnosprawność kobiet. Sprawcy przemocy zyskują w ten sposób kolejną przewagę nad swoją ofiarę. To zwiększa przewagę jednej strony nad drugą.

Istnieją różne czynniki sprzyjające występowaniu przemocy. Może to być przynależność religijna, miejsce zamieszkania, spożywanie używek, doświadczenie przemocy domowej w dzieciństwie, niestabilna sytuacja ekonomiczna lub inne.

Świadomość ich działania zwiększa wrażliwość społeczną i dbałość o dobrostan większej ilości członków społeczności.

Kampania świadomościowa o przemocę powinna pokazywać jak zauważyć przemoc, jakie są jej przejawy i jakie czynniki mogą zwiększyć ryzyko jej występowania.

2.4.2. Edukacja o prawach kobiet i postępowaniu w przypadku przemocy

Prawa kobiet zapewnione w art. 33 Konstytucji oraz międzynarodowymi traktatami m.in konwencją antyprzemocową. Wg Konstytucji Polski:

- Kobieta i mężczyzna w Rzeczypospolitej Polskiej mają równe prawa w życiu rodzinnym, politycznym, społecznym i gospodarczym.
- Kobieta i mężczyzna mają w szczególności równe prawo do kształcenia, zatrudnienia i awansów, do jednakowego wynagradzania za pracę jednakowej wartości, do zabezpieczenia społecznego oraz do zajmowania stanowisk, pełnienia funkcji oraz uzyskiwania godności publicznych i odznaczeń.

Oznacza to, że kobiety mają prawo oczekiwać równych praw i równego traktowania, dostępu do do pełnienia funkcji oraz szacunku doceniania ich umiejętności w pracy. mimo to często spotykają się z dyskryminacją i przemocą ekonomiczną na rynku pracy np. w formie niższych wynagrodzeń. Nie wiedzą jednak, jak mogą walczyć o sprawiedliwe wynagrodzenia.

Kobiety są również bardziej narażone na przemoc fizyczną. Kiedy

znajdują się w sytuacji przemocowej mają prawo oczekiwać wsparcia pochodzącego z systemu przeciwdziałania przemocy. Niestety bardzo wiele kobiet nie wie, gdzie może z takiej pomocy skorzystać.

Często rekomendowaną praktyką jest telefon na policję lub do MOP-Su, niestety, praca zespołów interdyscyplinarnych w Polsce przebiega bardzo powoli, a ofiara przemocy nie jest chroniona podczas trwania procedury, która sama w sobie jest ciężkim doświadczeniem.

SILNE.

Potrzebna jest promocja jasnej ścieżki postępowania w przypadku doświadczania przemocy, która pozwala otrzymać realne wsparcie.

Urząd Miasta Reykjavík wypromował kampanię pod hasłem: „Najlepszym przyjacielem przemocy jest milczenie”. Pierwszym krokiem osoby, która doświadcza pomocy powinno być mówienie o tym. Sprawcy często izolują ofiarę i zniechęcają ją do rozmawiania na temat przemocy. Rozmowa pozwala uzyskać wsparcie swojej grupy społecznej, doświadczyć zrozumienia i poradzić sobie z trudnymi emocjami występującymi w sytuacjach przemocowych takimi jak lęk, bezsilność, poczucie bezsensu albo niska samoocena, oraz podjąć działanie.

Zarówno Þroskahjálpi, Stigamót jak również schronisko dla kobiet w Reykjavíku zaznaczają olbrzymie znaczenie grup samopomocowych i peer-support w kwestii przeciwdziałania przemocy i redukcji szkód. Podkreślają one rolę wsparcia osób, które wykazują się zrozumieniem i pomagają ofierze przejść przez trudny okres, pokonać wątpliwości i sięgnąć po fachową pomoc.

Jeśli na ciele widać ślady przemocy, ważną i rekomendowaną przez Komisarz Islandzkiej Policji praktyką obdukcja. Zbieranie dowodów i raportowanie przypadków przemocy pozwala instytucjom lepiej zrozumieć sprawę i udzielić pomocy.

Następnym krokiem powinna być wizyta w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej lub Centrum Interwencji Kryzysowej. W MOPSie istnieje możliwość zgłoszenia przypadku przemocy do procedury Niebieskiej Karty. Raportowanie przypadków przemocy jest istotne, mimo, że sama procedura jest długa i stresująca, a samo zgłoszenie przypadku przemocy, mimo, że jest bardzo ważnym i potrzebnym etapem, nie rozwiązuje wszystkich problemów.

W zależności od przypadku mogą być potrzebne różne usługi np. schronienie, ochrona przed sprawcą, udzielenie wsparcia psychologicznego, pomoc prawna, opieka medyczna, działania terapeutyczno wspierające, poradnictwo, wsparcie ekonomiczne i zabezpieczenie potrzeb bytowych. Zaspokojenie potrzeb ofiary w tych aspektach jest niezbędne do wsparcia jej funkcjonowania i ofiary mają prawo do tego rodzaju zabezpieczenia społecznego. Często jednak nie wiedzą o tym, dlatego edukacja o prawach, które przysługują ofiarom przemocy jest taka ważna.

Żeby zaspokoić te potrzeby należy rozmawiać i mówić o nich. W MOP-Sie albo Centrum Interwencji Kryzysowej warto zapytać o organizacje pozarządowe które mogą udzielić różnych form wsparcia i zapewnić

różne usługi i skontaktować się z nimi. Można również poszukać ich na stronie Urzędu Miasta. Właściwym kierunkiem jest również Centrum Praw Kobiet, które według ekspertek jest bardzo wartościowym zasobem, i skutecznie udziela informacji o następnych krokach do podjęcia.

SILNE.

Mimo powszechnego dostępu do informacji mnóstwo kobiet wciąż nie zdaje sobie sprawy, że mogą oczekiwać wsparcia i różnego rodzaju usług.

2.4.3. Edukacja sprawców

Istnieje wiele źródeł przemocy. Czasami jest to brak pozytywnych wzorców zachowań, brak skutecznego sposobu na radzenie sobie z emocjami, niskie umiejętności komunikacyjne. Sprawcy przemocy również potrzebują pomocy, by wyjść z negatywnych schematów i nie powtarzać tych samych błędów i zachowań.

Podczas wizyty na Islandii potwierdziły się przypuszczenia o kluczowym znaczeniu usług korekcyjno edukacyjnych dla sprawców. Zarówno urzędnicy, pracownicy schroniska dla kobiet jak również pracownicy NGO podkreślają wartość i konieczność pomocy sprawcom. Zarówno w Łodzi jak i na Islandii niewyedukowani sprawcy mają tendencję do powielania przemocowych wzorców, mnożąc ilość ofiar.

Często nie znają oni innych sposobów rozwiązywania konfliktów lub nie umieją ich zastosować. Często zdają sobie sprawę, że ich postępowanie jest złe, jednak tracą nad sobą kontrolę.

Celem reedukacji jest wzięcie odpowiedzialności za własne zachowanie oraz wypracowanie sposobów konstruktywnego radzenia sobie z sytuacjami konfliktowymi w relacjach.

Niestety obecnie istnieje bardzo mało programów edukacyjnych dla sprawców w Łodzi. Ten niezbędny aspekt zapobiegania przemocy ma w województwie bardzo niewielką ofertę, a jakość usług nie jest znana. Sprawcy z Łodzi nie mają do kogo zwrócić się o pomoc w przezwyciężaniu swoich złych wzorców. Pozostawieni sami sobie powtarzają schemat, dlatego dostępność programów korekcyjnych dla sprawców jest tak ważna..

Równie ważna jest profilaktyka. Współczesna kultura oraz metody wychowawcze w Polsce nie sprzyja młodym mężczyznom. Chłopców wychowuje się w przeświadczeniu, że nie powinni rozmawiać o uczuciach lub ich okazywać, prosić o pomoc lub przyznawać się do słabości. Tym samym odbiera im się dostęp do podstawowych narzędzi do komunikacji i budowania zdrowych relacji, zwiększając ryzyko wystąpienia przemocy lub próby samobójczej (Wg raportu WHO z 2019 r. Polska ma prawie najwyższy wskaźnik samobójstw mężczyzn w Europie, właśnie ze względu na wychowanie, wzorce kulturowe oraz brak poszukiwania przez nich profesjonalnej pomocy).

Udostępnienie młodym mężczyznom metod do właściwego budowania relacji w ramach programów edukacyjnych realizowanych w szkołach, pozwoli zapobiec powstaniu wielu przemocowych sytuacji.

2.4.4. Edukacja obywatelska

Zarówno w Polsce jak i na Islandii można zauważyć duże braki w edukacji obywatelskiej.

Młodzi ludzie, w tym również kobiety, często nie wykazują obywatelskiego zaangażowania: nie wiedzą jak funkcjonują organizacje pozarządowe ani w jaki sposób i po co można udzielać się aktywnie i politycznie. Udział kobiet w tych aspektach funkcjonowania społeczeństwa jest bardzo istotny z punktu widzenia równościowego państwa. Należy więc promować aktywność polityczną kobiet poprzez wsparcie, edukację i współpracę z nimi.

SILNE.

W Reykjavíku na ten problem reaguje Icelandic Women's Rights Association, Stowarzyszenie partnerskie projektu ŁDD. Sekretarz generalna Stowarzyszenia IWRA podczas spotkania wielokrotnie powtarzała jak ważna jest aktywność i zaangażowanie obywatelskie

Uczestnictwo polityczne przybiera różne formy, takie jak głosowanie w wyborach i referendach, udział w życiu politycznym i działanie w partiach politycznych. Wszystkie te formy są demokratycznymi narzędziami do obywatelskiej zmiany kraju i należy je promować wśród kobiet, zarówno dzięki programom edukacyjnym jak i kampaniom.

Programy edukacyjne dla młodzieży licealnej zwiększające ich świadomość polityczną oraz krytyczne podejście, promujące zainteresowanie polityką pozwoli wychować młodych ludzi, którzy będą korzystać z prawa do głosowania, tym samym mając wpływ na wydarzenia w kraju. Świadomość polityczna pozwala dokonywać bardziej przemyślanych wyborów, co z kolei powinno zwiększyć szansę na racjonalny i korzystny dla obywateli kierunek polityki w Polsce.

Udział w życiu polityczny to również uczestnictwo bezpośrednie, poprzez udział w partiach politycznych. Podczas spotkań na Islandii potwierdziło się, że kobiety, które decydują się na większe zaangażowanie polityczne nie mogą liczyć na poparcie środowisk feministycznych ze względu na powszechną złą opinię o wszystkich ludziach zajmujących się polityką. To sprawia, że mniej kobiet decyduje się, lub jest w stanie się utrzymać w tych warunkach.

Wsparcie środowisk feministycznych ma olbrzymie znaczenie, jednak żeby mogło mieć miejsce należy zmienić świadomość w środowiskach feministycznych. Jest to dogłębna i czasochłonna zmiana, jednak bez aktywizacji politycznej kobiet nie ma równości płci, a bez wsparcia środowisk feministycznych zmiana obecnych tendencji będzie bardzo trudna.

2.4.5. Edukacja policji

Współpraca instytucji i organizacji islandzkich z policją przynosi wymierne efekty wszystkim zaangażowanym. Pozwala na szybszy obieg informacji oraz lepsze zrozumienie zjawiska przemocy zarówno ze strony systemu, sprawcy i ofiary. Ta kooperacja nie zawsze tak wyglą-

SILNE.

dała. Sprawa przybrała pozytywny obrót dzięki obecnej Głównej Komisarz Policji na Islandii, która zasłynęła ze swoich feministycznych działań, wprowadzanych najpierw lokalnie, później na skalę krajową. Dzięki jej zaangażowaniu policja otrzymała kompleksowe szkolenia z zakresu przeciwdziałania przemocy oraz pracy z ofiarami, a także otworzyła się na bliższą współpracę z instytucjami i organizacjami pomocowymi.

Zarówno przedstawiciele Biarkarhlid –The Family Justice Center, Throskahjalp, Urzędu Miasta czy samej policji potwierdzają skuteczność szkolenia i poprawę wynikającą z zacieśnienia współpracy.

Podczas wywiadu z łódzkimi ekspertami przedstawicielki łódzkiego NGO opowiadały sytuację, w której próbowały przeprowadzić szkolenie dla policji, jednak nie było to skuteczne, ponieważ wśród policji często panuje bezkrytyczne zadowolenie, przekonanie o własnej nieomyślności i braku potrzeby szkoleń zwłaszcza przeprowadzanych przez osoby z zewnątrz, szczególnie kobiety.

W związku z szerokim doświadczeniem Komisarz zaproponowała pomoc w szkoleniu polskich policjantów. Zasugerowała, że warto, żeby polscy policjanci byli szkoleni przez kolegów z branży. Pozwoli to wykorzystać autorytet, który niejednokrotnie podąża za mundurem i rangą. Szkolenie powinno być prowadzone przez osoby których polscy policjanci posłuchają, powinni więc przeprowadzać je osoby wysokie rangą i doświadczone.

Taka edukacja płynąca od wewnątrz położy podwaliny pod efektywną współpracę z policją. Komisarz Zwróciła uwagę na znaczenie autorytetu i jego atrybutu (np munduru) oraz zaproponowała swoją pomoc, aktywny udział w projektach i szkoleniach z zakresu przeciwdziałania przemocy wobec kobiet dla polskich policjantów i policjantek, jeśli powstałby taki projekt.

2.4.6. Kampanie

Jednym ze sposobów edukowania społeczeństwa są kampanie zwiększające świadomość. Ponieważ w ramach projektu ma pojawić się kampania uświadamiająca zagadnienie to pojawiało się podczas spotkań z islandzkimi przedstawicielami systemu przeciwdziałania przemocy. Poniżej przytoczono zbiór porad i doświadczeń przekazanych przez islandzkich rozmówców, oraz przykładowe kampanie.

Wiele osób zwracało uwagę na konieczność otwartego mówienia o formach doświadczanej przemocy, zarówno psychicznej jak i fizycznej w kampaniach. Pozwoli to na lepsze rozpoznawanie sytuacji przemocowych przez odbiorców kampanii. Przykładem takiej kampanii jest Rauðu Ljósín (tłum. „czerwone lampki/czerwone flagi”) realizowanej przez Biarkarhlid, która dostępna jest na serwisie Youtube również z polskimi napisami.

Wielu rozmówców zwracało także uwagę na problematykę przemilczania przemocy. Kampanie takie jak #aldreiaftur (tłum. „nigdy więcej”)

zainspirowana #metoo lub „Najlepszym przyjacielem przemocy jest milczenie” realizowana przez Urząd Miasta w Reykiaviku mają za zadanie zachęcić osoby doświadczające przemocy do otwartego mówienia o swoich doświadczeniach.

Stigamot zwraca uwagę, na okres czasu, jaki ofiarom zajmuje podjęcie decyzji o poszukiwaniu pomocy. Realizowana przez nich kampania #outofthedarkness miała na zadanie uświadomić odbiorców o tym problemie i skłonić ofiary do wyjścia z cienia i podjęcia działań w celu poprawy swojego samopoczucia. Zwracają też uwagę na konieczność podnoszenia świadomości o przemocy seksualnej poprzez propagowanie dobrych praktyk w relacjach. Mają doświadczenie w realizacji takich projektów (np projekt Sjúkásti) i są otwarci, żeby pomóc.

SILNE.

Icelandic Human Rights Center zajmuje się propagowaniem praw kobiet, również przez kapanie oraz udostępnianie informacji o możliwych źródłach pomocy. Podkreślają, że widza to potęga, dlatego też realizowali kampanię: *Knowledge is power* – kampanię edukacyjną o prawach kobiet.

Þroskahjálpi wskazało konieczność mówienia o przemocy, która jest zakorzeniona tak głęboko, że nabiera charakteru strukturalnego, wykluczając i segregując osoby doświadczające jej. Zwracają też uwagę na konieczność zaznaczenia czynników zwiększających ryzyko jej występowania.

Kolejnym aspektem poruszonym na kilku spotkaniach jest aspekt finansowy przemocy. Przemoc wiąże się z kosztami. Dokładne wyliczenia mogą być przydatne przy kampanii np. aby uzyskać argument w dyskusji z decydentami.

Poza tym rozmówcy zwracali uwagę na techniczne aspekty kampanii: stosowanie różnych metod dotarcia, różnych mediów i platform komunikację w sposób dostosowany do odbiorcy, oraz potencjalny udział sławnych osób w kampaniach. Wielokrotnie wskazano również na istotność wydawania ulotek i broszur, ze względu na ich dostępność i łatwość w przekazaniu osobom potrzebującym pomocy.

3. Wnioski

Islandia to niewielki kraj w którym pracownicy danej dziedziny się znają i utrzymują kontakt, a kooperacja między organizacjami i instytucjami ma duże znaczenie. Kooperacja zakłada dostarczenie możliwie wielu usług niezbędnych przy zapobieganiu przemocy lub radzeniu sobie z jej konsekwencjami w możliwie najbardziej dostępnej formie. Ważną różnicą między systemem polskim a islandzkim jest to, że w islandzkim występuje zdecydowanie mniej przemocy strukturalnej oraz przy przeciwdziałaniu przemocy służby/instytucje koncentrują się na grupach zmarginalizowanych.

Edukacja jest niezbędnym elementem kształtowania świadomego i funkcjonującego społeczeństwa. Bez edukacji kobiety nie będą wiedzia-

Jesteśmy... SILNE!

ły jakiej pomocy i skąd mogą oczekiwać, sprawcy nie będą mieli okazji zmienić swoich zachowań, ofiary nie będą wiedzieć czym jest przemoc albo jak działać by wyrwać się z przemocowej sytuacji.

SILNE.

Nie wszystkie dobre praktyki stosowane na Islandii można zaimplementować w Polsce, jednak duża wartość edukacyjna wizyty pozwoli lepiej i bardziej świadomie określić kierunek następnych kroków w projekcie.

Kontakty:

Bjarkarhlíð – Family Justice Center (<https://www.bjarkarhlid.is/>)

Bjarkarhlíð við Bústaðarveg, 108 Reykjavík

Ragna Björg Guðbrandsdóttir team leader, Jagoda Maria and Anna Wojtyńska

Women's Shelter (<http://www.kvennaathvarf.is>)

Bergþórugata 10, apartment 301, 101 Reykjavík

Sigprúður Guðmundsdóttir, executive manager of the Women's Shelter

Proskahjálp (<https://www.throskahjalp.is/is/rettindi/english>)

Háaleitisbraut 13, 108 Reykjavík (3rd floor)

Icelandic Human Rights Centre (<http://www.humanrights.is>)

Women's Legal Counseling (<http://www.kvennaradgjofin.is>)

Túngata 14, 101 Reykjavík

Margrét Steinarsdóttir, board member and volunteer

Icelandic Women's Rights Association (<http://www.krfi.is>)

Túngata 14, 101 Reykjavík

Brynhildur Heiðar- og Ómarsdóttir, secretary general of IWRA

Together Against Violence, City of Reykjavík (<https://reykjavik.is/node/20157>)

Borgartún 12-14, 105 Reykjavík

Stefanía Sörheller, mobile number 665-4940 stefania.sorheller@reykjavik.is

Stígamót, Center for Survivors of Sexual Violence (<http://www.stigamot.is>)

Laugavegur 170, 105 Reykjavík

Þórunn Þórarinsdóttir

Policja:

Sigríður Björk Guðjónsdóttir, the National Police Commissioner of Iceland
sbg@logreglan.is

Maria Rein Bjamad mrb@logreglan.is

Osoby do kontaktu oraz instytucje polecane przez komisarz:

kiki@antiviolence-net.eu Antonina Kiki Petrorlaku

info@antiviolence-net.eu

Maria Rein Bjamad mrb@logreglan.is

SILNE.

Łódź, 2020

Opracowanie: Gabriela Zarzecka, Piotr Tubelewicz

Załącznik 5. Analiza wyników ankiety z ekspertami

Praktyka 1 – Zwiększenie wynagrodzenia pracowników MOPSu przynajmniej do średniej wojewódzkiej, a powinno być większe ze względu na obciążenie. Pracownicy socjalni pozbawieni są również superwizji a ich tragiczny status materialny powoduje wypalenie zawodowe. Praca pracownika socjalnego jest wyczerpująca i wymaga licznych kwalifikacji. 80% ekspertów udzielających odpowiedzi na pytania odpowiedziało, że jest możliwe wprowadzenie tej praktyki w system. Jako zalety wymieniane jest to, że praca pracownika socjalnego łączy się z licznymi wymaganiami związanymi z kwalifikacjami które taki pracownik musi uzyskać by sprawnie pracować, podwyższenie pensji może spowodować zmniejszenie braków kadrowych jak i zatrzymywanie pracowników na dłużej co zwiększy ich skuteczność. Ekspertka odpowiadająca negatywnie na możliwość prowadzenia tej zmiany odpowiedziała w następujący sposób: „Praca pracownika socjalnego w naszym kraju od zawsze nie była doceniana. Ciągłe narzucanie kolejnych obowiązków, wygórowane oczekiwania, cała masa pracy papierowej i ogromna odpowiedzialność, doprowadzają do szybkiego wyczerpania i frustracji. Powyższa zmiana wymaga dużej świadomości problemu i innego podejścia. Niestety nie mamy takiego zrozumienia”. – odpowiedź ta świadczy o tym, że decydenci nie mają wiedzy o marnym funkcjonowaniu systemu przeciwdziałania przemocy, co może być przesłanką do działań w kierunku decydentów w trakcie kampanii. Inna ekspertka odpowiedziała, że pracownicy socjalni w Łodzi zarabiają poniżej średniej pensji pracownika socjalnego w województwie Łódzkim co również jest ważną informacją, jeśli zdecydujemy się prowadzić kampanię dotyczącą warunków pracy w Łódzkim systemie przeciwdziałania przemocy.

Praktyka 2 – Wypłacanie wynagrodzeń za pracę w zespole interdyscyplinarnym i grupach roboczych. Zapewnienie dobrego zaplecza do pracy dla Zespołu (na Islandii jest specjalna jednostka urzędu koordynująca pracę ichniego odpowiednika Zespołu oraz monitorująca działanie jednostek związanych z przeciwdziałaniem przemocy.

SILNE.

80% ekspertów udzielających odpowiedzi na pytania odpowiedziało, że jest możliwe wprowadzenie tej praktyki w system. Argumentacja ekspertek była jednak bardziej uboga – być może dlatego, że jak wiemy z wywiadu grupowego żadna z ekspertek nie pracowała w zespole interdyscyplinarnym (dwie ekspertki były powołane do zespołów roboczych). Ekspertka, która napisała, że nie uważa żeby praktyka była wprowadzana w Łodzi napisała, że praktyka „Wymaga zrozumienia problemu i dodatkowych środków finansowych, których ciągle brak. Póki co, nikt nie widzi takiej potrzeby. Zatem zmiany nie będzie” – co oznacza, że nie wierzy że decydenci będą chcieli się zająć problemem. Badacze mają dwie wątpliwości; ustawa o przeciwdziałaniu przemocy wyraźnie wskazuje, że członkowie zespołu powinni wykonywać swoją pracę w ramach obowiązków służbowych, czyli ewentualne wprowadzanie tej praktyki może się robić o względy prawne. Niewątpliwie jest jednak możliwość dodatkowego etatu w mieście, który w zakresie obowiązków miałby przede wszystkim obsługiwać zespół interdyscyplinarny.

Praktyka 3 – Pomoc ofiarom przemocy w organizacji bezpłatnej opieki nad dziećmi np. poprzez pierwszeństwo w kolejce do miejsc w żłobkach i przedszkolach publicznych. Podczas spotkań na Islandii przedstawiciele organizacji antyprzemocowych wielokrotnie zaznaczały, że darmowa opieka nad dziećmi pozwala kobietom na wyjście z przemocowej relacji oraz na stawianie granic. Osobom dotkniętym przemocą które dodatkowo muszą opiekować się dziećmi trudniej jest zająć się poprawą swojej sytuacji. Większość żłobków publicznych w Polsce jest darmowych, jednak jest ich bardzo mało, a obłożenie jest bardzo duże. W efekcie samotni rodzice muszą zdecydować się na drogi żłobek prywatny lub samodzielnie opiekę nad dzieckiem. Korzystne byłoby zapewnienie ofiarom przemocy domowej bezpłatnej opieki nad dziećmi np. poprzez pierwszeństwo w kolejce do miejsc w żłobkach i przedszkolach publicznych.

Ponad połowa ekspertów określiła, że wprowadzenie takiego rozwiązania byłoby możliwe. Pozostałe wypowiedzi nie były tak optymistyczne. Jedna z ekspertek przypomina, że „Tworzenie nowych miejsc w żłobkach i przedszkolach nigdy nie było traktowane priorytetowo [...]”, zwracając uwagę na ryzyko, że decydenci nie byli i nie będą zainteresowani sytuacją w żłobkach i przedszkolach. Jednocześnie przypomina, że „w już istniejącym systemie rekrutacji do ww placówek istnieje kategoria dająca samotnym rodzicom priorytet w dostępie do placówek opiekuńczo-wychowawczych dla dzieci”. Oznacza to, że istnieje możliwość implementacji tego typu rozwiązań jak pierwszeństwo w żłobkach dla dzieci z rodzin z trudną sytuacją. Jedna z ekspertek w swojej wypowiedzi zaznacza, że z powodu braku priorytetu przy rekrutacji w żłobkach i przedszkolach „[kobiety] nie mają wsparcia, nie mogą podjąć pracy, cierpią z powodu braku finansów i możliwości aktywności zawodowej”. Duża atrakcyjność tego rozwiązania stanowi niski koszt implementacji

oraz wysokie znaczenie tego rodzaju pomocy dla ofiar przemocy wskazane w odpowiedziach 60% odbiorców.

Jako badacze uważamy, że przydatne może być wprowadzanie pierwszeństwa dla dzieci z gospodarstw domowych, gdzie założona jest niebieska karta, by w razie występowania przemocy ułatwić ofiarom odejście od sprawcy.

SILNE.

Praktyka 4 – Zwiększenie zasobu lokalowego dla ofiar przemocy, ewentualnie sprawców przemocy, jeśli możliwa jest pozostawienie ofiary w miejscu zamieszkania. Osoby będące w przemocowym związku często pozostają w nim, ponieważ nie mają dokąd uciec. Z tego względu schroniska i mieszkania dla osób dotkniętych przemocą są istotnym elementem wsparcia. W schronisku dla kobiet na Islandii pracownicy zdają sobie sprawę z wartości, jaką niesie możliwość wyprowadzki z przemocowego mieszkania, dlatego zawsze przyjmują kobiety w kryzysie, niezależnie od liczby już przyjętych kobiet. Jeśli ofiara nie ma jak odejść od sprawcy to trudno oczekiwać, że przemoc zaniknie.

Jedna z wypowiedzi ekspertów brzmi: „Trudno mówić o wyjściu z problemu przemocy, kiedy ofiara pozostaje pod wpływem sprawcy. Mamy sieć Specjalistycznych Ośrodków Wsparcia dla Ofiar. Kobiety i dzieci otrzymują w nich wielkoobszarowe wsparcie. Problem zaczyna się pojawiać w momencie konieczności opuszczenia ośrodka. Placówki te mają charakter interwencyjny, zatem pobyt jest bardzo krótki. To może stanowić problem, jeśli ofiara nie ma innego wsparcia”. Zdecydowana większość badanych (80%) uważa, że istnieje możliwość implementacji tego rozwiązania. Inny wypowiedź dotyczące tego pytania proponuje: „jeśli miasto będzie co roku oddawać 5 mieszkań komunalnych na ten cel to w znaczący sposób może zmienić to sytuację lokalową dla ofiar przemocy”. 60% ekspertów zwraca uwagę na konieczność sprawdzenia zagospodarowania, dostępności i zarządzania lokalami na terenie Łodzi. Część z tych wypowiedzi sugeruje, że baza lokalowa Łodzi może być źle zarządzana. Przyjrzenie się gospodarowaniu lokalami miejskimi być może pozwoli wygospodarować lokale dla ofiar przemocy.

Praktyka 5 – Pozycjonowana strona z informacjami, czym jest przemoc i gdzie szukać realnej pomocy. Na Islandii wchodzi w użycie aplikacja na telefon pozwalająca rejestrować od razu obrażenia fotograficznie czy szukać odpowiedniego wsparcia. Eksperci nie znaleźli w Internecie polskiej strony z informacjami od specjalistów z jasnymi i realnymi poradami jak reagować, gdy dochodzi do przemocy. Przedstawicielki systemu przeciwdziałania przemocy na Islandii niejednokrotnie podkreślały znaczenie dzielenia się wiedzą i udostępniania informacji czym jest przemoc i gdzie można szukać realnej pomocy. Policja bardzo często okazuje się nieskuteczna. Przypadki przemocy zgłoszone do procedury Niebieskiej Karty ciągną się miesiącami, a podczas jej trwania ofiary są

SILNE.

pozostawione same sobie, nie wiedząc, że mogą otrzymać dodatkową pomoc z innych źródeł. Często wydaje się, skoro procedura już została zgłoszona nic więcej nie można zrobić. Należy stworzyć stronę informacyjną oraz odpowiednio ją wypromować, żeby była dostępnym źródłem wiedzy dla jak największej ilości osób

W tym punkcie eksperci byli zgodni – 100% odpowiedzi wskazuje, że istnieje możliwość wdrożenia w tego rozwiązania. Jako zalety wymieniają „niskie koszty”, „możliwość zlecenia go NGO”, oraz „wielką użyteczność”. W jednej z wypowiedzi możemy znaleźć informacje, że obecnie powstaje baza danych, gdzie będzie można szukać informacji dotyczących wsparcia w kryzysie, oraz że istnieją aplikacje i strony, które oferują pomoc. Jest to jednak ciągle za mało, ponieważ bardzo dużo osób wciąż nie wie, jak reagować na przemoc, nie zna tych stron i aplikacji i potrzebuje rzetelnego źródła informacji

Praktyka 6 – Realizacja kampanii świadomościowych związanych z przeciwdziałaniem przemocy. Uproszczenie procedur związanych ze zgłaszaniem przemocy i edukacja normatywna o zgłaszaniu przypadków przemocy. Według Narodowej Komisarzy Policji na Islandii system raportowania przemocy powinien być tak prosty, jak to tylko możliwe. Jest to bardzo ważne, ponieważ jeśli przemoc nie jest zgłaszana, nie można podjąć żadnych działań. Niestety, system raportowania często nie jest jasny dla świadków przemocy, i nawet osoby uprawnione do bezpośredniego wszczęcia procedury Niebieskiej Karty nie decydują się na reakcje. Ważnym krokiem jest przeprowadzenie działań w kierunku edukacji normatywnej w celu zwiększenia zgłaszalności przypadków przemocy. Osoby pracujące z osobami dotkniętymi przemocą na Islandii podkreślają, że wielki problem stanowi nieświadomość o tym, czym jest przemoc, gdzie się zaczyna i jak na nie reagować. Brakuje świadomości na temat zdrowych wzorców relacji oraz świadomości o przemoc seksualnej (np. zmuszanie do stosunku bez zabezpieczenia, przekraczanie granic drugiej osoby bez jej zgody), przemocy psychicznej oraz fizycznej, poczuciu wstydu lub winy za doznana przemoc oraz innych elementów. Konieczne jest przeprowadzenie kampanii uświadamiającej o charakterze przemocy oraz możliwych ścieżkach reagowania.

Kampanie świadomościowe również zyskały 100% głosów za możliwością implementacji. Ekspertki wskazują na konieczność edukacji na każdym poziomie. Jako niezbędne wskazano również zainwestowanie środków finansowych w zwiększanie świadomości. Jako trudności do pokonania w realizacji rozwiązań eksperci wskazują niewielki zasięg kampanii społecznych, brak chęci współpracy ze strony Policji, oraz coraz częściej pracowników MOPSu, brak wiedzy i umiejętności oraz prywatne przekonania i uprzedzenia, oraz konieczność dogłębnego zbadania możliwości wprowadzania zmian. Jako narzędzie do rozpowszechniania kampanii jeden z ekspertów wskazał możliwość wykorzystania własnych nośników UM kampanii.

Praktyka 7 – Więcej pieniędzy na zadania związane z przemocą które mogą realizować NGO, zwłaszcza z pieniędzy z funduszu korkowego. Przedstawicielki NGO na Islandii zaznaczały, że organizacje pozarządowe powinny ściśle współpracować ze sobą, by nawzajem korzystać ze swoich zasobów, potrafią być zapalnikiem zmiany. Nie jest to możliwe, jeśli środki na działania antyprzemocowe są tak ograniczone. Więcej pieniędzy przeznaczanych na organizacje pozarządowe pozwala im skuteczniej realizować zadania, zdobywać wiedzę, skuteczniej sieciować się i tworzyć działające lepiej struktury obywatelskie.

SILNE.

80% badanych uważa, że możliwe jest uzyskanie większych pieniędzy na realizację działań NGO. Wskazują, że współpraca NGO w Łodzi na ten moment sprawdza się dobrze, a przy większym wsparciu będzie bardziej skuteczna, oraz, że przy obecnym, tragicznie niskim budżecie, każde dodatkowe pieniądze będą zauważalną pomocą, a Łódź posiada duże wpływy z funduszu korkowego. Jedno z ekspertów wskazuje jednak, że „środki przyznawane na realizację zadań i ogromne potrzeby, to podstawowy problem organizacji pozarządowych. Sytuacja nie zmienia się od wielu lat, choć ciągle o tym mówimy”. Potwierdza to inna wypowiedź, w której ekspertka twierdzi, że stawki dla specjalistów nie zmieniły się od 2016 roku. Żeby przejść do realizacji tego rozwiązania potrzebna by była strategia porozumienia z decydentami.

Praktyka 8 – Najbardziej widoczną Islandzką praktyką w przeciwdziałaniu przemocy było to, że na każdą interwencję z policją jeździ pracownik socjalny oraz to, że interwencje policji trwały po 4 godziny (dokumentacja wszystkiego) oraz policja powracała do miejsca, w którym zgłoszono przemoc w następnych miesiącach z wizytami. Islandzcy policjanci oraz osoby dotknięte przemocą bardzo chwalą sobie udział pracowników socjalnych w interwencjach. Pracownik socjalny, w przeciwieństwie do ofiary, ma większy dystans do sytuacji oraz lepszą znajomość procedur postępowania. Asystuje przy przebiegu interwencji, aby zapewnić jak najlepszy jej przebieg, rozmawiając z ofiarą, dziećmi, policją. Udział pracowników socjalnych pozwoli poprawić jakość interwencji, przypilnować policjantów w realizacji procedur oraz zapewnić odpowiednie wsparcie ofiarom przemocy. Dokładna dokumentacja miejsce, w którym mogło dojść do przemocy oraz wracanie do gospodarstwa domowego w którym może występować przemoc wzmacnia (potencjalną) ofiarę.

Jednie 20% ekspertów uznało, że udział pracowników socjalnych w interwencjach jest możliwy. Jako argumenty przytaczają niewystarczający budżet i pensje dla pracowników socjalnych, ich duże obciążenie pracą oraz ograniczony czas pracy, konieczność współpracy miasta i policji, która nie jest otarta na współpracę i na ewaluację zewnętrzną oraz zmiany procedur. Mimo, że samo rozwiązanie jest oceniane jako dobry pomysł i to w obecnych warunkach nie jest możliwe do implementacji – z czym zgadzają się badacze mający już doświadczenia z rekrutacją

służb mundurowych do badań społecznych. Żeby praktyka mogła funkcjonować należałoby wprowadzić serię zmian oraz znacznie zwiększyć budżet przeznaczony na pomoc społeczną i przeciwdziałanie przemocy.

SILNE. **Praktyka 9** – Włączenie Uniwersytetu Łódzkiego (lub innej jednostki badawczej) w ewaluację działań antyprzemocowych w mieście. Zarówno policja jak i Urząd Miasta w Reykjavíku regularnie poddają się ewaluacji/badaniom zamawianym przez ministerstwo, a realizowanej przez Uniwersytet. Wdrażanie wniosków z zewnętrznych ewaluacji powoduje ułatwienie i ulepszanie procedur. Pozwala to usprawnić planowanie, zidentyfikować błędy i dobre rozwiązania i opracować skuteczną strategię przeciwdziałania przemocy, przy okazji wspierając rozwój jednostki badawczej oraz zaprzęgnięcie jej do generowania wiedzy na temat dobrych praktyk.

60% ankietowanych optymistycznie oceniło możliwość wprowadzenia tego rozwiązania, sugerując, że taka współpraca mogłaby być ważna i interesująca dla obu stron. Tylko jedna osoba wyraziła wątpliwości co do zasadności takiej ewaluacji uznając, że „Polskie społeczeństwo nie jest (według mnie) gotowe na rzetelną ewaluację. Wyniki otrzymane z badań prowadzonych przez UŁ w zakresie działań i przestrzegania procedur, raczej nie wykazałoby pożądaných efektów”. Dane pozyskiwane w wyniku ewaluacji przez jednostkę badawczą mogą zwiększyć zakres posiadanej wiedzy przy jednoczesnym dość niewielkim koszcie, a jednocześnie wprowadzać postulowaną i bardzo potrzebną współpracę na poziomie Uniwersytet – Miasto. Mamy jednak niestety w Łodzi.

Praktyka 10 – Edukacja obywatelska w postaci programów liderek, program stypendialny dla osób aktywnych społecznie i politycznie kobiet, zwłaszcza młodych i ze środowisk zmarginalizowanych. Podczas rozmów z islandzką partnerką projektu wielokrotnie poruszono temat konieczności aktywizacji obywatelskiej kobiet oraz młodych osób. Młode osoby często nie są zainteresowane polityką, mimo, że ich głos się liczy. Przedstawicielki islandzkich organizacji podkreślają, że bez aktywnego udziału w życiu politycznym ciężko jest wprowadzić realne zmiany. Dlatego należy przeprowadzić program edukacyjny skierowany do młodych osób, który zachęci ich do samodzielnego zasięgania informacji na temat życia politycznego w kraju.

80% ekspertów uważa, że wprowadzenie tego rozwiązania jest możliwe. Ekspertki wykazują, że w skali miasta nie jest to duży wydatek, a kapitał ludzki Łodzi jest duży, należy go jedynie wykorzystać. Pośród trudności znajduje się brak funduszy przeznaczanych na ten cel i niewielka świadomość ludzi na temat istnienia i znaczenia programów liderek i aktywacyjnych.

Praktyka 11 – Zorganizowanie konferencji dotyczącej interwencji policji w sprawach dotyczących i zaproszenie islandzkiej policji do stworzenia

części warsztatowej dla polskiej policji z zakresu sposobu interwencji. Konferencja miały mieć również cele networkingowe. Do stworzenia tego punktu zostaliśmy zainspirowani wizytą u komisarz islandzkiej policji, dla której przemoc domowa jest jednym z najważniejszych obszarów jej pracy. Dodatkowo wspomniana policjantka działa w międzynarodowych sieciach związanych z przeciwdziałaniem przemocy oraz we własnym kraju stosuje metody dyfuzji innowacji poprzez wspieranych aktorów zmiany i liderów w instytucjach. Na konferencję powinni zostać zaproszeni również pracownicy MOPSu jako miejskiej instytucji, która według wzorców islandzkich uczestniczy w postaci pracowników socjalnych jadących na miejsce, w którym zgłoszono przemoc razem z policją, nawet w nocy.

SILNE.

Pomysł zorganizowania takiej konferencji spotkał się ze 100% poparciem ekspertów. Pośród wymienianych zalet był niski koszt i wysoka wartość edukacyjna, realna możliwość wykonania, większy potencjał przy przekazywaniu wiedzy przez kolegów po fachu (policjanci-policjantom). Ekspertki doceniają znacznie networkingu i wymiany międzynarodowej oraz sięgania do sprawdzonych wzorców i korzystania z doświadczenia innych krajów. Jedyna wątpliwość dotyczyła możliwości islandzkich procedur w Polsce, jednak taka konferencja nie miałaby dotyczyć jedynie procedur, lecz także przybliżenia pracy z ofiarą oraz uświadomienia polskiej policji znaczenia współpracy z innymi instytucjami.

Praktyka 12 – Edukacja o szacunku, granicach i dobrych praktykach w relacji dla klas pierwszych szkół licealnych, finansowana w ramach edukacji seksualnej przez UM. Bardzo wielu młodych ludzi ma problem ze zdrowym modelem relacji. Potwierdzają to nasze rozmowy z Centrum Wsparcia Osób Dotkniętych Przemocą Seksualną – Stigamót. Młodzi ludzie nie znają zdrowych sposobów reagowania w bliskich relacjach, często nie są w stanie zidentyfikować sytuacji przemocowych czy asertywnie odmawiać czynności których nie chcą. Przekazanie im wiedzy i narzędzi w okresie licealnym pozwoli im tworzyć bardziej dojrzałe emocjonalnie relacje w dorosłym życiu i powinno być finansowane przez Urząd Miasta.

100% ankietowanych uważa, że wprowadzenie tego typu edukacja jest możliwa do przeprowadzenia. Niektórzy eksperci mają doświadczenie w realizacji takich programów. Wskazują, że przydatnym byłoby wprowadzenie tych zagadnień do podstawy programowej oraz wprowadzenie przez UM program edukacji seksualnej dla wszystkich liceów.

Stowarzyszenie Łódzkie Dziewuchy Dziewuchom 2021

Opracowanie: Piotr Tubelewicz, Gabriela Zarzecka

Rekomendacje z wizyty studyjnej na Islandii Stowarzyszenia Łódzkie Dziewuchy Dziewuchom (listopad 2021 roku)

SILNE.

przeprowadzone w ramach projektu *Jesteśmy... Silne! Łódzka kampania na rzecz praw kobiet* w ramach Program Aktywni Obywatele Fundusz Krajowy, którego operatorem jest Fundacja Batorego.

Do informacji i inspiracji organizacji pozarządowych w Polsce.

Oto lista rekomendacji, które zostały wyniesione przez zespół projektowy, które w wyraźny sposób mają pozytywny wpływ na Islandii w przeciwdziałaniu przemocy ze względu na płeć:

Wsparcie i współpraca organizacji pozarządowych

Rekomendacja:

Dążenie do kooperacji mimo podziałów powinno być priorytetem. Praca na wspólny cel powinna być podstawą do solidarności ugrupowań feministycznych.

Organizacje zajmujące się przeciwdziałaniem przemocy na Islandii są ze sobą w stałym kontakcie. Wszyscy rozmówcy podczas spotkań zaznaczyli olbrzymie znaczenie bliskiej współpracy również pomiędzy organizacjami i instytucjami państwowymi takimi jak projekt *Together Against Violence* Urzędu Miasta Reykjavík, NGO, pomoc społeczna oraz policja kontaktują się w sprawie potrzeb ofiar przemocy, sytuacji osób pokrzywdzonych, postępach w sprawach urzędowych, wydarzeń na interwencjach oraz przebiegu przypadków przemocy. Żeby organizacje mogły skutecznie spełniać swoje role potrzebne jest wsparcie, współpraca i wymiana informacji pomiędzy nimi. Ich współpraca, dobra komunikacja oparta często na posiadaniu bezpośrednich telefonów do przedstawicieli innych organizacji pozwala im na szybką wymianę informacji i wspólnej pracy oraz przekazywaniu sobie chociażby klientek organizacji będących w potrzebie, wspólne pracowanie nad przypadkami.

Wspólne zbieranie danych przez organizacje samorządowe i pozarządowe

Rekomendacja:

Żeby zbierać skutecznie dane należy znaleźć inne organizacje, które szukają tych samych danych i razem się o nie starać, utrzymywać wspólny front, zgodnie pytać o dane instytucje badawcze i statystyczne, wspólnie zgłaszać potrzebę i przekuć ją na wspólny pożytek

Aktywna partycypacja kobiet w życiu politycznym

Rekomendacja:

Aby skutecznie zapobiegać dyskryminacji i przemocy niezbędne jest aktywne uczestnictwo kobiet w dyskursie publicznym i skupienia się

na następującej misji i celach, które mają wyraźny feministyczny cel i ekspansywne znaczenie publiczne.

Poszukiwania sojuszników w przeciwdziałaniu

Rekomendacja:

SILNE.

Do wprowadzenia zmian potrzebni są również sojusznicy. Warto znaleźć sympatyków i osoby zainteresowane na wszystkich szczeblach – opinii publicznej, znanych celebrytów, przedstawicieli innych NGO, osób wysoko postawionych i decyzyjnych, oraz policji i polityków. Komisarz Policji Islandii doradziła, by spróbować skontaktować się i zaoferować współpracę polskim policjantkom, jednocześnie uświadamiając im ich związek z problemami kobiet w męskim środowisku pracy. By móc zaproponować coś kobietom pracującym w policji poleciła organizację NBA – Nordic & Baltic Police Women. Jest to międzynarodowa społeczność kobiet – policjantek, która może pomóc dotrzeć do policjantek promując solidarność z innymi kobietami i świadomość o przemocę ze względu na płeć. Komisarz poleciła również korzystanie z autorytetu. Merytoryczne wypowiedzi i wsparcie szanowanych osób (zwłaszcza mężczyzn) powinno pomóc zdobyć posłuch wśród osób nastawionych negatywnie do ruchów równościowych i feministycznych.

Model opieki instytucjonalnej The Family Justice Center

Rekomendacja:

Jest to model pomocy z USA, polegający na zapewnieniu dostępu do wielu (wszystkich, jeśli możliwe/potrzebne) usług z zakresu przeciwdziałania przemocy i redukcji szkód z tym związanych w jednym miejscu, pod jednym dachem. Ma to zagwarantować kooperację doświadczonych instytucji: policjant, wsparcie pracowników socjalnych, prawników, komunikację z systemem, komunikację z grassroot organisation. Bardzo ważnym działaniem jest również udostępnianie informacji o różnych usługach i możliwościach pomocy i dzielenie się wiedzą.

Znaczenie atmosfery i systemu wsparcia w wychodzeniu z sytuacji przemocowej

Rekomendacja:

Niekiedy wymagane wsparcie zaczyna się już przy zdefiniowaniu przemocy, zmianie postrzegania winy lub wstydu. Osoby zaangażowane w przeciwdziałanie przemocy z osobami dotkniętymi przemocą powinny dbać o atmosferę, i wspierać tworzenie się pomiędzy kobietami społeczności. Promowane są wspólnie posiłki i spotkania, oraz działania podejmowane wspólnie w bezpiecznych przestrzeniach. W wyjściu z sytuacji przemocowej ważne jest również wsparcie przy wyznaczaniu celów i wsparcie w ich realizacji. Regularnie, bardzo często, organizowane są spotkania żeby uzgodnić warunki i wesprzeć realizację celów.

Darmowy dostęp do prawnika dla ofiar przemocy, wsparcie pracowników socjalnych w procesie

Rekomendacja:

SILNE.

Dostęp do prawnika, który specjalizuje się w pracy z osobami, które doświadczyły przemocy. Kobiety, które doświadczyły przemocy często nie mają zasobów emocjonalnych, czasowych i finansowych na samodzielną przeprowadzę z systemem sprawiedliwości, przejściem przez proces rozwodu. Często potrzebny im dostęp do darmowej pomocy prawnej, a także wsparcia pracowników socjalnych. Ich mail i gorąca linia służą do udzielania szybkich porad i wskazówek prawnych, z zakresu reakcji na przemocową sytuację

Znaczenie bezpiecznej przestrzeni dla ofiar przemocy seksualnej

Rekomendacja:

Ofiary przemocy seksualnej często przez lata nie sięgają po pomoc. Problemem bywa poczucie wstydu bądź winy, lub inne trudne emocje. Proces składania wyjaśnień często też jest wielkim obciążeniem emocjonalnym. Dlatego usługi dla ofiar seksualnych w przystępnej, bezpiecznej przestrzeni są ważnym i potrzebnym elementem systemu wspierania ofiar.

Zwiększenie świadomości konsekwencji przemocy

Rekomendacja:

Zwiększanie świadomości społecznej w kwestii różnych form przemocy: fizycznej, psychicznej, ekonomicznej, seksualnej, wirtualnej, oraz czynnikach wzrostu ryzyka wystąpienia przemocy. Przedstawiciele grupy defaworyzowane, kobiety, osoby niepełnosprawne, osoby reprezentujące mniejszości seksualne, wyznaniowe oraz wszystkie inne osoby dotknięte przemocą mogą zmagać się z wieloma trudnymi emocjami. Takimi jak: wstyd, niepokój, smutek, złość, niskie poczucie własnej wartości, wina, gniew, trudności w relacjach, strach, izolacja, emocjonalne odrętwienie, problemy w relacjach, trudności z koncentracją, myśli samobójcze). Istotnym działaniem są liczne kampanie, edukacja dotycząca przemocy seksualnej, przemocy w relacjach i edukowanie kadry pracującej z młodzieżą.

Przystępność procedur

Rekomendacja:

Problemem są wszystkie zawilości systemu i procedury. Istnieje konieczność, żeby były tłumaczone prostym, przystępnym językiem, możliwym do zrozumienia dla jak największej ilości osób.

Uproszczenie procedur i dofinansowanie pracowników systemu przeciwdziałania przemocy

Rekomendacja:

Pracownicy dostają (godne i uczciwe – zespół interdyscyplinarny teoretycznie spotyka się w ramach godzin pracy) wynagrodzenie za pracę. Kolejną różnicą są możliwie najłatwiejsze procedury i ścieżki postępowania. Jeśli procedury robią się zbyt skomplikowane urząd miasta powinien uprościć je w konsultacji z innymi organizacjami realizującymi to zadanie. Przedstawiciele współpracujących instytucji nie muszą spotykać się na żywo, są w stałym kontakcie telefonicznym, co pozwala im na szybsze reagowanie i wymaga mniej czasu.

SILNE.

Koordinacja działań systemu przez specjalnie przeznaczony do tego organ w urzędzie

Rekomendacja:

Dobłą praktyką są urzędniczkę zajmują się kontrolą przebiegu interwencji i pilnujące realizacji usług, sprawdzające również jak przebiegła interwencja. Dbające o dokumentację, odciażając pracowników terenowych i dbając o jakość wykonywanych zadań. Osoby dostępne pod telefonem na wypadek, gdyby ktoś miał problem np. z policją czy pracownikiem socjalnym podczas interwencji, zbierają również dane. Stanowią czynnik zwiększający bezpieczeństwo ofiar przemocy podczas interwencji. Projekt podlega ewaluacji uniwersytetu.

Wprowadzenie regulacji dotyczących sprawców i programów edukacyjnych

Rekomendacja.

Dużą uwagę poświęca się sprawcom i programom edukacyjnym dla nich. W przypadku sytuacji przemocy w prawie islandzkim istnieje zapis, że gdy dochodzi do negocjacji między partnerami. Ofiara może wymagać umieszczenia w pisemnej umowie zobowiązania do korzystania przez sprawcę z programu korekcyjnego, jeśli ten chce wciąż być w związku małżeńskim lub utrzymywać kontakt z dziećmi. Podstawową kwestią jest również ochrona dzieci, dla których w sytuacji przemocy w rodzinie przewidziany jest pobyt w bezpiecznym miejscu oraz spotkania z psychologiem. Ofiara przemocy może liczyć również na pomoc pracownika socjalnego oraz wsparcie finansowe. Warto zastanowić się czy stosowane w Polsce rozwiązania są skuteczne.

Policja – szkolenia antyprzemocowe

Rekomendacja:

Policja na Islandii przeszła znaczną przemianę i odbyła szkolenia w zakresie dyskryminacji i zapobiegania przemocy wobec kobiet, co pozwala skuteczniej pracować z ofiarami przemocy i nie powielać wielu przemocowych działań wewnątrz swojej struktury

W związku z szerokim doświadczeniem Komisarz zaproponowała pomoc w szkoleniu polskich policjantów. Zasugerowała, że warto, żeby polscy policjanci byli szkoleni przez kolegów z branży. Pozwoli to wyko-

rzystać autorytet, który niejednokrotnie podąża za mundurem i rangą. szkolenie powinno być prowadzone przez osoby których polscy policjanci posłuchają, powinny więc przeprowadzać je osoby wysokie rangą i doświadczone.

SILNE.

Taka edukacja płynąca od wewnątrz położy podwaliny pod efektywną współpracę z policją. Komisarz Zwróciła uwagę na znaczenie autorytetu i jego atrybutu (np munduru) oraz zaproponowała swoją pomoc, aktywny udział w projektach i szkoleniach z zakresu przeciwdziałania przemocy wobec kobiet dla polskich policjantów i policjantek, jeśli powstałby taki projekt

Policja – współpraca

Rekomendacja:

Policja na Islandii stara się być w bliskiej współpracy z organizacjami i instytucjami przeciwdziałającymi przemoc ze względu na płeć. Blisko współpracują z Bjarkarhlid, urzędem miasta oraz pracownikami socjalnymi, którzy razem z nimi są na interwencjach. Współpraca instytucji i organizacji islandzkich z policją przynosi wymierne efekty wszystkim zaangażowanym. Pozwala na szybszy obieg informacji oraz lepsze zrozumienie zjawiska przemocy zarówno ze strony systemu, sprawcy i ofiary. Współpraca z urzędem i ewaluacja przez instytut zwiększają dostępność danych, co umożliwia skuteczniejszą pracę. Bliska współpraca z organizacjami pozwala policji lepiej zrozumieć charakterystykę ofiary, umożliwia skuteczniejsze pracowanie z nią. Zarówno przedstawiciele Biarkarhlid – The Family Justice Center, Throskahjalp, Urzędu Miasta czy samej policji potwierdzają skuteczność szkolenia i poprawę wynikającą z zacieśnienia współpracy.

Policja – uczestnictwo pracowników socjalnych w interwencjach

Rekomendacja:

W celu poprawy jakości interwencji i zwiększenia bezpieczeństwa ofiar przemocy w interwencjach policyjnych bierze udział pracownik społeczny. Dzięki mu policja podczas kontroli jest obserwowana i lepiej wykonuje swoje obowiązki, na ofiara przemocy – pod lepszą opieką. Polscy pracownicy socjalni w tym momencie są zbyt niedofinansowani i przeciążenie pracą, nie mogliby więc obecnie przyjąć dodatkowego obowiązku, jednak warto zastanowić się jak można zainspirować się tym rozwiązaniem

Policja – zbieranie dowodów

Rekomendacja:

Komisarz zaznaczyła, że zbieranie dowodów jest bardzo ważne. System raportowania powinien być możliwie najprostszy a możliwości są różne: od strony oraz aplikacji do raportowania przypadków przemocy (112.is) po przycisk bezpieczeństwa wydany ofiarom przemocy, które

mogą znaleźć się w sytuacji zagrożenia. Bardzo ważne jest też zachęcanie kobiet, by szły na obdukcję. Opinia lekarza stanowi ważny dowód. Bardzo ważne jest również by zawsze była dostępna osoba, która może przyjąć zgłoszenie przemocy. Warto uczynić raportowanie przemocy jak najprostszym i najbardziej oczywistym, żeby umożliwić policji przeciwdziałanie jej.

SILNE.

Edukacja

Rekomendacja:

Niezbędnym elementem wprowadzania zmian w systemie jest edukacja, która może odbywać się na różne sposoby, między innymi za pośrednictwem programów edukacyjnych i kampanii.

Edukacja o przemocy i jej czynnikach

Rekomendacje

Świadomość działania czynników zwiększających ryzyko występowania przemocy zwiększa wrażliwość społeczną i dbałość o dobrostan większej ilości członków społeczności.

Kampania świadomościowa oraz edukacja o przemocy powinna pokazywać jak zauważyć przemoc, jak reagować, jak stawiać granice jakie są jej przejawy i jakie czynniki mogą zwiększyć ryzyko jej występowania i jakie są konsekwencje

Łódź, 2021

Stowarzyszenie Łódzkie Dziewuchy Dziewuchom

Materiały do kampanii wytworzone podczas warsztatów w ramach projektu ŁDD *Jesteśmy... SILNE!*

SILNE.

W ramach projektu Stowarzyszenia Łódzkie Dziewuchy Dziewuchom finansowanemu z Funduszy Norweskich, fundusz Krajowy, na terenie Łodzi odbyła się seria warsztatów mających na celu wytworzenie materiałów do nadchodzącej kampanii. Materiał ma charakter roboczy i ma pomóc zespołowi w pracach nad kampanią.

Z powodu wyników dotychczasowych działań aktualizowano również wiedzę jakie obecnie programy korekcyjno-edukacyjne dla sprawców są dostępne na terenie Łodzi.

Programy korekcyjno edukacyjne dla sprawców w Łodzi.

Łódź prowadzi nabór do programu w trybie ciągłym, nie ma edycji, cały rok można aplikować ale na terenie Łodzi jest tylko jeden program. Zazwyczaj przekierowanie do programu odbywa się przez MOP albo kuratora, ale osoby przemocowe, poszukujące pomocy mogą zgłosić się tam samodzielnie:

Miejskie centrum terapii i profilaktyki zdrowotnej na Niciarnianej - Chyliński.

Adresatami proponowanego tam programu korekcyjno-edukacyjnego dla sprawców są dorosłe osoby, które stosują przemoc w rodzinie. Do projektu można zgłosić się samodzielnie, zostać skierowanym przez pracowników instytucji pomocowych albo zostać skierowanym przez Sąd. Nabór prowadzony jest całorocznie.

Program opiera się na elementach pozwalających sprawcom na rozpoznawanie swoich zachowań i radzenie sobie z nimi oraz w efekcie zaprzestanie stosowania przemocy.

W tym celu sprawcy uczą się czym jest przemoc, jak rozpoznawać własne emocje i zachowania przemocowe, jak opracować strategie, które pozwolą zapobiec przemocowym zachowaniom, kontroli nad agresją oraz rozwiązywania konfliktów oraz zmiany myślenia oraz systemu przekonań na oparty na relacje partnerskie.

Jest to jednak jedyny taki program dostępny całorocznie w Łodzi. Informacji o dostępnych programach można również uzyskać w Wydziale Rodziny i Polityki Społecznej Łódzkiego Urzędu Wojewódzkiego w Łodzi.

Warsztaty Wendo i wytwarzanie materiałów

Wendo to metoda zapobiegania i reagowania na przemoc wobec kobiet, która uczy jak chronić swoje granice. Ma za zadanie wesprzeć kobiety w sytuacji zagrożenia, by nie odczuwały one bezradności wobec

potencjalnego agresora. Warsztat miał za zadanie pozytywnie wpłynąć na ich poczucie sprawczości i bezpieczeństwa oraz nawiązać relację między uczestniczkami na stowarzyszeniu ŁDD, która później umożliwiła zaproszenie uczestniczek na następne spotkanie, poświęcone wytwarzaniu materiałów do kampanii. Warsztat był adresowany do kobiet, które doświadczyły przemocy.

SILNE.

Zbiór myśli powstałych podczas rozmów z uczestniczkami warsztatów Wendo:

- ▶ Przemoc odbiera perspektywę. Wszyscy tracą.
- ▶ Bezsilność i wstyd to poważni przeciwnicy z którymi walczą ofiary przemocy. Brakuje współczucia dla ofiar. Zrozumienie innych ludzi daje grunt pod nogami. Bezpieczeństwo to towar deficytowy. instytucje powinny dawać poczucie, że nie jesteś sama. Poczucie bezpieczeństwa przy kontakcie z instytucją jest bardzo ważne.
- ▶ Dostęp do rzetelnych wiadomości jest utrudniony. Potrzeba więcej dostępnych informacji. Nie wiadomo gdzie szukać.
- ▶ Wychodzenie z przemocowych sytuacji często trwa bardzo długo. Niekiedy obietnice poprawy i działania pozorowane sprawiają, że mija coraz więcej czasu jednak w rzeczywistości sprawy nie poprawiają się.
- ▶ Życie w przemocowej relacji odbiera poczucie sprawczości i kontroli, poczucie bezpieczeństwa, pewność siebie, siłę, spokój. Tworzy poważny deficyt spokoju i wypoczynku.
- ▶ Kiedy decydujesz się wyjść opowieścią o swoim doświadczeniu pomocy potrzebujesz bezpiecznych warunków. Tymczasem nie wiadomo, czego spodziewać się podczas raportowania przemocy na policji. Czasami policjanci są wspierający, na czasami zniechęcają do zgłoszenia lub nie chcą go przyjąć. To zniechęca kobiety do raportowania i szukania pomocy. Nie raz policjant odmawia założenia Niebieskiej Karty, co później utrudnia ofiarom przemocy przechodzenie przez sprawy sądowe. Często muszą podkreślać, że sytuacja naprawdę miała miejsce, nie wydawało im się.
- ▶ Dzięki dobrze przeprowadzonej interwencji i wsparciu policji kobieta czuła się bezpiecznie, i zrozumiała, że może coś zrobić.
- ▶ Policjanci stwierdzili bez przeprowadzenia testów, że jest pod wpływem narkotyków, nie otrzymała dokumentów z zatrzymania. Określa swój stosunek do policji jako totalny brak zaufania i nie wierzy, by wzywanie policji było dobrym rozwiązaniem.
- ▶ Często poruszonym aspektem jest potrzeba wysłuchania wszystkich stron uczestniczących w zdarzeniu.
- ▶ Potrzeba wysłuchania dotyczy także potrzeb ofiary przemocy. Jedna z kobiet podczas rozmowy zaznaczała, że wzywała policję która w rzeczywistości utrudniła tylko kontakt z rodziną, ponieważ zareagowali zbyt szybko, bez wysłuchania. Kobieta, mimo, że nie

SILNE.

- spodziewała się po policjantach rozwiązania, dzwoniła, bo nie wiedziała, gdzie jeszcze mogłaby się zwrócić.
- Kontakt z osobą, która doświadczyła przemocy wymaga odpowiedniego podejścia. Kobiety zaznaczały, że emocje które czuły w trudnych sytuacjach awantur i ucieczek były na tyle ekstremalne, że bardzo ciężko je przekazać. Doświadczone i spokojne wsparcie.
 - Kobiety zaznaczały, że podczas interwencji policyjnej funkcjonariusze śmiali się lub umniejszali przemocowemu charakterowi wydarzenia, mówiąc, że może nie było tak źle, lub ona coś źle zrozumiała lub zrobiła. „Nie wymyśliłam tego”
 - Wychodzenie z przemocowej sytuacji z dzieckiem to bardzo skomplikowany proces. Ofiary często nie wiedzą, jak uciekać z dziećmi. Obecność dziecka utrudnia również raportowanie. Dzieci widzą więcej niż dorośli myślą, zostaje w nich. Nie o wszystkim można przy dziecku mówić, natomiast na komisariacie często jest taka konieczność, stąd głęboka potrzeba obecności psychologa dziecięcego na komisariacie.
 - O procedurze NK jest taka świadomość:
 - na pewno będzie miała znaczenie w sądzie, jest sprawa o rozwód, o znęcanie się psychiczne, rozmowa przebiegła bardzo dobrze.
 - nie jest jasne, jak działa.
 - na tej podstawie policja często dzwoni, zapytać co słyszą, albo przychodzi, ale nie ma warunków, żeby odpowiedzieć na pytania z obawy przed awanturą ze strony kogoś z domowników. Dochodziło do okłamywania policji by uniknąć awantury.

Warsztaty antydyskryminacyjne

Warsztaty antydyskryminacyjne dla mężczyzn, które, zgodnie z projektem, odbyły się zamiast warsztatów ze sprawcami ze względu na trudności z zebraniem grupy sprawców przemocy chętnych do udziału w tego typu warsztacie podczas pandemii. Dodatkowe utrudnienie stanowiła niechęć placówek korekcyjno-terapeutycznych do organizowania spotkań na żywo w tamtym okresie.

Przeprowadzono trzy spotkania warsztatowe dla trzech różnych grup: 13-14 letnich podopiecznych MOS nr 3, łódzkich młodzieżówek politycznych w Miejscu Spotkań oraz warsztat w Cyrku pod Zielonym Xiężycem, przestrzeń artystyczna która udzieliła przestrzeni na warsztaty dla grupy 30+.

Materiały zebrane podczas warsztatów antydyskryminacyjnych:

- Edukacja chłopców ze środowisk marginalizowanych jest konieczna by zapobiegać przemocy ze względu na płeć.
- Stereotypy dotyczące kobiet, grup narodowych są bardzo żywe w młodzieży i stanowią problem, jednym z elementów utrwalającym problem dyskryminacji są żarty oparte o stereotypy związane z płcią, rasą, kolorem włosów i innymi cechami.

- ▶ W środowisku młodych mężczyzn z grup marginalizowanych wysoka niechęć do policji i innych instytucji, często poparta złymi doświadczeniami. Bardzo duża stereotypizacja instytucji. Złe doświadczenia w kontekście edukacji narkotykowej i kontaktu z instytucjami
- ▶ Duża część młodzieży z lewicowych młodzieżówek politycznych w Łodzi mimo potwierdzenia wzięcia udziału w wydarzeniu nie stawiała się w wyznaczonym miejscu i czasie. W przypadku niektórych osób deklaracja wzięcia udziału miała miejsce jeszcze tego samego dnia. Ci, którzy przyszli, byli bardzo zaangażowani.
- ▶ Mężczyźni we wszystkich grupach dzielili się wieloma negatywnymi doświadczeniami kontaktu z policją, niezależnie od tego, czy była to interwencja, próba zgłoszenia czy kontrola uliczna. W Mężczyźni we wszystkich grup wskazali wątpliwości odnośnie raportowania przemocy, wskazując to jako bezsensowne i argumentując brakiem wiary w kompetencje funkcjonariuszy oraz sensowność procedur. Policji przypisuje się wiele negatywnych cech, takich jak skłonność do poprawiania statystyk przez łapanie obywateli na drobnych wykroczeniach
- ▶ Wielu mężczyzn podkreślało, że niejednokrotnie doznali ze strony policji zachowań opartych o stereotypy dotyczące ich wyglądu lub ubioru. Przywoływali sytuacji kontroli osobistych które były spowodowane ich „podejrzany” wyglądem. Zwracano uwagę na fakt, że policja ma uprzedzenia i często kierują się stereotypami są niedoszkoleni w przeprowadzaniu interwencji, nieobiektywni w osądach.
- ▶ Jako lepsze rozwiązanie od pójścia na policję w przypadku przemocy uczestnicy warsztatów proponowali zgłosić zdarzenie do kogoś innego: dyrektora szkoły, przedstawiciela organizacji pozarządowej
- ▶ Podczas rozmów odnośnie raportowania policji zapadł temat „nie bycia sześćdziesiątą” – czyli przejawie negatywnego odbioru rozmów z policją w naszej kulturze.
- ▶ Niektórzy mężczyźni wykazywali resztki wiary w raportowanie przemocy albo skuteczność policji, jednak było to utrzymane na poziomie przekonania że nie cała policja jest zła, ale system ich zmusza.
- ▶ Mężczyznom się nie wierzy kiedy są ofiarami przemocy. Próbuąc mówić o swoim doświadczeniu spotykają się z niezrozumieniem zarówno w kręgach towarzyskich jak i w instytucjach.
- ▶ Mężczyźni przywoływali sytuacje w których w kontaktach z instytucjami czuli się niezrozumiani, nie wysłuchani i niezauważeni, oraz traktowany z góry co wiązało się z utratą wiary w skuteczność działań instytucji
- ▶ Mężczyźni również wspomnieli o problemie bagatelizowania ich zgłoszeń w przypadku raportowania przemocy na policji. Jeden

SILNE.

SILNE.

z mężczyzną chciał zgłosić przemoc (żona biegła za nim z nożem), zupełnie nie potraktowano tego poważnie, facet nie może być ofiarą pomocy, sugerowano, że pewnie on sprowokował sytuację. Inny z mężczyzn obecnych na warsztacie przywołał sytuację, w której został napadnięty zgłosił to na policję, nie zadano mu szczegółowych pytań o sprawcę. Spowodowało to, że później czuł się niepewnie w swojej okolicy, ponieważ to tam miało miejsce zdarzenie. „Nie wydawało mi się”.

Niebieska Karta okiem warsztatowiczów z warsztatów antydyskryminacyjnych:

- ▶ raz założona rzutuje na odbiór osoby przez instytucja państwowe, nikt nie weryfikuje, czy ona została słusznie założona
- ▶ kobiety mogą ją wykorzystywać przeciwko mężczyznom, w sprawach rozwodowych
- ▶ brak obsługi psychologicznej
- ▶ brakowało ręki wyciągniętej ze strony instytucji, niewielka oferta programów korekcyjno-edukacyjnych.

Największe bolączki policji zdaniem warsztatowiczów z warsztatów antydyskryminacyjnych:

- ▶ brak szkoleń
- ▶ polityczna
- ▶ obojętność
- ▶ brak kontroli nad interwencjami. (propozycja: kamery na mundurze)
- ▶ bardzo dużo zależy od jednostki
- ▶ system jest zepsuty, nie jest dostosowany do potrzeb
- ▶ mniejsze restrykcje dla aktywistów. Więcej wolności dla ludzi którzy coś robią.
- ▶ policja reaguje nie na to na co powinna
- ▶ stereotypowość, ocenianie wg stereotypu
- ▶ dyskryminacja
- ▶ jednostronność
- ▶ brak zrozumienia
- ▶ mała elastyczność.

Gabriela Zarzecka

Raport podsumowujący część warsztatową z wytwarzania materiałów – podsumowanie i wnioski

SILNE.

Spis Treści

Streszczenie

Podsumowanie części warsztatowej

Przebieg działań

Spotkanie międzynarodowe

Przebieg warsztatów

Przygotowanie warsztatów

Warsztaty antydyskryminacyjne

Warsztaty Wendo

Wnioski

Streszczenie

Raport jest roboczym podsumowaniem części warsztatowej projektu *Jesteśmy... SILNE!* skierowanej na wytwarzanie materiałów do kampanii. W ramach tej części zrealizowano warsztaty WenDo oraz spotkanie warsztatowe z wytwarzaniem materiałów do kampanii z udziałem uczestniczek, warsztaty z różnymi grupami mężczyzn dotyczący gender equality oraz spotkanie międzynarodowe online „Systemy i ludzie. Przeciwdziałanie przemocy domowej i rola policji” z udziałem Partnerek z Islandii i Bułgarii. Rozpoczęto również prace nad scenariuszem zajęć pilotażowych dla rad pedagogicznych w szkołach, jednak finalizacja tego działania nastąpi w następnym etapie projektu.

Raport składa się z podsumowania zebranych materiałów.

Podsumowanie części warsztatowej

Projekt *Jesteśmy... SILNE!* Stowarzyszenia Łódzkie Dziewuchy Dziewuchom finansowego z Funduszy Norweskich – fundusz krajowy zakłada przeprowadzenie informacyjnej kampanii społecznej. Materiały do niej zbierane były podczas wizyt studyjnej na Islandii oraz podczas warsztatów realizowanych w ramach projektu.

Projekt planowo zakładał zrealizowanie warsztatów Wendo, spotkań w celu wytwarzania materiałów przeprowadzanych z ofiarami przemocy które wzięły udział w WenDo oraz spotkań warsztatowych z grupą sprawców przemocy. W projekcie przewidziano trudności z zebraniem grupy chętnych do udziału w warsztacie sprawców, była więc przewidziana również opcja awaryjna na wypadek, gdyby różne trudności uniemożliwiły zebranie wystarczająco dużej grupy sprawców. Opcją tą były warsztaty antydyskryminacyjne dla różnych grup mężczyzn. Ponieważ projekt realizowany był w dużej mierze w trakcie pandemii in-

SILNE.

stytucje zajmujące się pracą ze sprawcami nie były zainteresowane pomocą w rekrutacji i promocją warsztatów w swoich placówkach, nie udało się zebrać grupy sprawców, i realizatorzy projektu skorzystali z możliwości przeprowadzenia warsztatów antydyskryminacyjnych dla prostszych do zebrania grup.

Niniejszy dokument stanowi podsumowanie działań przeprowadzonych w ramach projektu, oraz wnioski z materiałów powstałych dyskryminacyjnych oraz podczas spotkania z kobietami, ofiarami przemocy, które brały udział w warsztatach WenDo.

Przebieg działań

Etap rozpoczęto od analizy materiałów badawczych. W procesie tworzenia materiałów kontynuowano wątki które zwróciły szczególną uwagę badaczy i zespołu projektowego w kontekście nadchodzącej kampanii. Były to wypowiedzi ekspertów w ramach focusa oraz warsztatu SWOT, którzy zaznaczali brak zinwentaryzowanej oferty dotyczącej przeciwdziałania przemocy, niewielka oferta warsztatów korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców, podwójne standardy oczekiwań wobec przedstawicieli różnych płci, stereotypy związane z płcią oraz przemocowe podejście wewnątrz instytucji państwowych, na także braki w przygotowaniu merytorycznym policji do przeprowadzania interwencji w przypadkach przemocy ze względu na płeć.

Kolejnym elementem wyznaczającym kierunek są wnioski z wizyty badawczej na Islandii dotyczące edukacji sprawców, edukacja obywatelska i edukacja policji.

W efekcie rozmów projektowych, wyników z części badawczej, bardzo owocnego spotkania z Komisarz Policji na Islandii oraz widocznej potrzebie zaadresowania tego problemu w społeczeństwie obraliśmy tematy związane z policją, emocjami i potrzebami pojawiającymi się u obu stron, problematyki stereotypów związanych z płcią, te tematy były najbardziej eksploatowane podczas rozmów z ofiarami przemocy oraz mężczyznami na warsztatach antydyskryminacyjnych.

Spotkanie międzynarodowe

W ramach projektu zorganizowano wspólną inicjatywę międzynarodową z Partnerkami z Islandii i Bułgarii. Była to debata online zrealizowana w czasie rzeczywistym, o tytule *Systemy i ludzie. Przeciwdziałanie przemocy domowej i rola policji*. Otrzymała się 7 czerwca 2022.

Podczas spotkania odbyły się następujące prezentacje:

- ▶ Rut Einarsdóttir, z Islandii, która przedstawiła Islandzkie Stowarzyszenie Praw Kobiet (Kvenréttindafélag Iceland).
- ▶ Siggríður Guðmundsdóttir, z Islandii, ze schroniska dla kobiet, która podjęła temat przemocy domowej i roli policji w Islandii – podejście systemowe.
- ▶ Urszula Nowakowska, z Polski, która jest szefową Centrum Praw

Kobiet – poruszyła temat zapobiegania przemocy domowej i roli policji w Polsce.

- Dimka Mihailova, Bułgaria, Bulgarian Center of Lifelong Learning, która poruszyła temat przemocy domowej w kontekście Europejskiej Konwencji przeciwko przemocy wobec kobiet.
- Gabriela Zarzecka, Polska, o efektach wizyty studyjnej na Islandii zrealizowanej w ramach projektu.

SILNE.

Oraz dwie przedstawicielki Polonijnej Rady Kobiet

- Agnieszka Matyaszek, Wielka Brytania, Wirtualna Feministka
- Aleksandra Knapik, Szwecja, ŁDD.

Materiał dostępny jest na stronie Stowarzyszenia ŁDD na portalu Facebook.

Przebieg warsztatów

Przygotowanie warsztatów

Rekrutację grup warsztatowych przesunięto w czasie z okresu zimowego na letni z powodu okresu zachorowań intensywnych zachorowań sytuacji epidemiologicznej.

Odkładano spotkanie z dyrekcją placówki Miejskiego Centrum Terapii i Opieki Zdrowotnej w Łodzi gdzie dostępny jest program korekcyjno – edukacyjny dla sprawców przemocy domowej. Mimo zainteresowania projektem pracujących tam terapeutów dyrekcja placówki nie zgodziła się na przeprowadzenie warsztatów ze sprawcami u siebie, ani na rekrutację, ze względu na rosnącą w tym okresie falę zakażeń i brak możliwości zachęcania do uczestnictwa w spotkaniach na żywo w okresie pandemii. Spotkanie było jednak obiecujące w kontekście przyszłych projektów, jednak w tamtym okresie dyrekcja nie chciała podejmować takiego ryzyka. Niestety rekrutacja sprawców nie powiodła się, więc skorzystano z wariantu zastępczego – warsztatów antydyskryminacyjnych dla mężczyzn.

Ze względu na niewielką ofertę programów korekcyjno – edukacyjnych dla sprawców rekrutacja tego rodzaju grupy była utrudniona. Ponieważ taka komplikacja była przewidziana w projekcie, zdecydowano się na drugi wariant warsztatów, czyli warsztaty antydyskryminacyjne dla grup mężczyzn.

Warsztaty zostały czasowo wstrzymane w okresie zimowym, w oczekiwaniu na zmianę niekorzystnych warunków. Utrzymano komunikację z trenerami, oraz Specjalistycznym Ośrodkiem Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie przy ul. Franciszkańskiej 85 w Łodzi, który wziął udział w projekcie pomagając w rekrutacji oraz udostępniając miejsce do przebiegu zajęć WenDo.

Wiosną, kiedy przeszła fala zakażeń, rozpoczęto rekrutację grup warsztatowych na zajęcia z WenDo dla kobiet z doświadczeniem przemocy oraz warsztaty antydyskryminacyjne. Ostatecznie wszystkie warsztaty odbyły się w czerwcu 2022 r.

Przeprowadzono również rekrutację kobiet na warsztaty Wendo przy pomocy Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie.

SILNE. Programy korekcyjno edukacyjne dla sprawców w Łodzi

Łódź prowadzi nabór do programu w trybie ciągłym, nie ma edycji, cały rok można aplikować ale na terenie Łodzi jest tylko jeden program. Zazwyczaj przekierowanie do programu odbywa się przez MOP albo kuratora, ale osoby przemocowe, poszukujące pomocy mogą zgłosić się tam samodzielnie:

Miejskie centrum terapii i profilaktyki zdrowotnej na Niciarnianej - Chyliński.

Adresatami proponowanego tam programu korekcyjno-edukacyjnego dla sprawców są dorosłe osoby, które stosują przemoc w rodzinie. Do projektu można zgłosić się samodzielnie, zostać skierowanym przez pracowników instytucji pomocowych albo zostać skierowanym przez Sąd. Nabór prowadzony jest całorocznie.

Program opiera się na elementach pozwalających sprawcom na rozpoznawanie swoich zachowań i radzenie sobie z nimi oraz w efekcie zaprzestanie stosowania przemocy.

W tym celu sprawcy uczą się czym jest przemoc, jak rozpoznawać własne emocje i zachowania przemocowe, jak opracować strategię, które pozwolą zapobiec przemocowym zachowaniom, kontroli nad agresją oraz rozwiązywania konfliktów oraz zmiany myślenia oraz systemu przekonań na oparty na relacje partnerskie.

Jest to jednak jedyny taki program dostępny całorocznie w Łodzi. Informacji o dostępnych programach można również uzyskać w Wydziale Rodziny i Polityki Społecznej Łódzkiego Urzędu Wojewódzkiego w Łodzi.

Warsztaty antydyskryminacyjne

Warsztaty przeprowadzone zamiast spotkania ze sprawcami przemocy nakierowane były na zapobieganie dyskryminacji, zwróceniu uwagi uczestników na automatyczne działania mózgu które skutkują ocenianiu innych ludzi według stereotypów, oraz wywołaniu refleksji o trudnościach z jakimi mierzą się inni.

Zajęcia prowadzili Piotr Tubelewicz oraz Gabriela Zarzecka, trenerzy z doświadczeniem przeprowadzania warsztatów dla grup marginalizowanych, oraz wcześniej badacze w tym projekcie.

Poruszano na nich tematykę równości ze względu na płeć, problemu stereotypizacji oraz nieświadomych procesów oceniania innych.

Odbyły się trzy warsztaty, dla mężczyzn w różnych grupach wiekowych oraz pochodzących z różnych grup społecznych.

Pierwszy warsztat miał miejsce w Młodzieżowym Ośrodku Socjoterapii nr na ul. Częstochowskiej 36 w Łodzi. Uczestniczyło w nim szesna-

stu chłopców w wieku 13-14 lat. Grupa połowicznie składała się z osób które spędziły w ośrodku już jakiś czas, druga połowa to nowi podopieczni ośrodka. Wszyscy uczestnicy mieli trudne doświadczenia życiowe, bardzo złe nastawienie do systemu przeciwdziałania przemocy oraz duże trudności z koncentracją. Część grupy, która spędziła w ośrodku więcej niż pół roku radziła sobie lepiej. Mimo to wszyscy niechętnie angażowali się w zajęcia i długo przyswajali prezentowane zagadnienia, jest to przykład grupy, która takich zajęć potrzebuje. Stereotypy dotyczące kobiet oraz grup narodowych były bardzo żywe wśród grupy młodych chłopców. Grupę charakteryzowały wysoka niechęć do policji i innych instytucji, często poparta złymi doświadczeniami kontaktu, bardzo duża stereotypizacja instytucji oraz złe doświadczenia w kontekście edukacji narkotykowej.

SILNE.

Młodzi chłopcy z problematycznych środowisk, wychowywani w przemocowej atmosferze, dopuszczający się drobnych przestępstw nie mają doświadczenia pozwalającego im realnie postrzegać swoje zachowania dotyczące stereotypizacji oraz przedmiotowego traktowania innych. Żarty oparte o stereotypy o płeć lub rasę są u nich na porządku dziennym, pogłębiając dyskryminację. Dyskryminacja i stereotypizacja bardzo silnie koreluje z językiem, który jest używany w danym środowisku. Niejednokrotnie padają określenia, które mówiący je chłopiec nie do końca rozumie, również na poziomie emocjonalnym. Potrzeba dobrze dostosowanych materiałów, by zainteresować tę grupę zmianą sposobu myślenia.

Drugi warsztat miał miejsce w Miejscu Spotkań na ulicy 28 Pułku Strzelców Kaniowskich 9 w Łodzi. Warsztat przeprowadzony dla łódzkich młodzieżówek odniósł rekrutacyjną porażkę. Mimo dużego zainteresowania w środowiskach, oraz zadeklarowanej, potwierdzonej obecności, ostatecznie na warsztacie pojawiło się skrajnie mało osób. Dlatego w ostatniej chwili trenerzy zdecydowali się na zaproszenie do udziału w warsztacie mężczyzn z Ukrainy przebywających w miejscu odbywania się zajęć. Ostatecznie na zajęciach było 4 uczestników.

Członkowie młodzieżówek lewicowych którzy przyszli byli świadomi problematyki dyskryminacji ze względu na płeć oraz chętnie angażowali się w przebieg działań, zadawali pytania o możliwości samodzielnej organizacji takich warsztatów w przyszłości dla grona swoich odbiorców. Trenerzy przekazali im porady odnośnie realizacji podobnych zajęć.

Trzecie warsztaty antydyskryminacyjne odbyły się w Cyrku pod Zielonym Xiężycem dla grupy w wieku 30+. Rekrutacja odbyła się na Facebooku. Grupa składała się wyłącznie z mężczyzn którzy mieli doświadczenia zarówno z przemocą jak i policją, czy to w postaci kontroli czy wdrożonej wobec siebie procedury Niebieskiej Karty. Część osób nie mogła zostać przez cały warsztat, jednak na zajęciach pojawiło się 12 osób. Mężczyźni we wszystkich grupach dzielili się wieloma negatywnymi doświadczeniami kontaktu z policją, niezależnie od tego, czy

SILNE.

była to interwencja, próba zgłoszenia czy kontrola uliczna. W Mężczyźni we wszystkich grup wskazali wątpliwości odnośnie raportowania przemocy, wskazując to jako bezsensowne i argumentując brakiem wiary w kompetencje funkcjonariuszy oraz sensowność procedur. Policji przypisuje się wiele negatywnych cech, takich jak skłonność do poprawiania statystyk przez łapanie obywateli na drobnych wykroczeniach

Wielu mężczyzn podkreślało, że niejednokrotnie doznali ze strony policji zachowań opartych o stereotypy dotyczące ich wyglądu lub ubioru. Przywoływali sytuacje kontroli osobistych które były spowodowane ich „podejrzany” wyglądem. Zwracano uwagę na fakt, że policja ma uprzedzenia i często kierują się stereotypami są niedoszkołeni w przeprowadzaniu interwencji, nieobiektywni w osądach.

Jako lepsze rozwiązanie od pójścia na policję w przypadku przemocy uczestnicy warsztatów proponowali zgłosić zdarzenie do kogoś innego, w zależności od wieku dyrektora szkoły, kolegów, przełożonych, przedstawiciela organizacji pozarządowej. Niektórzy mężczyźni wykazywali resztki wiary w raportowanie przemocy albo skuteczność policji, jednak było to utrzymane na poziomie przekonania że nie cała policja jest zła, ale system ich zmusza.

Wielokrotnie poruszano również kwestię traktowania mężczyzn, kiedy są ofiarami przemocy. Próbuąc mówić o swoim doświadczeniu spotykają się z niezrozumieniem zarówno w kręgach towarzyskich jak i w instytucjach.

Mężczyźni przywoływali sytuacje w których w kontaktach z instytucjami czuli się niezrozumiani, nie wysłuchani i niezauważeni, oraz traktowany z góry co wiązało się z utratą wiary w skuteczność działań instytucji.

Mężczyźni również wspomnieli o problemie bagatelizowania ich zgłoszeń w przypadku raportowania przemocy na policji. Jeden z uczestników chciał zgłosić przemoc (żon biegła za nim z nożem), zupełnie nie potraktowano tego poważnie, spotkał się z opinią, że „facet nie może być ofiarą pomocy”, sugerowano, że pewnie on sprowokował sytuację. Inny z mężczyzn obecnych na warsztacie przywołał sytuację, w której został napadnięty zgłosił to na policję, nie zadano mu szczegółowych pytań o sprawcę. Spowodowało to, że później czuł się niepewnie w swojej okolicy, ponieważ to tam miało miejsce zdarzenie.

Warsztaty WenDo

Wendo to metoda zapobiegania i reagowania na przemoc która uczy kobiety jak bronić swoich granic. Zajęcia prowadziła Małgorzata Kulczycka, certyfikowana instruktorka WenDo. Warsztat i spotkanie odbyło się w ośrodku pomocy ofiarom przemocy, który był dla nich najwygodniejszym miejscem dla zainteresowanych kobiet. Niedługo po warsztacie odbyło się drugie spotkanie z uczestniczkami tych zajęć w celu rozmowy o ich doświadczeniach oraz wytworzenia niniejszych materiałów. Podczas zajęć Wendo została nawiązana relacja z uczestniczkami

co pomogło dotrzeć do nich i umówić się na późniejsze spotkanie, na którym pojawiła się część kobiet obecnych na Wendo. Na zajęciach powstały również zdjęcia, które mogą być wykorzystane w kampanii.

Późniejsze spotkanie na żywo było ciężkie do zorganizowania, ponieważ wszystkie kobiety były bardzo zajęte. Większość z nich zajmuje się dziećmi, pracą, sprawami sądowymi związanymi z trudnymi doświadczeniami życiowymi przez które przechodzą, ciężko im było znaleźć czas by porozmawiać. Większości kobiet udało się dołączyć chociaż na jakiś czas. Uczestniczki przychodziły i wychodziły w trakcie spotkania, ponieważ musiały zająć się swoimi sprawami. Niektóre przyszły z małymi dziećmi, ponieważ nie miały komu powierzyć ich w tym czasie, przez co część rozmowy w której uczestniczyły dzieci nie była swobodna.

SILNE.

Podczas spotkania zapytano uczestniczki o ich odbiór zajęć WenDo. Wszystkie wypowiadały się o nich bardzo pozytywnie. Określały je jako dające siłę i wpływające na ich poczucie sprawczości, pewności siebie i bezpieczeństwa. Uczestniczki oceniały zajęcia bardzo pozytywnie, wskazując pozytywny wpływ na ich samopoczucie i poczucie sprawczości i kontroli.

Uczestniczki wskazywały, że doświadczanie przemocy odbierało im poczucie sprawczości i kontroli nad własnym życiem. Musiały mierzyć się z trudnymi emocjami i stanami, biorąc na siebie odpowiedzialność za sytuację w której się znajdowały, Kobietom niejednokrotnie towarzyszył wstyd, gdyż czuły się niezaradne nie umiając skorzystać z pomocy, lub tracąc wiarę gdy interwencja policji przebiegała nie po ich myśli. Niektóre z tych sytuacji dodatkowo utrudniał strach o dzieci, które niejednokrotnie również były zagrożone.

Większość rozmówczyń zaznaczała, że ciężko było im dotrzeć do informacji jak znaleźć pomoc, oraz jak pomoc działa, czego mogą się spodziewać i z jakimi instytucjami rozmawiać. Żyjąc w przemocowym środowisku często nie czuły się bezpiecznie z wyszukiwaniem takich informacji np. z domu.

Problematyka utrudnionego dostępu do rzetelnej wiedzy oraz niedofinansowanego, zapchanego systemu potwierdziła się w słowach niektórych z kobiet, które zaznaczały, że mimo założenia Niebieskiej Karty lub zgłoszeń przemocy niewiele się działo, na także w strajkach pracowników MOPSu które miały miejsce w Łodzi tego lata.

Doświadczenia rozmówczyń pod względem funkcjonowania systemu przeciwdziałania przemocy oraz działań policji różniły się od siebie. Część z nich miała bardzo dobre doświadczenia, jedna z kobiet określiła, że dzięki wsparciu ze strony policji czuła się bezpiecznie, miała świadomość, że nie jest sama oraz zrozumiała, że może coś zrobić. Inna określiła swoje odczucia w stronę policji jako nienawiść i totalny brak zaufania, Opowiadając sytuację, gdy policjanci śmiali się, że muszą przyjeżdżać na interwencje, po czym nie przestrzegając procedur, nie słuchając wszystkich stron wydarzenia zachowywali się agresywnie.

Kobiety mówiły również o wewnętrznych przeszkodach w wyjściu z przemocowych relacji: były to wstyd i poczucie bezsilności, brak zrozumienia u innych ludzi, bagatelizowanie ich słów, oraz brak informacji gdzie szukać pomocy.

SILNE.

Podkreślały również, że często trwa to bardzo długo, przez pozorne działania i obietnice poprawy sprawców przemocy.

Wnioski

Przeprowadzone działania jeszcze głębiej uwydatniły problemy z jakimi mierzy się łódzki system przeciwdziałania przemocy, wskazały punkty, w których warto przeprowadzić działania kampanii projektu.

Podejście policji do osób raportujących przemoc jest bardzo często niewłaściwe i zniechęcające. Dla ofiar przemocy jest to bardzo trudny moment, w którym doświadczają trudnych emocji, często na tyle ekstremalnych, że bardzo ciężko je przekazać. Jest potrzebne doświadczone i spokojne wsparcie, a nie bagatelizowanie słów ofiar i wyśmiewanie. Problem dotyczy ofiar przemocy obu płci, gdyż problem dotyczy zarówno kobiet doświadczających przemocy, jak i mężczyzn, chociaż mężczyźni charakteryzują się większym brakiem zaufania do instytucji i policji.

W związku z niepewnym podejściem policji nie jest jasne jak postępować.

Dostęp do rzetelnych wiadomości jest utrudniony. Radą dla ofiar od uczestników zarówno warsztatów antydyskryminacyjnych jak i WenDo było powiedzieć o tym komuś. Przełożonym, dyrekcji, nauczycielom, przedstawicielom organizacji pozarządowych.

Osoby stosujące przemoc również często nie wiedzą, jakie mają opcje wyjścia z tej sytuacji. Problematyka sprawców jest na tyle znacząca, że zdaniem ekspertów i praktyków, ci z nich, którzy nie będą potrafili poradzić sobie ze swoją agresją, będą krzywdzić kolejne ofiary, dlatego być może to do nich warto skierować kampanię, promującą miejsca dostępu do wiedzy takie jak Wydział Rodziny i Polityki Społecznej Łódzkiego Urzędu Wojewódzkiego w Łodzi, gdzie można otrzymać informacje o aktualnych programach dostępnych dla ofiar i sprawców przemocy, a także Miejskiego Centrum Terapii i Opieki Zdrowotnej w Łodzi, gdzie pomocy mogą szukać sprawcy.

Kolejnym wątkiem jest stereotypizacja, często wykorzystywana nieświadomie. Stereotypy dotyczące kobiet, są bardzo żywe w młodzieży i stanowią problem, jednym z elementów utrwalającym problem dyskryminacji są żarty oparte o stereotypy związane z płcią, (a także rasą, kolorem włosów i innymi cechami). Stereotypy ugruntowują się w świadomości społecznej od najmłodszych lat. Młodzi chłopcy ze środowisk marginalizowanych, wychowywani w przemocowej atmosferze, nie mają doświadczenia pozwalającego im realnie postrzegać swoje zachowania dotyczące stereotypizacji oraz przedmiotowego traktowania innych.

Dotychczasowe działania projektowe skupiły uwagę zespołu na motywie mężczyzny jako chłopców, których trzeba wychowywać, jako osób które doświadczają trudności z radzeniem sobie z emocjami oraz na trudnościach w korzystaniu z systemu przeciwdziałania przemocy w Łodzi i te tematy są rekomendowane jako warte podjęcia w następnym etapie projektu.

SILNE.

Łódź, 2022

Stowarzyszenie Łódzkie Dziewuchy Dziewuchom

Opracowanie: Gabriela Zarzecka

Kampania informacyjna

Masz tę moc, zatrzymaj przemoc!

Plakaty, których autorką jest Marcelina Chmielecka (@chmlcka) zawierają kod QR, który prowadzi do stron internetowych:

- ▶ mocmezczyzn.pl – na której znajdują się informacje o programach i telefonach zaufania dla mężczyzn, którzy chcą wyjść ze stosowania przemocowych zachowań
- ▶ mocojcow.pl – na której znajduje się wykaz książek i blogów skierowanych do ojców, informujących o tym jak bezprzemocowo wychowywać dzieci, głównie synów

Kampania została objęta Patronatem Prezydent Miasta Łodzi Hanny Zdanowskiej (@[Hannazdanowska](#))

MASZ TĘ MOC, ZATRZYMAJ PRZEMOC!

Dowiedz się więcej

ZESKANUJ KOD

Iceland
Liechtenstein
Norway

Active
citizens fund

 **Łódzkie
Dziewuchy
Dziewuchom**

Dowiedz się więcej

ZESKANUJ KOD

Iceland
Liechtenstein
Norway

Active
citizens fund

PREZYDENT MIASTA ŁÓDZI
HANNA ZDANOWSKA

Łódzkie
Dziewuchy
Dziewuchom

NIE DOSYPUJ DO DRINKA

Dowiedz się więcej

ZESKANUJ KOD

loeland
Liechtenstein
Norway **Active**
citizens fund

 **Łódzkie
Dziewuchy
Dziewuchom**

MASZ TĘ MOC, ZATRZYMAJ PRZEMOC!

Dowiedz się więcej

ZESKANUJ KOD

Isoland
Liechtenstein
Norway

Active
citizens fund

Łódzkie
Dziewuchy
Dziewuchom

NIE ZNACZY NIE

BRAK ZGODY TO WYKORZYSTYWANIE

Dowiedz się więcej

ZESKANUJ KOD

Iceland
Liechtenstein
Norway

Active
citizens fund

Łódzkie
Dziewuchy
Dziewuchom

**MASZ TĘ MOC,
ZATRZYMAJ PRZEMOC!**

Dowiedz się więcej

ZESKANUJ KOD

Isoland
Liechtenstein
Norway

Active
citizens fund

**Łódzkie
Dziewuchy
Dziewuchom**

Materiał opublikowany w ramach projektu *Jesteśmy... SILNE! Łódzka kampania przeciwdziałania przemocy wobec kobiet*, finansowanego z funduszy norweskich Aktywni Obywatele – Fundusz Krajowy dzięki Fundacji im. Stefana Batorego

